

● **Min favorittlærer** | 22 Norges smarteste mann ● **Reportasje** | 24 Stolt av eige språk
● **Fotoreportasje** | 30 Nerdekurs ● **Frisonen** | 35 Læreren som tegner dagsorden

UTDANNING

13

25. AUGUST 2017

utdanningsnytt.no

Skillelinjene
er mindre synlige

Knut Hovland
Ansvarlig redaktør
kh@utdanningsnytt.no

Harald F. Wollebæk
Sjef for nett, desk og layout
hw@utdanningsnytt.no

Paal Svendsen
Nettredaktør
ps@utdanningsnytt.no

Ylva Törngren
Deskjournalist
yt@utdanningsnytt.no

Sonja Holterman
Journalist
sh@utdanningsnytt.no

Jørgen Jelstad (perm.)
Journalist
jj@utdanningsnytt.no

Kirsten Ropeid
Journalist
kr@utdanningsnytt.no

Marianne Ruud
Journalist
mr@utdanningsnytt.no

Kari Oliv Vedvik
Journalist
kov@utdanningsnytt.no

Hans Skjong
Journalist
hs@utdanningsnytt.no

Inger Stenvoll
Presentasjonsjournalist
is@utdanningsnytt.no

Tore Magne Gundersen
Presentasjonsjournalist
tmg@utdanningsnytt.no

Ståle Johnsen
Bokansvarlig/korrekturleser
sj@utdanningsnytt.no

Synnøve Maaø
Markedssjef
sm@utdanningsnytt.no

Randi Skaugrud
Markedskonsulent
rs@utdanningsnytt.no

Hilde Aalborg
Markedskonsulent
ha@utdanningsnytt.no

Anita Ruud
Markedskonsulent
ar@utdanningsnytt.no

Linda Sjødal
Markedskonsulent
ls@utdanningsnytt.no

13

25. AUGUST 2017

utdanningsnytt.no

Innhold

10

● Hovedsaken: HVIS TROND TAR STOLEN TIL TORBJØRN

Med borgerlig valgseier tyder mye på at Torbjørn Røe Isaksen fra Høyre fortsetter som kunnskapsminister.

Dersom Arbeiderpartiet inntar regjeringskontorene, kan det derimot bli comeback for Trond Giske 16 år etter forrige gang. Utdanning har prøvd å få klarhet i hva som skiller og hva som forener Høyre og Arbeiderpartiet i utdanningspolitikken.

● Frisonen

35

– På lærerrommet kan jeg kaste ut poeng og se hvilken respons jeg får. Er den god, kan det bli en tegning ut av det, sier lærer Åge Eriksen. På fritiden tegner han kommentartegninger i lokalavisen.

Innhold

Aktuelt	4	Frisonen	35
Aktuelt navn	9	Innspill	36
Hovedsaken	10	Debatt	40
Kort og godt	20	Kronikk	46
Ut i verden	21	Stilling/Kurs	50
Min favorittlærer	22	Lov og rett	55
Reportasje	24	Fra forbundet	56
Fotoreportasje	28		
Reportasje	32		
Glimt	33		
Friminutt	34		

22

● Min favorittlærer

Rahman Chaudhry, nyvalgt leder i Elevorganisasjonen, kaller sin favorittlærer Gunnar Skåum for Norges smarteste mann.

Utdanning på nettet

I Utdannings nettutgave finner du blant annet løpende nyhetsdekning og debatt, utgaver av bladet i pdf-format og som eblad, samt informasjon om utgivelser: utdanningsnytt.no

● Sotra-ungdom som velger nynorsk

I dei seks tiandeklassane ved Fjell ungdomsskule har berre 21 elevar nynorsk som hovudmål. Blant dei er Jacob Lie Frantzen og Mats Bogstad. Dei kallar seg strilar, og dei vil tale som strilar.

● Fotoreportasje

Sommerkursene fra Forskerfabrikken holdes i mange byer i Norge. Her ser vi Jesper Hanevold Henriksen og Erling Wiger Gammelsrud leke seg med realfag på Kjemisk institutt ved Universitetet i Oslo.

UTDANNING

Utgitt av Utdanningsforbundet
Oahppolihttu

Besøksadresse

Utdanningsforbundet,
Hausmanns gate 17, Oslo
Telefon: 24 14 20 00

Postadresse

Postboks 9191 Grønland, 0134 Oslo

e-postadresse

redaksjonen@utdanningsnytt.no

Godkjent opplagstall

Per 1. halvår 2016: 163.911
issn: 1502-9778

Design

Itera Gazette

Dette produktet er trykket etter svært strenge miljøkrav. Det er svanemerket og 100 % resirkulerbart.

Trykk:

Sörmlands Printing Solution
www.sormlandsprinting.se

Abonnementsservice

Medlemmer av Utdanningsforbundet melder adresseforandringer til medlemsregisteret. E-postadresse: medlem@utdanningsforbundet.no

Medlem av

Fagpressen

Utdanning redigeres etter Redaktørplakatens og Vær Varsom-plakatens regler for redaksjonell uavhengighet og god presseskikk. Den som føler seg urettmessig rammet av Utdanning, oppfordres til å ta kontakt med redaksjonen. Pressens Faglige Utvalg (PFU) behandler klager mot pressen. Mer informasjon: presse.no/pfu/etiske-regler

Forsidebildet

Torbjørn Røe Isaksen (H) og Trond Giske (Ap) fronter sine partiers utdanningspolitikk i stortingsvalgkampen. Men hvor uenige er de egentlig?

Foto: Erik M. Sundt

Leder Steffen Handal

1. nestleder Terje Skyvulstad

2. nestleder Hege Valås

Sekretariatssjef Lars Erik Wærstad

● Leder

Knut Hovland | Ansvarlig redaktør

Stadig flere ukvalifiserte i skolen

Valgkampen er i full gang, og partiene kappes om å komme med svulmende og sikkert også velmente løfter – både når det gjelder barnehage, skole, helse, samferdsel og skatt. Alle er klar over at vi vil ha mindre å rutte med i årene som kommer på grunn av fallet i oljeinntektene, men det hindrer ingen i å komme med løfter som de trolig er klar over at de ikke kan eller vil innfri. Størst problemer får trolig Fremskrittspartiet, som har varslet skattekutt på over 50 milliarder kroner de kommende fire årene samtidig som de skal få råd til nesten alt mulig. Skolen er kanskje ikke like høyt opp på dagsordenen som ved tidligere valg, men nok en gang blir dette en viktig sak.

Lærertetthet har lenge vært et hett tema, og i forrige uke varslet Arbeiderpartiet at de vil sørge for 3000 nye lærere på 1. til 4. trinn dersom de kommer til makten etter valget i september. Det ble positivt mottatt av Utdanningsforbundet, men de pekte samtidig på at det over flere år nå er blitt bevilget store summer til å styrke lærertettheten på 1. til 4. trinn uten at det hittil har gitt så store synlige resultater. Det må med andre ord sikres at pengene går til det de er ment til, ikke til alle mulige andre tiltak rundt om i kommunene. Dessuten er det viktig ikke bare å sikre økt lærertetthet på de laveste trinnene, det må gjelde hele veien opp til 10. trinn. For å få til det, må det også utdannes langt flere lærere enn i dag.

Det må også til for å hindre at andelen ansatte i skolen uten godkjent lærerutdanning fortsetter å øke. Under den sittende regjeringen – som hele tiden skryter av sitt lærerløft – har andelen «lærere» med bare videregående skole som utdanningsbakgrunn, økt fra 6,8 prosent til 8,1 prosent. Det går fram av en undersøkelse Utdanningsforbundet har gjort blant skolelederne. Den totale andelen av folk som underviser uten godkjent utdanning har også økt markant fra 2013 og fram til i dag. Kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen (H) sier til Aftenposten at han er ikke er fornøyd med utviklingen, men han er samtidig i tvil om det har noen hensikt å lovfeste elevers rett til en kvalifisert lærer.

I ukene som kommer fram mot det spennende valget i september, vil vi få oppleve mange utspill fra politikere som kjemper desperat om å få oppmerksomhet og kapre velgere. Det er flott at vi lever i et demokrati hvor ulike oppfatninger, verdier og prioriteringer brynes mot hverandre, men til syvende og sist er det hva som skjer i praksis som betyr noe. Gullkantede løfter blir fort som skrift i sand når de tøffe budsjetttrundene starter i oktober.

Knut Hovland

Arendalsuka

Giske og Isaksen i strid om lærernorm

Den store skoledebatten i Arendal var preget av at Torbjørn Røe Isaksen og Trond Giske er dypt uenige om norm for lærertetthet.

TEKST Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no

«Hadde vi ikke verdens beste skole likevel?», var tittelen på den store skoledebatten i Kulturhuset i Arendal 15. august. Som ventet ble norm for lærertetthet et av de store stridstemaene.

– Vi har satset på videreutdanning av lærere og skal nå bruke en milliard på det i år, sa Isaksen.

Han sa at en lærernorm vil føre til at de store kommunene får nesten alle de nye lærerne, og at det blir mindre rom for å drive god lokal skolepolitikk.

– Videreutdanning av lærere er bra. Men det som først og fremst trengs nå, er at lærerne får flere kolleger, slik at de har tid til den enkelte elev, sa Trond Giske, nestleder i Arbeiderpartiet.

Han får full støtte av KrFs skolepolitiske talsperson Anders Tyvand, som også var i panelet. Men Tyvand går lenger enn Giske, som ønsker en norm på kommunenivå. KrF vil i likhet med SV og Utdanningsforbundet ha en norm på skolenivå.

Steffen Handal sa at flere lærere i skolen og tid til hver elev er en av de viktigste sakene politikerne bør satse på.

Debatten ble ledet av NRK-veteran Anne Grosvoll.

Byråkrati og testing

Mindre byråkrati i skolen var ett av de andre temaene under debatten. Men selv om det er bred politisk enighet om at det ikke bør brukes unødig tid på byråkrati, og minst tre «tidstyvutvalg» har foreslått ulike ryddetiltak, er det fortsatt uenighet om hvordan oppryddingen skal skje.

Kunnskapsministeren mener den statlige oppryddingen stort sett er gjort. Han nevnte blant annet at regjeringen har fått fjernet en kartleggingsprøve, samt rapporteringen av at undervisningsvurdering er gjennomført, ikke lenger skal skje. Men han vil ikke fjerne nasjonale prøver eller Elevundersøkelsen.

Trond Giske mener en mer omfattende rydding må til. Men også Arbeiderpartiet ønsker å beholde de nasjonale prøvene.

Steffen Handal mener rapporterings- og testregimet i skolen fortsatt er for omfattende. Han tar blant annet til orde for å fjerne PISA-undersøkelse,

Antall lærere, testing og rapportering var sentrale tema under skoledebatten i Arendal. På bildet: kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen (H), Trond Giske (Ap), Anders Tyvand (KrF) og Steffen Handal, leder i Utdanningsforbundet.

FOTO ARENDALSUKA

sene, som han mener brukes til å fremme en usunn konkurransementalitet.

Sten Ludvigsen:

– Skolen må tørre å velge noe vekk

– Dersom vi ser til internasjonal forskning, er det dybdelæring som kommer. For når kunnskapsomfanget er så stort, må elevene bli gode i noe, sier professor Sten Ludvigsen.

– Skoler må nå legge forholdene til rette slik at elever får mulighet til å gå i dybden. Det sa leder av Ludvigsen-utvalget, professor Sten Ludvigsen, da han innledet til den store skoledebatten under Arendalsuka tirsdag. Medarrangør var Utdanningsforbundet og Skolelederforbundet.

Ludvigsen la vekt på at lærerkollegier med stabilitet og samarbeid gir bedre læringsresultater

for elevene. Politisk detaljstyring lar seg ikke gjennomføre i klasserommet, understreket han.

– Design av læreplaner og undervisningsplaner må gi rom for profesjonelt skjønn og nødvendig rom for å arbeide med alle elevene.

Stein Ludvigsen la dessuten vekt på at lærerne skal observere hverandre og gi hverandre tilbakemeldinger.

Når det gjelder spørsmålet om norm for antall elever per lærer, tror han ikke forskningen kommer til å si noe nytt og revolusjonerende.

– I klasser på mellom 20 og 28 elever tror jeg ikke det er mulig å finne noen entydige svar på hva

Sten Ludvigsen advarte mot politisk detaljstyring av klasserommet da han innledet til utdanningspolitisk debatt i Arendal. Her sammen med debattleder Anne Grosvoll.

FOTO MARIANNE RUUD

som er det optimale tallet. Men det finnes kanskje en ideell klassestørrelse innenfor et spenn som er omtrent som dette, sa Ludvigsen.

● Barnehage

Berre ein gong har eit fylkesmannsembete nytta det nye høvet til å utføre tilsyn i ein ein-skild barnehage, ifølgje Utdanningsdirektoratet.

ILL. FOTO ERIK M. SUNDT

Fylkesmenn gjer ikkje eigne tilsyn

Eitt år etter at barnehagelova vart endra og gav fylkesmennene rett til å ha tilsyn i einskildbarnehagar, kjenner Utdanningsdirektoratet til at eitt slikt tilsyn er utført.

TEKST Kirsten Ropeid | kr@utdanningsnytt.no

Rådgjevar Åse-Berit Hoffart i Foreldreutvalet for barnehagar er langt frå overtydd om at dette tyder at det ikkje er behov for at fylkesmennene gjer fleire tilsyn.

– Eg spør meg om grunnen til at det berre er opna eitt tilsyn frå fylkesmanns-embetet, er at lova ikkje er godt nok kjent. Generelt er manglande kjennskap til lovverket ein gjengang når vi gir råd i barnehagespørsmål, seier Hoffart.

Lovendringa i barnehagelova kom 1. august 2016. Den gav fylkesmannen rett til å opne tilsyn ved «særskilde tilfelle», som det heiter i lovteksten.

Fram til da var det berre kommunane som kunne ha tilsyn i einskildbarnehagar.

– Det var ikkje tilfredsstillande. Fleire instansar må kunne gjere tilsyn. Difor var lovendringa viktig, seier Hoffart.

Ordninga med at berre kommunane kunne føre tilsyn, vart mellom anna kritisert av di det, særleg i små kommunar,

lett vart til at bukken passa havresekken. Kommunen fekk ei uheldig dobbelt-rolle som både barnehageeigar og som tilsynsmynde.

Uklar tolking av «særlege tilfelle»

Tilsynsavdelinga i Utdanningsdirektoratet sende 11. august ut eit brev og eit skjema der dei ber fylkesmennene registrere tilsyn etter dei nye reglane.

– Men i dag kjenner eg berre til eitt tilfelle av at det er opna slikt tilsyn, seier fungerande avdelingsdirektør Anna Beskow til Utdanning.

Ho understrekar at fylkesmennene kan ha gjort undersøkingar omkring einskildbarnehagar, mellom anna henta inn informasjon, utan at det er opna tilsyn. Dette har ikkje direktoratet oversikt over.

I forarbeidet til lova vart det trekt fram at det kunne vise seg vanskeleg å få ei felles forståing om kva «særlege til-

felle» var. Med andre ord når fylkesmennene kunne opne tilsyn.

– Dette har vi tatt opp når vi har hatt samlingar om barnehagar for dei tilsette hos fylkesmennene, seier Anna Beskow.

– Kommunane har framleis hovudansvaret

– Lovheimelen er viktig, det er bra vi har han, seier seniorrådgivar Kari Smith-Meyer hos Fylkesmannen i Østfold.

Samstundes understrekar ho at det framleis er kommunane som har hovudansvaret for å føre tilsyn med barnehagane i eigen kommune.

– Oppslag i aviser eller kontakt frå foreldre kan gjere oss merksame på «særskilde tilfelle», som er det lovteksten seier kan gi Fylkesmannen rett til å utføre tilsyn. Vi drar ikkje på tilsyn til einskildbarnehagar utan vidare, seier ho.

MEST LEST:

- – Jeg skulle til å si at nå er det samling, men ser at han har en tåre i øyekroken
- Skolene avslår søknader om mer ferie
- Sten Ludvigsen: – Skolen må tørre å velge noe vekk
- – Jeg husker testene jeg ble utsatt for ennå – 44 år etter
- TV-aksjonen: Forteller om retten til skolegang med 2. verdenskrig som eksempel
- – Norsk skole diskriminerer barn med funksjonsnedsettelse

**Gikk du
glipp av
denne?**

Kommune fikk barnehagesmekk av Fylkesmannen

Molde kommune påla fire private barnehager å ansette flere etter å ha utført tilsyn. Fylkesmannen i Møre og Romsdal mener tilsynet var for enkelt utført og opphevet vedtaket.

**Utdanningsnytt.no/
0803tilsyn**

Lærerutdanning

To av tre strøk på forkurset i matematikk

Av 441 søkere til lærerutdanning som tok kurset, besto bare 149.

– Kurset fungerer dårlig, og regjeringen må fjerne karakterkravet, mener lederen i Pedagogstudentene.

TEKST Hans Skjong | hs@utdanningsnytt.no

Regjeringen skjerpet i fjor karakterkravet i matematikk for å komme inn på lærerutdanningene til minimum fire i matematikk fra videregående skole. Søkere med karakterer mellom 3 og 3,99 ble tilbudt gratis forkurs for å kvalifisere seg, med avsluttende prøve 31. juli.

I år besto 149 av 441 forkurset i matematikk, mot 118 av 485 i fjor. Dermed økte andelen som besto fra 24,5 til 33,8 prosent i år, ifølge tall fra Kunnskapsdepartementet.

– Regjeringen bommer

Hedda Eia Vestad er leder for Pedagogstudentene i Utdanningsforbundet.

– Vi mener at regjeringen bruker feil metode når de stiller spesielle karakterkrav kun i matematikk. Forkurset fungerer dårlig, og regjeringen må fjerne karakterkravet i matematikk. Regjeringen fratar elever i norsk skole tilgang på gode kvalifiserte lærere, sier Eia Vestad til Utdanning.

– Er det ikke en fordel at lærere har fire eller høyere når de skal undervise i matematikk, et fag mange elever sliter med?

– Kompetansen du kommer inn med, sier ikke noe om kompetansen når du er ferdig med lærerutdanningen, sier hun.

Hun sier at Pedagogstudentene er «selvsagt enig» i at lærere skal ha god kompetanse, men at kravet om fire i matematikk er et kunstig mål på kompetanse.

– Vi mener det ville vært mye klokere å stille krav om snitt på 40 skolepoeng, enn å trekke ut karakterkrav kun i enkeltfaget matematikk, sier Eia Vestad.

Andel studenter med bestått kurs (av antall oppmøtte til prøven)

Lærested	Bestått (prosent)
Norges tekn.-naturvit. univ.	51,3 (20 av 39)
Høgskolen i Volda	50,0 (4 av 8)
Universitetet i Stavanger	42,5 (17 av 40)
Høgskolen på Vestlandet	42,1 (24 av 57)
Nord universitet	38,7 (12 av 31)
Høgskolen i Oslo og Akershus	34,2 (27 av 79)
Universitetet i Agder	30,4 (7 av 23)
Universitetet i Oslo	30,3 (10 av 33)
Høgskolen i Sørøst-Norge	28,0 (14 av 50)
Høgskolen i Østfold	21,7 (5 av 23)
Høgskolen i Innlandet	8,2 (4 av 22)
Universitetet i Tromsø	17,2 (5 av 29)
NLA Høgskolen	0,0 (0 av 7)
Totalt	33,8 (149/441)

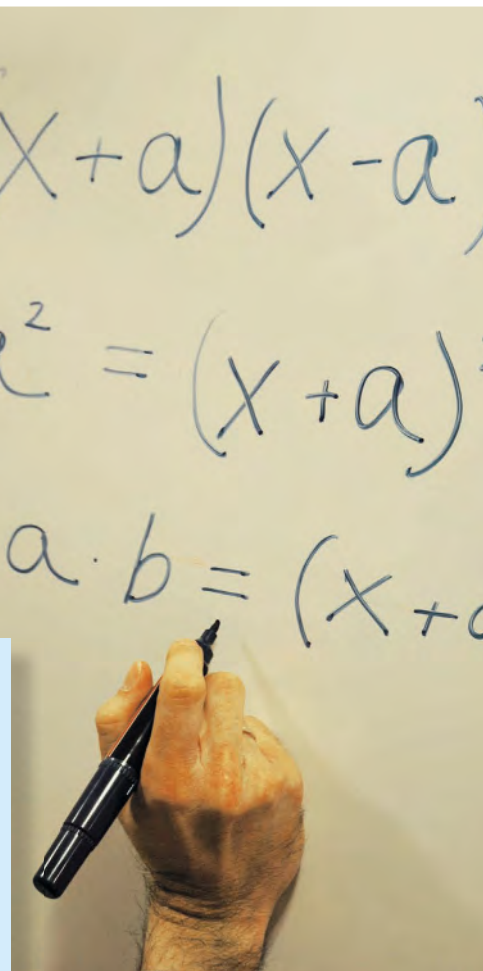
Gleder seg over lavere strykandel

Kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen (H) synes det er bra at flere klarer forkurset i år enn i fjor.

– Pedagogstudentene mener regjeringen fratar elever i norsk skole gode kvalifiserte lærere ved å ha spesielle karakterkrav i matematikk. Hva tenker du om det?

– Jeg er ikke enig. Det er fullt mulig å rekruttere nok lærere, samtidig som det stilles krav til kompetansen deres. Det viser også erfaringene så langt, og søknadene til lærerutdanningene totalt sett har gått opp, sier Røe Isaksen til Utdanning.

– Lederen i Pedagogstudentene sier også at

292 av søkerne til lærerutdanning som tok forkurs i matematikk i sommer, strøk, ifølge tall fra Kunnskapsdepartementet.

ILL.FOTO LENA OPSETH

kompetansen du kommer inn med, ikke sier noe om kompetansen du har når du er ferdig med lærerutdanningene. Hva synes du om det?

– Det er en sammenheng mellom studiegjennomføring og hvilken kompetanse studentene har før studiet. Snittet for å komme inn på flere av lærerutdanningene var over fire. Det påvirker også kvaliteten på studiene, sier Røe Isaksen.

– Hva tenker du om forslaget om å heller kreve 40 studiepoeng for å komme inn enn karakterkrav i enkeltfag?

– Det er et konstruktivt forslag, men det vil gi færre kvalifiserte søkere, sier Røe Isaksen.

● TV-aksjonen 2017

Skal gi utdanning til barn i krig

**Pengene fra årets TV-aksjon går til Unicef.
– Traumatiserte elever klarer ikke å ta til seg
ny kunnskap, sier Helene S. Ryeng i Unicef.**

TEKST OG FOTO Hans Skjong | hs@utdanningsnytt.no

Årets TV-aksjon 22. oktober skal sikre utdanning for barn i krig og konflikt gjennom Unicefs arbeid. Fram til årets aksjon kan skoler bruke Unicefs undervisningsopplegg for å lære mer om utdanning i konfliktfylte områder. Den formelle lanseringen av opplegget skjer 28. august.

Helene Sandbu Ryeng er Unicefs koordinator for årets TV-aksjon. Hun sier opplegget dekker mange kompetansemål, i samfunnsfag, norsk, musikk og andre fag.

– Selv om barn er forskjellige, har alle de samme rettighetene, sier Ryeng til Utdanning.

– Det har aldri vært færre analysfabetar i verden enn nå. I hvilken grad får norske barn lære om at det tross alt skjer fremskritt på utdanningsfronten?

– Det er utrolig viktig å få fram at det mange steder går framover! Vi ser imidlertid nå at det er krig og konflikt som er en av hovedårsakene til at barn ikke får den utdanningen de har krav på. I Syria har krigen satt hele landet tilbake to tiår i utvikling, sier Ryeng.

– Lærerne lærer psykososial støtte

– Mange elever er traumatiserte med «låste» hoder, og de klarer ikke å ta til seg ny kunnskap. Vi hjelper lærerne å hjelpe elevene med å «låse opp» hodet, slik at de kan lære, sier Ryeng.

– En kritikk som ofte rettes mot bistandsorganisasjoner, er at bilder av f.eks. sultende barn på Afrikas horn sementerer inntrykket av at det

bare er nød i fattige land, mens det i mange land i Afrika og Sør-Øst-Asia skjer en rivende økonomisk utvikling. I hvilken grad bidrar Unicefs til å opprettholde disse oppfatningene?

– Vi er veldig opptatt av å vise frem kreativiteten og pågangsmotet til unge og andre i disse landene. Ta for eksempel 14 år gamle Idrissa fra Mali, som til tross for å ha mistet noen års skolegang, drømmer om å bli landbruksminister, sier Ryeng.

2. verdenskrig som eksempel

For ungdomsskoletrinnene har de også et opplegg som viser at Norge var et land hvor barn ikke fikk gå på skole på grunn av krig og konflikt.

– Det er bare 70 år siden 2. verdenskrig. Tyskerne forsøkte å nazifisere skolene, og de brukte også flere skoler som kaserner, slik at barna måtte finne alternative læringssteder. Flere norske elever opplevde den gang at bombing om natta gjorde at det ikke ble skole dagen etter, sier Ryeng.

Håper på 100.000 bøssebærere

Vibecke Østby er leder for TV-aksjonen. Hun sier at det under hver TV-aksjon samles inn mellom 190 og 250 millioner kroner, det vil si rundt en 50-lapp per person.

– Men i 1946 samla nordmenn inn 103 millioner kroner i 1946-kroner til krigsrammede barn, blant annet i Tyskland. Det tilsvarer om lag 1,7 milliarder kroner i 2017-kroner. Generelt opplever jeg likevel ikke at nordmenn er blitt gjerrigere, heller at det nå er langt flere organisasjoner man kan gi penger til, sier Østby.

Skoler kan bruke Unicefs undervisningsopplegg for å lære om utdanning i konfliktområder i forbindelse med TV-aksjonen. Her ser vi Unicefs Helene Sandbu Ryeng (til v.) og Vibecke Østby, leder for TV-aksjonen.

Fagdag 14. september 2017

KUNST OG KULTUR –
DEMOKRATI OG DANNELSE

Hovedinnlegg:
Paul Collard fra Creativity, Culture and Education (CCE)

Påmeldingsfrist 1. september 2017

Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæringen har i ti år jobbet for å styrke kunst- og kulturfagene.

På kunstkultur.no finner du ressurser til bruk i undervisningen, info og påmelding til fagdagen, samt artikler som formidler et variert, engasjert, faglig og kreativt blikk på kunstfagene i barnehage og skole.

kunstkultursenteret.no

NASJONALT SENTER
FOR KUNST OG KULTUR
I OPPLÆRINGEN

KKS 10 ÅR

● Barnehage

Oslo innfører fast tilknytning

Oslo innfører en fast tilknytningsperson for barna i alle kommunale barnehager.
– Det er kun trygge barn som klarer å leke og lære godt, sier byråd Tone Tellevik Dahl.

TEKST OG FOTO Hans Skjong | hs@utdanningsnytt.no

– Vi så at noen bydeler fikk tilvenningen veldig godt til, med gode tilbakemeldinger fra foreldre. Det ville vi videreføre til alle bydelene, sier byråd i Oslo for oppvekst og kunnskap, Tone Tellevik Dahl (Ap) til Utdanning, som er med på besøk i Disengrenda barnehage i bydel Nordre Aker i Oslo.

Byråden svarer imidlertid ikke klart på Utdannings spørsmål om hva den nye ordningen koster.

– For å sikre at alle er trygge på hva som skal være likt for alle barnehager, kurser vi våre pedagogiske ledere, og det er ganske mange tusen, sier Tellevik Dahl.

– *Mange barnehager har en høy andel ufaglært personell. Sikrer den nye standarden at det til enhver tid er faglærte som fungerer som tilknytningsperson?*

– Tilknytningspersonene skal ha spesialkompetanse i tilvenning og være oppdatert på den siste forskningen, sier byråden.

Fornøyd

Forelder Lars Petter Flyen er fornøyd med tilvenningsfasen ved Disengrenda barnehage.

– Den første perioden som forelder er veldig spennende og sårbar, men informasjonen og kontakten har vært på plass hele veien her, sier Flyen.

– Det er viktig å være til stede de første dagene, og hente barna litt tidlig de første ukene. Og forskning tilsier jo at det er viktig med en tilknytningsperson, sier forelder Gro Sjølie om tilvenning til Utdanning.

Byråd Tellevik Dahl peker også på forskning som tilsier at tilknytningsfasen er viktig for barna.

– Det er kun trygge barn som klarer å leke og lære godt. Hvert barn er unikt, så vi sier også at de enkelte barnehagene må se hvert enkelt barn. Det er ikke slik at en tilvenningsfase er lik for alle barn.

Har også sekundærperson

Styrer i Disengrenda barnehage, Mette Fossum Trøeng, sier at tilknytningspersonen følger barna helt frem til skolestart.

– *Hvordan vil de ansattes sykefravær påvirke barnas tilgang til tilknytningspersonen?*

– Vi har en sekundærperson for hvert enkelt barn, svarer Fossum Trøeng.

– *Hvor viktig er det å ha en fast tilknytningsperson kontra en generell høyere voksensetthet?*

– Tilknytningspersonen skaper fundamentet i starten. Etter hvert blir barna trygge på de andre voksne, sier Fossum Trøeng.

Hun tror at tilvenningsfasen av og til er verst for foreldrene: – Men kan vi heldigvis ringe foreldrene og si at «dette går bra».

Byråd Tellevik Dahl sier begge deler er viktig.

– Voksensetthet er viktig i barnehagen. Derfor ønsker vi 50 prosent pedagogtettethet, sier hun.

● Oslo-standard

Byrådet i Oslo vil gi alle barn i kommunale barnehager en fast tilknytningsperson i oppstarten. Alle barn og foresatte skal inviteres på besøk i barnehagen før oppstart, og foresatte skal få «informasjon om barnehagens rutiner for oppstart og tilvenning og hvorfor rutinene er slik».

Alle barn i Oslos kommunale barnehager skal sikres en fast tilknytningsperson ved oppstart i barnehagen. Her leker byråd for oppvekst og kunnskap i Oslo, Tone Tellevik Dahl (Ap) med Theo i Disengrenda barnehage.

Hadde ikke strøsand til ungene

● Da private Risenga barnehage i Asker kommune i Akershus ikke hadde råd til strøsand til barna, reagerte foreldrene. Kommunen oppdaget at barnehagen manglet 50 kvadratmeter til alle barna kommunen betalte driftsstøtte for. Dessuten ga eieren seg selv rentefrie millionlån uten sikring, gjeld som senere ble slettet, skriver Budstikka. 28. juni i år fikk barnehagen ordre fra kommunen om å redusere inntaket av barn.

Aktuelt navn

Den nye gullstandarden

Friidrettstrener Leif Olav Alnes har trent stjernene Karsten Warholm og Geir Moen til gull, men ser helst at flere nordmenn blir stjerne i eget liv.

TEKST Hans Skjong | hs@utdanningsnytt.no

FOTO Heiko Junge/NTB Scanpix

● Leif Olav Alnes (60)

Hvem

Trener for blant andre hekkeløperen Karsten Warholm.

Aktuell

Karsten Warholm vant VM-gull på 400 meter hekk i London i august.

Gratulerer med VM-gullet til Karsten Warholm. Du har også trent sprinter Geir Moen til EM-gull. Hva er hemmeligheten?

Det er noe så kjedelig som at utøveren må ha gode forutsetninger – uten gode forutsetninger kan du forbedre deg, men du kommer ikke på topp. Løping er en gen-idrett. Og så handler det om å trene nok. Det er mange, også i næringslivet og ellers, som sier de jobber smart, og da stiller jeg kontrollspørsmålet: Mener du lite? I min verden er det ikke smart å jobbe lite.

Hvis gener spiller en så stor rolle, kunne Warholm blitt like flink med andre trenere?

Han kunne blitt veldig flink med mange trenere, tror jeg. Men det er vanskelig å vite hvordan det ville gått hvis han hadde hatt en annen trener. Jeg er fornøyd med resultatet, men det ville være arrogant å hevde at ingen andre trenere kunne fått til det samme.

Psykolog Anders Ericsson sier det handler mer om målrettet øving enn antall nedlagte timer for å bli flink i noe. Hva tenker du?

10.000-timersregelen er nok en myte, men det er noe sannhet i det også. Men det er ikke noe automatikk i at bare du klokker inn nok timer, så er du i toppen av ditt felt. Selvsagt må timene være meningsfylte. Innholdet har stor betydning for utfallet.

Det er langt flere inaktive barn i Norge i dag enn tidligere. Hvordan kan foreldre få mer aktive barn?

Du må stimulere nysgjerrigheten hos barn og gjerne vekke egeninteressen deres for idrett. De skal ha glede av å bevege seg – det handler ikke om hvor gode de blir.

Hvis du fikk holde en undervisningstime for det norske folk, hva ville den handle om?

Den ville handlet om det å være stjerne i sitt eget liv. Jeg har en mistanke om at altfor mange prøver å være stjerne i andres liv. Det er viktig at folk er fornøyd med sitt eget liv.

Hvilken kjent person ville du hatt som lærer?

Det er fryktelig mange interessante mennesker som det hadde vært spennende å ha som lærer, men hvis jeg skulle valgt én, måtte det bli Isaac Newton. Jeg er ganske opptatt av de naturvitenskapelige lovmeisighetene han påviste.

Hva er din favorittbok?

Da jeg var yngre, likte jeg å lese spenningsbøker. Nå syns jeg en god krim er morsomt, og jeg liker også å lese fagbøker.

Hva gjør du for å få ut frustrasjon?

Det er mange ting som kunne gjort meg frustrert, men jeg prøver å komme i en setting hvor jeg ikke blir frustrert over dem.

Hva er ditt bidrag i kampen for å redde verden?

Det er nok en oppgave som er for stor for meg alene, men små bidrag monner også. Hvis du for eksempel er på Vestlandet, og det har vært en storm og 100 millioner sjøstjerner har kommet på land, så tror jeg det monner for den sjøstjerna du kaster uti igjen.

Hva syns du er det beste og det verste med den tiden vi lever i?

Vi er ekstremt privilegerte. Vi burde nok sette mer pris på det vi har, i stedet for å klage på ting som er å regne som bagateller.

«Jeg har en mistanke om at altfor mange prøver å være stjerne i andres liv.»

Hovedsaken
STORTINGSVALGET

Hvis Trond tar stolen til Torbjørn

Er det markante forskjeller mellom skolepolitikken til Høyre og Arbeiderpartiet, eller vil lærere og elever knapt merke forskjellen?

Skillelinjene er ikke så klare lenger, mener Utdannings kilder.

Torbjørn Røe Isaksen
(H) og Trond Giske (Ap)
ønsker begge å styre
utdanningspolitikken
etter valget i september.

FOTO ERIK M. SUNDT

– Arbeiderpartiets skolepolitikk er halvhjertet, ufokusert og vinglete, mener kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen (H).

TEKST Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no

FOTO Erik M. Sundt

Vi spør kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen om Høyre og Arbeiderpartiet har nærmet seg hverandre i skolepolitikken de siste årene. For Isaksen har tonet ned noen av Oslo Høyres mest kontroversielle saker, som økt satsing på friskoler, nivådeling i fag, karakterer fra 5. trinn og prestasjonslønn for lærere.

– Ny friskolelov fra 2015 var en viktig skolepolitisk kampsak for Høyre. Men andelen elever i private videregående skoler har ikke økt de siste fire årene. Den har ligget stabilt på 8 prosent. Hvorfor det?

– Det er ikke noe selvstendig poeng for meg å få flere elever over i private skoler. Valgfriheten er derimot viktig. Men for å få flere elever til å fullføre og bestå videregående skole, er det den offentlige videregående skolen vi må satse på. Der går langt over 90 prosent av elevene, sier han.

– Du har også lagt bort Høyres forslag om nivådeling i fag og karakterer fra 5. trinn. Hvorfor?

– Permanent nivådeling i fag har jeg ikke tro på, og Høyre har ikke debattert dette de siste årene. Og karakterer fra 5. trinn ser jeg på som en avsporing. Jeg tror ikke det er skadelig for elever i grunnskolen å få karakterer, men det forbedrer ikke nødvendigvis læringsresultatene. Landsmøtet i Høyre var enig med meg, med stort flertall. Da har jeg

mer tro på tidlig innsats, som vi nå gjennomfører ved å gi kommunene plikt til å følge opp elevene, sier Isaksen.

Isaksen vil ikke ha lærernorm

– Både Høyre og Arbeiderpartiet snakker varmt om at læreren har størst betydning for elevenes læring. Arbeiderpartiet bruker argumentet for å få innført en norm for lærertetthet på kommunenivå. Det sier du nei til. Hvorfor det?

– Jeg vil at elevene skal oppnå best mulig resultater, men jeg tror ikke en norm for lærertetthet er veien å gå. Kunnskapsdepartementets beregninger viser at de fleste nye lærere vil komme i de store byene, ikke i distriktene. Jeg mener det er mye viktigere at elevene har kvalifiserte lærere. Jeg har sagt at gullstandarden er at alle lærere har kompetanse i de fagene de skal undervise i. Det står jeg fast ved. Jeg prioriterer etter- og videreutdanning av de lærerne som er i skolen per i dag, selv om vi også har bevilget 1,3 milliarder kroner til 1800 flere lærere sammen med Venstre og KrF.

Tjora kalte kompetansekravet en spyttklyse

I sommer gikk lærer Håvard Tjora ut og kalte de nye kompetansekravene som er innført for alle som i sin tid utdannet seg til allmennlærere «en real spyttklyse fra kunnskapsministeren» (NRK

«Motsetninger har ingen verdi i seg selv i politikken. Det er ikke noe mål at Høyre går til høyre og de andre til venstre. Derfor har jeg gått i bresjen for å fjerne ukloke forslag som karakterer fra 5. klasse fra Høyres program.»

Torbjørn Røe Isaksen i Morgenbladet

Ytring). Utdanningsforbundet har protestert kraftig mot at kravene får tilbakevirkende kraft. 38.000 lærere må videreutdanne seg innen 10 år for å være kvalifiserte.

– Jeg er helt uenig med Tjora. Vi har tredoblet antall studieplasser til videreutdanning og skal bruke 1 milliard på dette i 2017. Det betyr at 4430 lærere får tilbud om videreutdanning i matematikk, engelsk, norsk, samisk eller norsk tegnspråk i år, påpeker Isaksen.

Vil ikke endre firerkravet i matte

– Du fikk innført et krav om fire i matematikk for å komme inn på lærerstudiet. For det har du fått kjeft fra blant andre Utdanningsforbundet og Pedagogstudentene. Og Sp, KrF og SV har varslet omkamp. Hva er din kommentar?

– Vi fikk støtte fra Arbeiderpartiet og flertall på Stortinget. Det stilles strenge utdanningskrav i andre yrker. Da må vi også stille krav til dem som vil bli lærere. Jeg mener dessuten at karakterkravet bidrar til å heve læreryrkets status, sier han.

– Målet på sikt er flere søkere til lærerutdanningene og flere kvalifiserte lærere i skolen.

Beskylder Arbeiderpartiet for å være vinglete

– Hva er det største problemet med Arbeiderpartiets skolepolitikk?

– Jeg synes mye av Aps politikk er uklar. De vil ha norm for lærertetthet, men nekter å fortelle hva innholdet skal være. De vil ha femårig lærerutdanning, men er usikre på om den bør ende i mastergrad. De vil ha kompetansekrav for lærere, men klarer ikke svare på hva de mener om dagens regler. De har støttet kravet om 4 i matematikk for å komme inn på lærerutdanningene, men kritiserer oss likevel. Ap var med på å overføre forhandlingsansvaret for lærerne fra staten til KS. Under lærerstreiken i 2014 foreslo Giske at forhandlingsansvaret gikk tilbake til staten. Nå er det taust om det. I 2014 sa Giske at han vil vurdere å redusere tallet på nasjonale prøver. Ap sier også at de vil endre fraværsreglene, men ikke hvordan, påpeker statsråden.

Uenige om kontantstøtte og heldagsskole

På barnehagefeltet fikk Isaksen betydelig kjeft da stortingsmeldingen «Tid for lek og læring» kom. Det ble opprør i barnehagesektoren, og Steffen Handal pekte på at regjeringen foreslår språknorm for femåringer, progresjonskrav, utbyttebeskrivelser og mer voksenstyrt aktivitet.

Isaksen mener at den nye rammeplanen nå har tverrpolitisk støtte.

I april ble det kjent at Høyre og Isaksen går inn for språkkraft for barnehageansatte. I Oslo går Ap-byråd Tone Tellevik Dahl inn for det samme i Oslo-barnehagene.

Men på ett punkt er det et tydelig skille mellom Arbeiderpartiet og Høyre: Fra 1. august økte kontantstøtten til 7500 kroner, etter at Høyre inngikk forlik med KrF. Arbeiderpartiet er imot. Ap mener ordningen særlig går utover barn med minoritetsbakgrunn, fordi foreldrene da velger bort barnehage. Ifølge nettstedet Faktasjekk.no finnes det solid dokumentasjon på at Ap har rett i det.

– Vi er opptatt av at foreldrene skal få beholde valgfriheten for de minste, sier Isaksen.

Men en utvidelse av ordningen er ikke på tappepene.

På et annet felt er det også en viss uenighet å spore. Arbeiderpartiet vil satse på å styrke skolefritidsordningen med bedre innhold, bedre bemanning og makspris. Isaksen er derimot en trofast motstander av heldagsskolen. Han vil heller ha flere undervisningstimer f.eks. i matematikk og naturfag på ungdomstrinnet.

SV-leder Audun Lysbakken er sammen med Arbeiderpartiet hardeste forkjemper for økt kvalitet på skolefritidsordningen. Lysbakken mener lengre skoledager for barn presser seg fram uansett hva regjeringspartiene mener, fordi barn i dag stort sett har to utearbeidende foreldre.

– Her har Lysbakken og SV et poeng. Men jeg mener det bør være et klart skille mellom skoledagen og skolefritidsordningen. Det er bra med godt innhold i skolefritidsordningen, men jeg vil prioritere flere timer foran halvveisskole, sier Isaksen.

● Satsingsområder

Høyre går til valg på å prioritere tidlig innsats i skole og barnehage, samt øke forskningsinnsatsen. Barnehage og skole framheves som svært viktige arenaer for å bekjempe sosial ulikhet og utenforskap.

Disse utfordringene utpekes:

«For mange elever blir hengende etter tidlig i skoleløpet, særlig gutter, og altfor mange faller ut av den videregående skolen. Det er for store kvalitetsforskjeller mellom skoler og kommuner. Vårt mål er at elevene skal lære mer på skolen.»

Arbeiderpartiet går til valg på å styrke kommuneøkonomien og innføre en norm for lærertetthet på kommunenivå. Det skal ansettes flere yrkesgrupper rundt de yngste elevene, inkludert spesialpedagoger, og det skal innføres en lese-, skrive- og regnearggaranti for elever i grunnskolen.

Samtidig har Arbeiderpartiets skolepolitiske talsperson, Trond Giske, kommet Høyre i møte med blant annet støtte til femårige lærerutdanninger, økt satsing på etter- og videreutdanning av lærere, matematikkraft for inntak til lærerutdanningene og fraværsgrense i videregående skole.

>

– Kunnskapsministeren **snakker** ned sin egen yrkesgruppe. Han sier at vi trenger bedre lærere – ikke flere lærere, sier nestleder i Arbeiderpartiet, Trond Giske.

Giske ønsker skoleforlik

– Skole er et av de viktigste politikkområdene hvis vi ser inn i framtiden. Da holder det ikke at Arbeiderpartiet, som er landets største parti, bare har hatt ansvar for utdanningsfeltet i 18 måneder de siste 20 årene, sier Trond Giske, nestleder og utdanningspolitisk talsperson i Arbeiderpartiet.

– I et intervju med Klassekampen i sommer sa du at du vil invitere dagens regjeringspartier med på et bredt forlik om skolepolitikken. Har avstanden blitt så liten at det er mulig?

– Jeg mener det bør være mulig å få til et bredt skolepolitisk forlik etter mønster fra barnehageforliket. Den gangen greide vi å få flertall for å satse 20 milliarder kroner på barnehagene. Jeg var saksordfører, minnes Giske og fortsetter: – Gjennom å bygge på forskning og lytte til dem som jobber i utdanningssektoren, bør det være mulig å få til en helt annen satsing på skolen enn den vi har hatt under Høyre.

– Sist gang jeg var småbarnspappa, fikk vi til barnehageforliket. I denne stortingsperioden satser jeg på at vi får til skoleforliket, sier han.

– Lærerne har lenge bedt om ro. De ønsker seg ikke nye store reformer nå. Samtidig må vi kunne justere kursen på reformer som allerede er iverksatt. Det aller viktigste tiltaket Arbeiderpartiet skal gjennomføre i skolen dersom vi får regjeringsmakt, er å bevilge pengene som trengs til å

ansette flere lærere. Vi må bygge laget rundt eleven og laget rundt læreren, sier Giske.

Uenighet om lærernorm

– Høyre gikk noe motvillig med på å teste ut effekten av flere lærere på 1. til 4. trinn. Prosjektet «Two teachers» skal evalueres. Er det noen forskjell på Høyres og Arbeiderpartiets løfte om tidlig innsats?

– Det er bra at også Høyre endelig snakker om tidlig innsats. Regjeringen ble presset av samarbeidspartiene Venstre og Kristelig Folkeparti til å bevilge penger til flere lærere på de laveste trinnene. Nå har de satt i gang et forskningsprosjekt for å finne ut om det virker. Vi vet at det virker. Derfor vil vi ha en norm for lærertetthet.

– I en artikkel i Morgenbladet karakteriserer Isaksen Arbeiderpartiets skolepolitikk som halvhjertet, ufokusert og vinglete. Han viser blant annet til at dere går inn for en lærernorm uten å tallfeste antall elever per lærer på skolenivå. KrF og SV foreslår en norm på skolenivå med 15 elever på småskoletrinnet og 20 elever på høyere trinn. Hvorfor støtter ikke Ap det?

– Det store skillet går mellom oss som mener vi trenger flere lærere med tid til hver enkelt elev, og Høyre og Frp som ikke støtter økt lærertetthet. Vinner vi valget, skal vi sette oss ned sammen med Utdanningsforbundet og andre berørte parter for å finne fram til en lærertetthetsnorm som i størst mulig grad styrker elevenes læring, sier Giske.

«Karakterer i barneskolen er en veldig dårlig idé. Det er ikke akkurat 'nye ideer og bedre løsninger' slik Høyre har snakket om i valgkampen, men noe vi avskaffet for 40 år siden. Vi bør heller satse på det vi vet gir læring: tidlig innsats og mer tid med hver elev.»

Trond Giske på Aps hjemmeside

– Arbeiderpartiet prioriterer norm på de laveste trinnene. Da frykter Utdanningsforbundet at lærere bare flyttes fra ungdomstrinnet til barnetrinnet. Hvordan skal du unngå det?

– Gjennom å finne fram til en modell som hindrer det, men som samtidig er fleksibel, sier han.

Må alle ha master?

Isaksen mener Giske er uklar når det gjelder masterutdanning for lærere. Giske er helt uenig.

– Vi er for at alle lærere får femårig masterutdanning, men vil ha et bedre innhold med mye mer tid til praksis og pedagogikk. Høyre vil at alle skal bruke det ekstra året på å skrive en stor forskningsoppgave. Leger skriver ikke mastergradsoppgave, men bruker mye av tiden i praksis sammen med erfarne leger. Mange lærere med forskningskompetanse er flott, men vi trenger også lærere som er forberedt på jobben i klasserommet.

Lese-, skrive- og regnegaranti – eller tidlig innsats

– Isaksen lurer på hva som er nytt i Arbeiderpartiets lese-, skrive- og regnegaranti. Både regjeringen og opposisjonen vil jo ha tidlig innsats og satsing på disse tre fagene?

– Vi gikk til valg på dette allerede i 2013, men garantien ble dessverre nedstemt av Høyre. Det trengs flere kvalifiserte lærere, slik at lærerne har tid til å følge opp og tilpasse undervisningen til hver enkelt elev. Det trengs spesialister som følger opp dem som sliter mest og en ubyråkratisk spesialundervisning som kommer inn tidligere. Det er bare trist at det har gått fire år uten at Røe Isaksen har gjort noe med dette, påpeker Giske.

– Kunnskapsministeren pleier å si at det trengs bedre lærere, ikke flere lærere. Hva mener du om det?

– Jeg reagerer på måten Høyre snakker om lærerne på. Vi har mange gode lærere i Norge. Men de trenger flere kolleger. Etter- og videreutdanning er bra. Det er vi for, og satsingen er enstemmig vedtatt i Stortinget. Men som blant annet Utdanningsforbundet har vist, har det blitt flere ukvalifiserte i skolen med denne regjeringen, ikke færre, sier Giske.

– Arbeiderpartiet støttet regjeringens nye kompetan-

sekrav for lærere. Mange lærere sier nå at de ikke får mulighet til å skifte jobb fordi ny arbeidsgiver nekter å ta kostnaden med å videreutdanne dem. Har ikke Ap da selv bidratt til å øke lærermangelen?

– Høyre ville at de nye kravene skulle gjelde umiddelbart. Arbeiderpartiet var med på å presse igjennom en frist på 10 år, med mulighet til ytterligere fem års forlengelse, og ville at realkompetanse skulle telle. Jeg er enig med regjeringen i at flest mulig lærere bør ha fordypning i de fagene de skal undervise i, men vi må finne gode løsninger i

løpet av tiårsperioden for at det å ha lang erfaring i å undervise i et fag blir ansett som å oppfylle studiepoengkravet, sier Giske, som er bekymret for lærerrekutteringen framover: – Det er altfor få søkere til lærerutdanningene, særlig på 1.–7. trinn. Det burde bekymre statsråden langt mer enn det ser ut til å gjøre, sier Giske.

Enige om å satse på yrkesfag

Begge partier vil få flere unge til å velge yrkesfag og fagskole. Høyre har foreslått 100 konkrete end- >

Skal vi ha en norm for lærertetthet eller ikke? Skal den i så fall gjelde på skolenivå eller på kommunenivå? Dette er et av stridsspørsmålene i årets valgkamp. På Grålum skole i Sarpsborg tester de ut en ordning med regneveiledere og leseveiledere i små grupper. Lærer Birgitte Hauge er regneveileder og med på forskningsprosjektet som skal vare i fire år.

FOTO MARIANNE RUUD

Kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen på sjarmoffensiv i barnehagen. Trond Giske mener Høyre snakker mest om voksentetthet, mens Arbeiderpartiet, lover velgerne å arbeide for at halvparten av de ansatte skal være barnehagelærere. Bildet er fra et besøk i Volla barnehage på Lillestrøm i fjor høst.

ARKIVFOTO LISBET JÆRE

ringer i yrkesfagopplæringen med sammenslåing av fag, nedlegging av fag og opprettelse av nye. Men Høyre har ikke tallfestet hva yrkesfag-satsingen vil koste.

Arbeiderpartiets statsministerkandidat Jonas Gahr Støre lover én milliard til bedre utstyr i de yrkesfaglige programmene. Han har brukt mye av valgkampforberedelsene til å snakke opp yrkesfagene.

Satsingen på fagskole og mulighetene for yrkesfagelever til å ta høyere yrkesfaglig utdanning fikk både Høyres og Arbeiderpartiets støtte da fagskolesatsingen ble vedtatt i Stortinget våren 2017.

– Vi fremmet over 30 forslag i Stortinget for en større satsing på yrkesfagene. Dessverre ble de fleste nedstemt av det borgerlige flertallet, sier Trond Giske.

Begge vil ha flere barnehagelærere

– Barnehageforliket hadde full barnehagedekning som mål. Hva med kompetansen til personalet?

– Hvis Arbeiderpartiet kommer i regjering, lover vi å arbeide for at halvparten av barnehagepersonalet skal ha barnehagelærerutdanning. Regjering-

gen har snakket mest om voksentetthet, sier Giske.

Men i Høyres program står det at målet på sikt er at halvparten skal være barnehagelærere.

– Isaksen sier at regjeringen er i gang med å satse på flere kvalifiserte barnehagelærere.

– Får han ikke mer penger, går det for smått. Den ministeren som skal få til mest på sitt område må vinne budsjettkampen innad i regjeringen. Så langt har det ikke vært Isaksen, mener Giske.

Ny rammeplan for barnehagen har bred oppslutning etter at Høyre tonet ned kravet om læringsmål. Ap er ikke imot norskundervisning i barnehagen, men undervisningen må tilpasses den aldersgruppa barna er i, sier Giske. De to partiene er enige om å stille språkkrav til barnehageansatte.

Nei til utbytteforbud i barnehagen

I den politiske striden rundt mulighetene for å ta ut utbytte fra privat barnehagedrift, har Ap og Høyre landet på samme side. Ingen av de to partiene vil ha lovforbud mot utbytte på landsbasis. Også til den nyinnførte fraværsgrensen i videregående skole fikk Høyre støtte fra Arbeiderpartiet. Men sistnevnte parti er beredt til justeringer når de ser

resultatene av evalueringen av ordningen.

Både Isaksen og Giske har tatt til orde for et IKT-løft i skolen. Giske vil gjerne bruke penger på å gi alle elever eget nettbrett og han er opptatt av enkle påloggingsrutiner.

Isaksen hevder at Giske kun er opptatt av utstyret og ikke av den pedagogiske bruken. Det fnyser Giske av.

– Kunnskapsministeren har sagt at boka mi, «La læreren være lærer», er veldig tykk. Kanskje han ikke har kommet til kapitlet om IKT i skolen. Der sier jeg at bruk av teknologi må legge vekt på det pedagogiske og lærernes rolle. Dessverre har vi ikke sett noen satsing på dette fra Røe Isaksen, framholder Giske.

Helse- og omsorgsminister Bent Høie, statsminister Erna Solberg, kunnskapsminister Torbjørn Rie Isaksen og kommunal- og moderniseringsminister Jan Tore Sanner synger «Hode, skulder kne og tå» sammen med barn fra SFO før statsrådene legger fram Høyres valgplakater for tidlig innsats i skolen under en pressekonferanse på St. Sunniva skole i Oslo torsdag formiddag.
Foto: Håkon Mosvold Larsen / NTB scanpix

Høyre lover en milliard kroner til tidlig innsats i skolen

Høyre vil ha en intensiv tidlig innsats i skolen, slik at ingen faller av. Partiet lover en milliard kroner til elleve tiltak, men ingen ekstra lærere.

Statsminister Jens Stoltenberg (bilde) og nærings- og handelsminister Trond Giske er på Trøndelags-besøk, her fra Katteren skole tirsdag formiddag. Statsminister hilse på barn i friminutt. Foto: Ned Alley / NTB scanpix

Ap lover én milliard til elever som sliter

Arbeiderpartiet vil skjerpe kommunenes plikt til å følge opp elever som sliter med lesing, skriving og regning. En milliard kroner skal øremerkes til formålet.

I årets valgkamp lover regjeringen 1 milliard til tidlig innsats. Men Solberg-regjeringen er slett ikke først ute med dette tiltaket. I 2013 lovet Stoltenberg-regjeringen 1 milliard til tidlig innsats. (Faksimiler fra Romerikes Blad)

Tidlig innsats.

Høyre går i 2017 til valg på:

Høyre vil satse mer på tidlig innsats fra 1. til 4. klasse og prioritere at alle elever skal ha lært å lese, skrive og regne. Innføre plikt for skolene til å gi ekstra oppfølging til elever som strever med lesing, skriving og regning. Partiet vil hjelpe elever med lese-, regne- og skrivevansker til å fullføre skolegangen og lykkes på skolen.

I august 2017 lover Høyre å bevilge én milliard til tidlig innsats.

Tidlig innsats.

Arbeiderpartiet går i 2017 til valg på:

Arbeiderpartiet vil gi elever som står i fare for å gå ut av 2. klasse uten å beherske grunnleggende ferdigheter i lesing, skriving og regning nødvendig tilrettelegging i en avgrenset periode uten å måtte gå veien om spesialundervisning. Grunnleggende ferdigheter i lesing, skriving og regning er avgjørende for elevenes læring på tvers av fag og trinn. I august 2013 lovet Arbeiderpartiet å bevilge én milliard til tidlig innsats.

Utydeligere skillelinjer fører til m

Valgforsker Bernt Aardal mener skillelinjene i utdanningspolitikken er blitt mindre. – Det kan være en av grunnene til at temaet har vært mindre framme i årets valgkamp, mener han.

FOTO JØRGEN JELSTAD

Leder i Utdanningsforbundet Steffen Handal er enig i at partiene er blitt likere, men minner samtidig om at ideologiske forskjeller består.

FOTO JØRGEN JELSTAD

Fortsatt er «skole og utdanning» et viktig tema for velgerne. Men temaet har så langt vært mindre framme i årets valgkamp.

Valgundersøkelsen viser at «skole og utdanning» fortsatt er viktig for velgerne. Men færre av valgdebattene har så langt dreid seg om utdanningspolitikk.

– Grunnen er kanskje at det ikke er så tydelige skillelinjer i utdanningspolitikken lenger, sier Bernt Aardal, valgforsker og professor i statsvitenskap ved Universitetet i Oslo.

Han får støtte fra politisk kommentator Aslak Bonde, professor Thomas Nordahl, leder i Utdanningsforbundet Steffen Handal og leder i Elevorganisasjonen Rahman Chaudry. Men de ser også noen stridstemaer.

– Det har blitt konsensus og flere brede forlik om de store reformene i skolen. De to hovedmotstanderne, Høyre og Arbeiderpartiet, har nok nærmet seg hverandre politisk, sier politisk kommentator Aslak Bonde til Utdanning.

Privatisering og karakterer

Han mener kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen har bidratt til å dempe konfliktnivået gjennom å legge vekke noen av Høyres mest kontroversielle saker, som privatisering av skolen og karakterer fra 5. trinn. Samtidig mener han Arbeiderpartiet har nærmet seg Høyre ved å støtte Kunnskapsløftet, utvidelsen av lærerutdanningene, samt at partiet er mer opptatt av læringsresultater.

– Betyr det slutten på debatten om at venstresiden er opptatt av fri lek og frukt og grønt, mens høyresiden er opptatt av kunnskap?

– Ja, i årets valgkamp ser det ut til at den debatten er over. Nå handler det om norm for lærertetthet og kompetansekrav for lærere, sier Bonde.

Valgforsker Bernt Aardal ser det slik: – Høyre har tidligere vært opptatt av å åpne for flere private skoler, nivådeling i fag og karakterer i grunnskolen. Med Torbjørn Røe Isaksen er denne politikken tonet ned. Samtidig kunne man tenkt seg at venstresiden ville vært mer opptatt av å kritisere velferdsprofittorene. Men her er det først og fremst partileder i Rødt, Bjørnar Moxnes, som har gått hardt ut mot barnehageeieres mulighet til å ta ut utbytte. Arbeiderpartileder Jonas Gahr Støre ser ikke ut til å ville ha et utbytteforbud, sier han.

Tidlig innsats

Da stortingsmeldingen om tidlig innsats ble lagt fram i vår, sa Torbjørn Røe Isaksen at regjeringen prioriterer dette framfor alt annet. Men leder i Utdanningsforbundet, Steffen Handal, er ikke imponert. Han mener regjeringens nye grep ligner mer på «gammeldags målstyring».

Handal er kritisk til at resultater fra nasjonale prøver i lesing og regning, Elevundersøkelsens måling av mobbing og motivasjon, samt eksamensresultater på 10. trinn, skal avgjøre om kommunen får godkjentstempel eller mangellapp: – Det er fint at staten vil støtte kommuner som har utfordringer. Men svaret er ikke en minstestandard basert på en snever forståelse av hva kvalitet i utdanningen er.

Handal er i tillegg skuffet over at Isaksen og regjeringen ikke støtter innføringen av en norm for lærertetthet på skolenivå: – Vi vil ha slutt på overfylte klasserom og mener tidlig innsats handler om at lærerne må få mer tid til hver elev. Da trengs det også mindre spesialundervisning, sier han.

Handal er dessuten skuffet over behandlingen av allmennlærerne. Utdanningsforbundet har hele tiden vært motstandere av at kompetansekravene har fått tilbakevirkende kraft.

– Isaksen har lagt bort noen av Høyres mest kontroversielle saker samtidig som Arbeiderpartiet har støttet flere av regjeringen reformer. Betyr ikke det at de har blitt likere?

– Jeg ser det. Men samtidig er det også viktige forskjeller fordi Høyre og Arbeiderpartiet har en ulik ideologi i bunnen. Det vil kunne få betydning for ferdigstilelsen av generell del av læreplanen og også for fagfornyelsen i Kunnskapsløftet, sier han.

– Politikken er blitt mer forskningsbasert

Leder i Elevorganisasjonen Rahman Chaudhry sier til Utdanning at også han har inntrykk av at Høyre og Arbeiderpartiet har nærmet seg skolepolitisk: – Jeg tror årsaken er man nå i større grad baserer seg på forskning og evalueringer når skolepolitiske avgjørelser skal tas.

Elevorganisasjonen har protestert heftig mot

mindre utdanningspolitisk debatt

fraværgrensen. Men foreløpige resultater tyder på at elevene er mer til stede: – Om flere kommer til å gjennomføre og bestå videregående og om det i så fall skyldes fraværgrensen, vet vi ennå ikke, sier Chaudhry.

Professor Thomas Nordahl ved Høgskolen i Hedmark mener også at Høyre og Arbeiderpartiet har nærmet seg skolepolitisk, samtidig som politikerne i økende grad etterspør forskning når de skal gjennomføre store reformer. Men det er fortsatt mye å ta tak i, mener professoren.

– Fortsatt sliter mange elever i grunnskolen, særlig gutter. Grunnene til det vet vi for lite om. Dessuten er det fortsatt for mange elever som faller ut av videregående på tross av at dette har vært satsingsområde i mange år. Politikerne har fortsatt mye de kan diskutere og ta tak i, mener han.

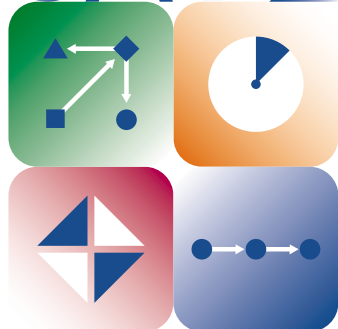
Utdanningspolitikken er i større grad enn før basert på forskning, og det bidrar til mer enighet mellom partiene, mener Rahman Chaudry og Thomas Nordahl.

ILL.FOTO TOM-EGIL JENSEN

CAS2 er publisert og tas nå i bruk

CAS2-Cognitive Assessment System kartlegger nevrokognitive evner

CAS2

Som CAS-testen er CAS2 en operasjonalisering av PASS-teorien, Planlegging – Oppmerksomhet – Simultan – Suksessiv.

PASS baseres på Lurias nevropsykologiske analyser, og dokumenteres i omfattende forskning. CAS2 gir et viktig alternativ til tradisjonell IQ-tenkning, som de fleste andre evnetester er basert på. PASS-profilen bidrar til å forstå vanskene personen kartlegges for, og kaster lys over hvordan lærevansker av ulike slag kan relateres til disse prosessene. Dette har stor betydning for individrettede tiltak og for PP-tjenestens systemarbeid. CAS/ CAS2 har mindre målefeil knyttet til språk og etnisitet enn IQ-tester som har oppgaver som måler ordforståelse og informasjon.

PASS-profilen er den viktigste informasjon i CAS2-resultatet. CAS2 gir også tolkningsinformasjon (indekser) om eksekutivfunksjoner, arbeidsminne, verbalt innhold, nonverbalt innhold, og en visuell/ auditiv sammenligning.

CAS2 oppdateringskurs og tolknings- og tiltakskurs gir innføring i bruk av disse indeksene.

CAS2 Ratingskala er PASS-verktøyet for barnehage og skole, og gir PASS-profil ut fra 40 spørsmål som gjelder atferd relatert til hver av prosessene.

www.pedverket.no Epost: post@pedverket.no

Finn Pedverket Kompetanse på facebook

«Kald te og kald ris kan gå an, men kalde ord tåler ingen.»

Kinesisk ordtak

● Operasjon Dagsverk

Solidaritetsaksjon skal gå til å rydde opp i oljekatastrofe

– **Oljesøl** har ødelagt livsgrunnlaget vårt. Vi kan ikke lenger bruke jorden vi pleide å dyrke maten vår i, vi har ikke lenger noe å spise eller rent vann å drikke, forteller 17 år gamle Rejoice Michael Barinaadaa i Niger.

FOTO MARTE RØMOEN

Natur og Ungdom og Naturvernforbundet er tildelt solidaritetsaksjonen Operasjon Dagsverk 2017 med prosjektet «Fra utvinning til utdanning».

Det skal gi ungdommer i Nigeria kunnskap om og muligheter til en bedre fremtid. For i mer enn femti år har oljeutvinning fra internasjonale selskaper rasert Niger-deltaet i Nigeria til et av verdens mest forurensede områder. Mer enn 1000 oljeulykker skjer årlig, og daglige utslipp av forurensende råolje forgifter natur, mennesker og dyr. Mange steder er det umulig å dyrke mat, og fisken er borte fra elvene. Da byen Bodo ble rammet av to store oljelekkasjer, ble 15.000 fiskere arbeidsløse.

2. november vil opp mot 100.000 norske skoleungdommer gi ett dagsverk til prosjektet.

For inntektene får 10.000 nigerianske ung-

dommer opplæring i energieffektivisering og bruk av fornybar energi. De vil også lære å produsere og selge miljøvennlige ovner. Matlaging ved hjelp av trekull gir forurensning og store helseplager. Produksjon og salg av miljøvennlige ovner vil både gi ungdommene en inntekt, og forbedre livet til mange i deltaet. I tillegg vil ungdommene lære om sine rettigheter og om varsling av og rapportering om oljeutslipp og opprydding.

Mange steder er det nå umulig å dyrke mat fordi forurensningen har spredd seg fem meter ned i jorden. Også drikkevannet er forurenset og lukter bensin. I landsbyen Ogale er drikkevannet 900 ganger mer forurenset av oljen enn hva som er helsemessig forsvarlig. Levealderen har gått dramatisk ned, og de fleste dør nå før de fyller femti år.

● Unio

I Front - eit magasin frå Unio

Unio har etablert eit nettmagasin, I Front, der tema knytt til arbeidslivspolitik og andre samfunnsspørsmål vert teke opp. I 2017 er det planlagt seks utgåver. I Front 3/2017 blir sendt ut til Unios e-post-kontaktar men kan òg lesast her:

<https://online.flowpaper.com/78280749/Unio32017/>

Lesarar som ynskjer I Front gratis tilsendt, kan registrere seg her: www.unio.no/no/dokumenter/meld-deg-paa-unio-magasinet-i-front

● Dikt

Barndom og ungdom

Barndommen forfølger oss,
vi sleper den med oss gjennom livet,
den stiger opp i bevisstheden,
og får oss til å minnes fryd og glede,
frykt, trass, sorg og vrede,
milde ord vi hørte synger i oss,
ekko fra harde ord banker i oss,
barndommen ler og gråter i oss,
er så nær i tanker, i lengsel og i drøm.

Ungdomstida tar etter oss,
stiger opp i bevisstheden,
vi minnes vennskap, sjølsikkerhet og håp,
og også skuffelser, svik, fortvilelse og tvil,
fastlåst i hjertet et sted
er ungdomstidas virkelighet,
den tvilsomme sannheten
den nådeløse ydmykelsen,
så langt tilbake i tid og enda så nær
i tanker, i lengsel og i drøm.

Gerd Nyland

● Sommerkryssordløsning

	S	S	P	B	Ø	B	A
	S	O	M	M	E	R	F
	M	A	I	N	E	A	A
	E	M	I	L	S	J	O
	E	L	I	S	O	B	U
	V	R	E	N	G	E	B
	K	I	S	E	N	S	E
	K	U	N	N	S	K	A
	O	L	A	O	R	K	L
	E	N	T	R	I	K	E
	S	T	E	G	N	E	K
	Å	T	E	T	E	N	D
	I	L	D	E	N	A	I
	E	T	S	E	F	I	S
	U	K	L	A	R	I	L
	O	S	E	T	I	L	S
	J	O	B	I	T	L	Å
	S	O	M	M	E	R	S
	N	L	E	W	R	E	X
	D	E	W	E	Y	A	Ø
	L	C	D	K	A	R	A
	U	L	W	I	S	C	A
	M	A	I	E	M	B	O
	S	O	M	M	E	R	L

Vinnerne av sommerkryssordet er:
Sigurd Torsvik, 5914 Isdalstø
Øystein Sørensen, 9516 Alta
som vil motta boksjekker på kr. 500,-.
Vi gratulerer!

● Sør-Afrika

Aktivistar demonstrerer mot tilsettinga av ny rektor ved Klipspruit West Secondary School, som dei meiner er eit utslag av etnisk diskriminering.

FOTO SLINDELO MASIKANE/JACARANDA FM NEWS

Rektortilsetjing utløyser etnisk strid

Tilsetjinga av ein svart rektor ved ungdomsskulen Klipspruit West har utløyst sterke protestar blant folk i lokalsamfunnet med blanda etnisk opphav.

Dei fleste innbyggjarane i lokalsamfunnet Kliptown i utkanten av Johannesburg er det som i Sør-Afrika vert klassifisert som «coloured», altså personar som stammar frå ei blanding av afrikanarar, europearar og asiatar. Då ein svart rektor vart tilsett i sommar, var det ifølgje lokale aktivistar ei forbigåing av kandidatar med blanda bakgrunn. Dette utløyste store protestar. Skular var stengde i fleire dagar, og under ein av demonstrasjonane vart ein buss kapra og sett i brann.

Ein av leiarane for protestgruppa Patriots for Equality, Anthony Williams, seier til nettavisa The Daily Maverick, at lærarorganisasjonen SADTU har ein agenda som diskriminerer folkegruppa «coloured».

– Agendaen deira er at kvar stilling som rektor og assisterande rektor ved «coloured»-skular skal vere ein svart lærar. Så kva skal skje med dei farga lærarane som har vore i systemet i 20–30 år? Dei får ikkje ein sjanse, seier Williams til nettavisa.

Representantar for SADTU seier på si side at lærarorganisasjonen vert gjort til syndebygg for å rettferdiggjere det dei ser på som rasistisk atferd frå demonstrantane.

Skuleministeren i Sør-Afrika, Angie Motshekga, seier ho vil sjå nærare på klagene frå lokalbefolkninga, melder radiostasjonen Jacaranda FM.

● Storbritannia

Dimitterte soldatar vert lærarar

Meir enn 110 tidlegare soldatar med spesialkompetanse har til no fått tilbod om å undervise i naturfag, teknologi, ingeniørfag og matematikk, skriv den britiske nettavisa Express. Ifølgje det britiske forsvarsdepartementet vil dei tidlegare soldatane kunne vere gode rollemodellar for tenåringar. Den pedagogiske opplæringa vil i stor grad vere praktisk og skal kontrollerast av universitetet i Brighton, ifølgje avisa. Regjeringa ser på dette som eit tiltak for å sikre verdiskapinga i samfunnet, særleg med tanke på at Storbritannia skal ut av EU sin indre marknad.

● USA

Lærarorganisasjon vart fjerna frå skule

Ved John Marshall Middle School i delstaten Indiana har rektor fått utvida fullmakt til å seie opp lærarar og fastsetje lønene. Lovene i Indiana gjer det mogleg for lokale skulestyresmakter å fjerne lærarorganisasjonane frå skular som får det som vert kalla «innovasjonsstatus». Ordninga skal tilby skular som slit med svake elevresultat ekstra ressursar og rettleiing, med hjelp frå private samarbeidspartnarar, som tek over arbeidsgjevaransvaret for lærarane, ifølgje nettmagasinet Chalkbeat. Rhondalyn Cornett, leiar for Indianapolis Education Association, kallar dette ei form for fagforeiningsknusing. Skulestyresmaktene seier på si side at motivet er å betale lærarar ved skulen meir, og at dei ikkje vil vere bundne av dei framforhandla satsane i skuledistriktet.

DET ER DU SOM BESTEMMER

Tar DU ansvar for å snakke med dine elever om nettvett?
Hva gjør DU for å lære elevene personvern?

Filmer, diskusjonsoppgaver og annen nyttig informasjon om digital dømmekraft finner du på:

DUbestemmer.no

Rahman Chaudhry (19)

Leder i Elevorganisasjonen, organisasjon for elever og læringer. Født og oppvokst i Oslo.

Sønn av tidligere stortingsrepresentant Akthar Chaudhry (SV) og Khilat Chaudhry, tidligere bydelsutvalgsmedlem (Ap).

Gunnar Skåum (62)

Lektor ved Oslo Katedralskole siden 1987. Født i Tønsberg og utdannet ved Universitetet i Oslo med hovedfag i nordisk, historie mellomfag og statsvitenskap mellomfag. Skåum har vært lærerrådsleder og medlem av skoleutvalg og driftsstyre, samt tillitsvalgt i Utdanningsforbundet.

«Var noen i filosofitimen overbevist om at deres standpunkt til et filosofisk spørsmål var det eneste rette, da var Gunnar der med en gang og viste dem at slik var det ikke.»

Rahman Chaudhry

Skjellsettende møter på filosofiloftet

– Det var filosofitimene hos Gunnar som gjorde folk av meg, sier Rahman Chaudhry.

TEKST OG FOTO Kirsten Ropeid | kr@utdanningsnytt.no

Nøyaktig ett år etter at Rahman, som nå er nyvalgt leder i Elevorganisasjonen, hadde sin siste skoledag, sitter han igjen i sola i Oslo Katedralskoles skolegård.

Han sitter sammen med sin lærer i historie og filosofi. Eller «Norges smarteste mann», som han kalte Gunnar Skåum da Utdanning ba om en favorittlærer.

Begge titter nostalgisk opp mot klasserommet under skråtaket der de gjennom fjoråret hadde heftige møter med filosofien, med klassekamerater og med hverandre. I andre klasse hadde Chaudhry Skåum i historie.

– Det morsomste var eksistensialismen. Hele klassen kom i en eksistensiell krise. Er det ingen mening med livet, eller er det, sier Rahman.

– I filosofi kan eleven ha faktafeil, men ingen kan ha feil syn på hva sannhet er. Eller frihet. Derfor blir faget så levende, sier Gunnar Skåum.

– En filosofisk debatt er ikke som en debatt om politikk. I filosofien er det ingen som skal vinne. Men et fenomen skal belyses fra så mange vinkler som mulig, fortsetter han.

– Og nettopp derfor skylder jeg Gunnar så mye, sier Rahman.

– Jeg kom tidlig med i interesseorganisasjoner og ungdomspolitik. Der skal vi jo vinne debatten hele tida. Men var noen i filosofitimen overbevist om at deres standpunkt til et filosofisk spørsmål var det eneste rette, da var Gunnar der med en gang og viste dem at slik var det ikke. Det lærte meg å samtale med folk på skikkelig vis, sier Rahman.

Gunnar Skåum blir tydelig rørt av dette, og Rahman Chaudhry gliser:

– Gunnar veit at han er en god lærer. Likevel

– **Gunnar veit at han er en god lærer.** Men komplimenter gjør ham alltid forlegen, gliser Rahman Chaudry mens favorittlærer Gunnar Skåum rødmer lett.

gjør komplimenter ham alltid forlegen, sier han.

Derfor prøver Skåum å bytte tema:

– Historie og filosofi er krevende fag, sier han.
– Først skal du ta inn en masse kunnskap, men det er bare begynnelsen. Deretter skal kunnskapen settes sammen. Meininger og synspunkter skal plasseres i en sammenheng, sier han, og har gitt Rahman et nytt stikkord:

– Og det er nettopp å hjelpe oss til å sette sammen kunnskap som Gunnar er bedre til enn andre.

– Kan du rope metoden?

– Det er jo bare at en elev holder en innledning, og så blir det diskusjon. Det blir jo ikke noe gøy hvis bare jeg står og prater, så elevene må innlede etter tur. Diskusjonen stopper ikke når timen stopper. Den fortsetter i din egen utvikling ved at du fortsetter å reflektere.

– Kan dårlige elevpresentasjoner skape slike debatter?

– Presentasjonene blir ikke dårlige når noen setter standarden. Det er viktig å ansvarliggjøre elevene. Dessuten velger elevene sjøl hva de vil snakke om.

– Det var jo det som var kult; at vi fikk det ansvaret, sier Rahman.

– Det lå mye av både ansvar og arbeid i presentasjonene, fortsetter han.

– Jeg presenterte Friedrich Nietzsche og «Slik talte Zarathustra». Det var skikkelig vanskelig, og det tok land tid. Men jeg lærte mye, sier han, og høster taktfaste nikk fra Gunnar:

– Læring er vanskelig og langsomt. Kunnskap er ikke noe du har på mobilen. Skal du kunne bruke kunnskapen, må du ha den inne i deg. Dette legges det dessverre ikke nok vekt på i skolen i dag, sier Gunnar Skåum.

– Du må øve mye for å lære deg å sette informasjon inn i en kontekst, bekrefter Rahman Chaudhry.

– Til det er diskusjoner fint. Jeg tar til meg informasjon mye lettere når jeg får drøfta det, sier han.

– Diskusjoner tar tid. Tidsklemme og tidstjuver er ord som går igjen i skoledebatten. Hvordan blir det tid til å gå igjennom alt som skal gjennomgås når det skal debatteres hele tida?

– Vi har ikke pensum lenger, men mål. Og målet i historie- og filosofifaget er refleksjon. Da må vi bruke tida på det, sier Skåum rolig.

– Jeg har vært nestleder i Elevorganisasjonen dette første året etter videregående og blitt svært godt vant til å høre ordet «stofftrengsel». Problemet med alt som skal stappes inn i en skoletime, er en gjenganger i skoledebatter, sier Chaudhry.

– Men jeg hørte aldri noe om det i disse timene, sier han.

Gunnar skifter tema:

– Vi var jo på tur!

– Til Leipzig, nikker Rahman.

– Det er en annen ting jeg må takke Gunnar for. Han fikk oss med i Europeisk ungdomsparlament, sier han.

Ifølge nettsida til Senter for internasjonalisering

av utdanning er Europeisk ungdomsparlament et politisk uavhengig læringsprogram rettet mot elever og lærere i videregående skole.

– Høydepunktet var da jeg fikk være med på den internasjonale sesjonen i Leipzig i Tyskland. Bare å få komme dit var jo en opplevelse. På toppen av det fikk vi intense dager med diskusjoner med 300 andre ungdommer. Sjøl var jeg med i debatten om europeisk forsvarspolitik, forteller Rahman.

På grunn av verv i Elevorganisasjonen har han ennå ikke begynt en formell utdanning.

– Etter å ha hørt på deg virker det ikke usannsynlig at du blir lærer sjøl. Er det noe du kan komme til å vurdere?

– Framtidsdrømmen min er å bli historielærer. Her, på denne skolen, sier Rahman Chaudhry.

«Læring er vanskelig og langsomt. Kunnskap er ikke noe du har på mobilen. Skal du kunne bruke kunnskapen, må du ha den inne i deg.»

Gunnar Skåum

Nynorskelevar er i mind

– Eg kjem frå Sotra. Da må eg ha nynorsk som hovudmål. Men eg forstod ikkje det da eg gjekk i åttande klasse og valde bokmål på ungdomsskulen, seier Isabell Berge.

TEKST OG FOTO Kirsten Ropeid | kr@utdanningsnytt.no

«Stolt av eige språk»

> Prosjekt i Fjell kommune i Hordaland, med mål å betre vilkåra for nynorsken i skulen.

> Prosjektet er spesielt retta mot elevar med nynorsk som hovudmål. Samstundes er det eit mål å utvikle og stimulere nynorsk språkkompetanse for bokmåselevar.

> Universitetet i Bergen følgjer prosjektet med blick på korleis språkutvikling heng saman med samfunnsutviklinga, og for vilkåra for skulen som dannelsesfaktor og språkinstitusjon.

Nå har ho gått tilbake til å ha nynorsk som skolemål, slik ho hadde på barneskolen. Ho går i tiande klasse ved Fjell ungdomsskule i Fjell kommune på Sotra i Hordaland. Fjell er nynorsk kommune. Men i dei seks tiandeklassane ved Fjell ungdomsskule har berre 21 elevar nynorsk som hovudmål.

Utdanning sin journalist har reist frå Bergen sentrum med buss, over Sotrabrua. Det tok ein liten halvtime å kome frå storbyen og til Fjell.

78 prosent av skuleelevane her hadde nynorsk som hovudmål i 1990. Nå har 36 prosent av grunnskuleelevane nynorsk. Mange går over til bokmål når dei begynner på ungdomsskulen.

Strilar

Men ikkje Isabell, eller klassekameratane hennar Jacob Lie Frantzen og Kaia Skorgen, som Utdanning møter på Fjell ungdomsskule.

Dei kallar seg strilar, og dei vil tale som strilar.

– Så mykje stril som mogeleg, seier Jacob.

Difor vil dei ha opplæring på nynorsk.

«Stril, person som høyrer til bonde- og fiskerbe-folkningen på Strilelandet omkring Bergen, især på øyene (havstril). Stril har vært brukt av bergenserne som økenavn», står det i Store Norske Leksikon.

Men da Sotrabrua sto ferdig i 1973, kom Bergen til Fjell. Store delar av kommunen er i dag vel så mykje ein forstad til Bergen som det er gammalt strileland. Ikkje minst tilflytting er årsak til det.

– Eg brukar alle dei orda som kjem inn. Eg kastar meg på trendar og motar så fort eg kan. Og eg synes det er vittig når Jacob brukar snåle strileuttrykk som eg ikkje forstår, seier Mats Bogstad. Han sit i elevrådet og går i bokmålsklasse.

Sterkt bokmålspress

Fjell kommune har sett i gong eit eige prosjekt ved dei tre ungdomsskulane i kommunen: «Stolt >

«Eigne norskklassar for bokmålsbrukarar og nynorskbrukarar er svært viktig.»

Kaia Skorgen, elev ved Fjell ungdomsskule

retal i nynorskkommune

Kjem Ivar Aasen til å ta nynorsken med seg og forlate den gamle nynorskkommunen Fjell i Hordaland? Eller klarer kommunen gjennom det kommunale prosjektet «Stolt av eige språk» å ta vare på nynorsken?

ILLUSTRASJON TORE MAGNE GUNDERSEN

«Da elevane presenterte det siste innan slang, forstod eg omtrent ingenting.»

Jorid Saure

lærer ved Fjell ungdomsskule

av eige språk». Eit sentralt mål er å få elevar til å velje nynorsk på ungdomsskulen og få dei til å halde fram med nynorsk på vidaregåande. Det vil kommunen gjere ved å betre vilkåra for nynorsk i skulen. Samstundes er målet også at bokmålsellevane skal bli betre i nynorsk.

– *Kvifor skal skule og kommune ha som mål å påverke den språklege utviklinga?*

– Læreplanen i norsk krev av oss at elevane skal bli trygge på sitt eige språk og på sin språklege identitet, svarer lærar Jorid Saure ved Fjell ungdomsskule.

Delar av stillinga hennar er knytt til å følgje opp og utvikle prosjektet.

– Språk og identitet heng tett saman. Difor er det viktig at vi gir foreldra høve til å ta medvetne

Alle lærarar er språklærarar. Språk er tverrfagleg, understrekar Jorid Saure.

val når dei vel opplæringsmål for ungane. Men bokmålspresset er sterkt. Difor må vi ta godt vare på nynorskelevane våre, seier ho.

– *Kva må til for at elevar som har hatt nynorsk på barneskulen, skal halde fram med nynorsk på ungdomsskulen?*

– Eigne norskklassar for bokmålsbrukarar og nynorskbukarar er svært viktig. Eg hadde ikkje klart å halde på nynorsken om vi hadde vore blanda i norsktimane, seier Kaia Skogen.

Støtte i utdanningspolitikken

Jorid Saure meiner overordna mål i den moderne utdanningspolitikken legg til rette for å arbeide på måtar som er viktige for nynorskelevane. Stikkorda er «tverrfagleg samarbeid» og «djupnelæring».

– Alle lærarar er språklærarar. Det er ikkje berre i norsktimane vi arbeider med språk. Språk er tverrfagleg, understrekar ho.

– *Ja vel. Men tyder det at alle matematikklærarar automatisk er kunnskapsrike og entusiastiske språklærarar?*

– Mange faglærarar ser ikkje på seg sjølv som lese- og skrivelærarar. Kravet om tverrfagleg arbeid kan vi nytte til å tydeleggjere at dei er det. Og same kva for fag vi underviser i, er god bruk av

terminologi eit viktig mål, seier ho, og held fram:

– Bokmålspresset er enormt, og i klasser som har nynorsk- og bokmålslevar, er det svært viktig at nynorskelevane vert varetekne. Da er det viktig at lærarane ser det som si oppgåve å presentere faget og terminologien både på nynorsk og bokmål. I dag hentar vi inn læremateriell frå eit stort tilfang av ulike kjelder, ikkje berre læreboka. Vi kan ikkje alltid ha materiell både på bokmål og nynorsk. Men vi må sikre at vi over tid har ein god balanse, seier ho.

– *Og djupnelæring?*

– Djupnelæring handlar blant anna om å synleggjere den praktiske verdien av å kunne meistre begge målformene. Å vere ein kompetent språkutøvar handlar ikkje berre om å skrive levande noveller, det handlar like mykje om å kunne meistre ulike skrivehandlingar i ulike kontekstar. Korleis du formulerer og formidlar eit fagstoff i naturfag, kan vere med på å fremje språkkompetansen din, samstundes som du opplever den praktiske nytta av å meistre språket. Å lese og skrive nynorsk må skje i fleire fag enn i norskfaget.

Ei slik djupare forståing vil hjelpe ungdommane til å halde fram som nynorskbukarar i vidare utdanning og arbeidsliv.

– *Blir ikkje formell språklæring lett drepende kjedelig?*

Jacob Lie Frantzen, Mats Bogstad, Isabell Berge og Kaia Skorgen ved Fjell ungdomsskule er einige om at språk er viktig for i identiteten.

– Det treng ikkje bli det. Ungane ber med seg mykje kunnskap gjennom sin eigen språkbruk. Tar vi utgangspunkt i det dei alt kan, blir det lettare å gjere det formelle nært og viktig.

– Men det kan naturlegvis også bli utfordrande, ikkje minst for læraren. Eg trudde eg var ganske god i moderne språkbruk. Men da elevane presenterte det siste innan slang, forstod eg omtrent ingenting.

Skriv mykje

– Sosiale medium og SMS-meldingar gjer at ungdommar i dag skriv mykje. Er det ei hjelp i skriftspråkoplæring?

– Vi må gjere det klart at det finst mange situasjonar der kravet til godt språk er høgare enn det er på snapchat. Samstundes må vi øve på å skrive meir enn tradisjonelle skuleoppgåver. Vi må skrive nynorske plakatar, meldingar, søknadar, alt mogleg. Det må bli naturleg å bruke nynorsk i all skrift.

– Er det ikkje slik at sjølv om vi kan vere urolege for

Lite kunnskap om språk og samfunnsutvikling

– Vi trur at tida på ungdomsskulen er spesielt viktig for danning av identitet. I så fall er ungdomsskulen særskild viktig for haldningane til dialektbruk og skriftspråk, seier professor Endre Brunstad.

Frå Universitetet i Bergen vil han følgje prosjektet «Stolt av eige språk» i Fjell kommune spesielt. Blant anna er det blitt laga ei undersøkjing, der alle som begynner på Fjell ungdomsskule i haust er blitt intervjuet. Målet er å sjå om det er samanhengar mellom språk og identitet.

– Vi er interesserte i tilhøvet mellom språk og samfunnsutvikling, sier Brunstad.

– Det som er lett å sjå, er at dei aller fleste foreldre vel bokmål for barna sine når dei skal begynne på skolen. Ved overgangen til ungdomsskulen går ofte nynorskelevar over til bokmål. Overgangen til vidaregåande er òg ein overgang der nynorskelevar ofte vel nytt skriftspråk, seier han.

Brunstad understrekar at tida på vidaregåande skule naturlegvis også er svært viktig for utviklinga av språkleg identitet, men held likevel ungdomsskulen som viktigast.

Fleire nynorskkommunar er i same situasjon som Fjell i Hordaland. Bruer og tunnellar har

erstatta ferjene eller på anna vis gjort reisevegen inn til storbyen kortare. Dermed flyttar byfolk ut, og dei tar språk og livsstil med seg. Kommunesamanslåingar dreg i same retning.

– Vi ser det til dømes i nabokommunane til Ålesund, vi ser det i Os og Lindås i Hordaland. Men ingen stad er språkpresset så sterkt som i Fjell, seier Brunstad.

I 1972 vart blant anna kommunane Åsane og Fana innlemma i Bergen.

– Bergen kommune gjorde ingenting med omsyn til at dei hadde fått ansvaret for språket i desse nynorskkommunane, seier Brunstad.

– I dag er det ingen skolekrinsar med nynorsk i Fana. I Åsane står det litt betre til, seier han.

– Kva veit vi om dei djupare årsakene til at folk endrar språk når byane veks over bygdene?

– Vi veit ikkje så mye. Vi veit at haldninga til tradisjonar er viktig for dei som legg vekt på å halde på dialekta. Interesse for ein rural livsstil gjer det lettare for folk å endre. Så veit vi at kvinner er meir tilbøyelege til å endre språk enn menn. Vi veit at skulen spelar ei viktig rolle. Men vi veit og at skulen ikkje er aleine om å påverke. Så vi håper å lære mye av forskningsprosjektet i Fjell, seier Endre Brunstad.

framtida til det nynorske skriftspråket, så lever dialektane svært godt?

– Strilemålet er under press. Former som «kyrkjo» og «mammo» høyrer vi ikkje så ofte som før.

– Eg snakkar annleis heime enn på skulen, supplerer Isabell.

– Er det av di det er motsetnad mellom bokmåls- og nynorskelevar?

– Nei, hør nu her. Vi holder da sammen her på øyen, seier Mats og gliser godt.

Samling mot sossen

At språk er identitet, er alle einige om. Og det styrker identiteten med ein felles fiende:

– Det er sossen som kjem utanfrå. Når dei kjem med hargeleen og det gamle bergensspråket sitt for å spele fotball. Det er ikkje det dei seier, men måten dei seier det på. Det er berre æsj, seier han til taktfaste nikk frå medelevane.

– Vi lever som i ei språkleg randsone der språkformer møtest, seier Jorid Saure.

– Om vi held fast ved det biletet, så veit vi frå botanikken at når ulike vegetasjonar møtast, kan dei trivast godt i lag. I ei språkleg randsone kan vi dra vekslar på den språklege rikdomen. Det må vi utnytte i skulen, uansett kva skriftspråk elevane har. Og når bokmålsbrukarar kan mykje om

nynorsk, er det lettare å vere nynorskbrukar, seier ho, og får Mats til å ta sats igjen:

– Eg gjekk heile barneskulen i bokmålsklasse i nynorskkommunen Fjell, og eg tenkte aldri over at det var noe som heitte nynorsk. Eg visste ikkje kva det var. Vi startar med engelsk i tredje klasse, det er ingen grunn til å dryge til ungdomsskulen med å introdusere nynorsk for bokmålelevane. Hallo, Fjell kommune, skal de vere nynorskkommune, så ver det betre enn som så, avsluttar Mats Bogstad.

«Vi startar med engelsk i tredje klasse, det er ingen grunn til å dryge til ungdomsskulen med å introdusere nynorsk for bokmålelevane.»

Mats Bogstad
elev ved Fjell ungdomsskule

Nerdekurs

– Det er kult å være nerd, sier Diamanta Ibishi (22).

Hun er kursleder, eller «fabrikkarbeider», ved Forskerfabrikken i sommer. 25 barn mellom 10 og 13 år samles på Kjemisk institutt ved Universitetet i Oslo. Her får barna forske og leke seg til begeistring for realfagene.

Barneskoleelevene Helene Chen Vestrum, Eline Urhold og Julie Bjørtuft er rakettforskere i ferien.

De lærer i alle fall å lage sine egne raketter av plast og papir.

Diamanta Ibishi håper jentene blir bitt av realfagbasillen og utvikler seg til å bli like gode nerder som det hun er: – Det er stas å inspirere dem, sier hun leende.

– Forskning er en like morsom hobby som fotball, sier Diamanta.

Til høsten, når barna er tilbake på skoler rundt om i Oslo, fortsetter Diamanta ved UiO. Hun skal ta mastergrad i kjemi.

Ferieforskere

Mersmak

Forskerfabrikken jobber for å styrke realfagene i barnehage og skole.

– Jeg skal først bli kjemiker, og så lærer. I løpet av disse ukene har jeg sett at barna synes forskning og realfag er morsomt. Det er veldig gøy, sier Diamanta.

Forskerfabrikken vil ha flere «nerder». De håper at det å la barn drive rakettforskning og drøfte evolusjonsteori hjelper dem i nå målet.

TEKST Sonja Holterman | sh@utdanningsnytt.no

FOTO Erik M. Sundt

Raketten er ferdig

Ask Borgen blåser den av gårde. Forskerbarna bruker med glede en uke av ferien på å forske seg fram til ny kunnskap om realfag. Sommerkursene fra Forskerfabrikken holdes i mange byer i Norge. En uke på Forskerfabrikken koster 2995 kroner. Dersom den lokale Forskningsfabrikken får sponsorer, er prisen lavere. I sommer har de samarbeidet med Røde Kors og latt 75 barn få gratis kurs.

På jakt

Klar, ferdig, gå! Barna løper. En fra hvert lag drar skjeen over plasket og får bare fange én nonstop på hver tur. To minutter senere slås lyset på.

– Hvilken farge er det på non-stopene dere har i koppene? spør Tollak.

– Fem oransje, tre gule og en brun, sier en av guttene.

De andre lagene har også flest gule og oransje.

– Hvorfor har dere så mange med akkurat de fargene? spør Tollak.

– Fordi de er lettest å finne, sier en jente.

– Riktig, de lyser opp i mørket. Nå tar vi en runde til og ser om dere klarer å fange noen av de mørkere, sier Tollak.

Non-stop

Tollak Hauk Braaten (22) sprer nonstop utover den sorte plasten. Barna er klare til stafett, delt inn i fire lag, hvert med en teskje og en plastkopp.

– Er dere spent? spør Tollak.

– Jaaaa, ropes det i kor.

Lyset blir slått av.

– Nå er dere rovdyr som skal ut i natten og jakte.

Bruk skjeen og ta den første non-stopen dere ser, sier Tollak.

Til høsten skal han tilbake til Trondheim hvor han studerer nanoteknologi.

Fra v.: Julie Skjæret, Eline Urholt, Vilhelm Haave Grandt, Daniel Nord-Varhaug, Aleksander Svendsen, Nelli Durmann Juve og Oscar Spone Elgtun.

Evolusjonsteori

Etter jakten skal byttet deles og spises. Tollak forteller at non-stopjakten var et eksempel på hvordan naturen fungerer.

– Hvis nonstop var dyr, hvilke av dem ville vært mest levedyktige?

Over halvparten av barna rekker opp hånda. En får svare:

– De mørke, for de var så vanskelige å se.

Deretter prates det om evolusjon, naturlig seleksjon, nyttige og unyttige egenskaper. Om dyr som er utryddet og hvorfor.

– Kan mennesket bli utryddet? spør en jente.

– Ja, i teorien kan det det, svarer Diamanta.

Barna diskuterer hvilke egenskaper menneskene bør utvikle for å unngå utryddelse, og om de ikke klarer det: – Hvem kommer til å ta over jorda da?

Forskerferie

Forskerferien er snart over for barna. Jesper Hanevold Henriksen og Erling Wiger Gammelsrud er storfornøyd med opplegget.

Kurslederne Diamanta og Tollak håper de har smittet barna med begeistring som de tar med seg tilbake til skolen.

– Det er likevel ikke nok at de er interessert i forskning på skolen. For å rekruttere flere realfagshelter og å lykkes med realfagssatsingen i skolen må barns interesse for fagene vekkes også på fritiden.

Her er Forskerfabrikken veldig nyttig, sier prosjektleder i Forskerfabrikken, Ingrid Garvik.

Nordisk pensjonisttreff er **40 år**

Hvert år i juni inviteres pensjonister fra lærerforeninger i de nordiske landene til treff. Etter tur arrangeres dette i ett av de seks nordiske landene – Island, Færøyene, Norge, Danmark, Sverige og Finland. I år var det Lärarförbundet i Sverige som var arrangør. Vi var i Kungälv, litt nord for Göteborg, 12.–16. juni. I år var vi 25 deltakere fra Norge.

Det er de nordiske lærerforeningene som arrangerer. Hos oss er det Utdanningsförbundet som står som arrangør de årene Norge er vertsland. Treffet er en fin sosial møteplass og arena for utveksling av erfaringer og refleksjoner, etter et langt yrkesliv i nordisk skolesammenheng.

Elisabet Mossberg, regions representant i Göteborg Lärarförbund, hadde en gjennomgang av lønns- og arbeidsforhold for lærerne. Hun informerte også om den nasjonale strategien for å heve kvaliteten på undervisningen og minske forskjellene mellom skolene.

Pensjonistarbeidet i det svenske Lärarförbundet er primært organisert på regions- og lokalnivå. Det er ikke oppnevnt et sentralt pensjonistråd i Sverige. Hovedvekten legges på å lage sosiale treff for pensjonerte pedagoger lokalt.

Annica Pettersson ga oss en kort innføring i pensjonsordningen for de svenske lærerne.

Det var lagt opp et variert og interessant program med daglige guidede turer i distriktet rundt Kungälv. Utgangspunktet var hotellet Fars Hatt, der vi bodde, og navnet henspiller naturligvis på tårnet på Bohus festning, som ligger like ved. Her fikk vi en flott omvisning og repetisjon av viktige milepæler i Nordens historie.

Et par av de andre utfluktsmålene nevnes: I Bohuslän, på Tjörn, ligger Nordiska akvarellmuseet

Turen omfattet blant annet et besøk på Tjörn, en liten øy med et samfunn basert på produksjon av sild, men som i dag stort sett er et feriested. **FOTO BJØRN L. VAALAND**

og Sillmuseet, to ganske forskjellige severdigheter. Vi skjønte godt hvorfor Nordiska akvarellmuseet var plassert i skjærgårdslandskapet i Bohuslän, det er vakkert der. Sillmuseet minnet oss om norske sildefiskerier, norsk hermetikkindustri og velstand bygd på fiske; en tid mange av oss husker godt.

Botaniska Trädgården i Göteborg er en av Europas største, med over 16.000 arter av ulike planter og trær, mye interessant og fint å se! Godværsdagen her ga trim i tillegg.

Pensjonistrådet inviterte de norske deltakerne til et møte på treffets andre dag, for å bli bedre kjent og åpne for samtale og spørsmål. Leder og nestleder, sammen med resten av rådet, orienterte om Utdanningsförbundets pensjonistarbeid og svarte etter beste evne på deltakernes spørsmål.

Møtet ble opplevd som en viktig del av treffet for den norske delegasjonen, og tilbakemeldingene var gode.

I det hele tatt var dette innholdsrike dager sammen med pensjonistkollegaer i Norden. Nordisk pensjonisttreff er en både sosial og faglig arena mellom seks nordiske land, som det er verdt å ta vare på. Neste år, 10.–14. juni 2018, arrangeres Nordisk pensjonisttreff i Finland. Invitasjon settes inn i Utdanning, og alle pensjonistmedlemmer i Utdanningsförbundet er velkomne til å søke på plassene Norge har.

Bjørn L. Vaaland

medlem av det sentrale pensjonistrådet i Utdanningsförbundet

Bohus i Kungälv ble bygd på 1300-tallet som norsk festning ved den daværende grensen mot Sverige. Den tilfalt nabolandet etter freden i Roskilde i 1658. **FOTO BJØRN L. VAALAND**

Fotografiske
tilbakeblikk
fra skole og
barnehage.

Skolestart på Hedmarken

August 1949: Oddvar Vestli er klar for første skoledag på Ilseng ved Hamar. I matchende shorts står lillebror Terje, fire år gammel. Han forteller at det var åpne forhold på skolen den gangen.

– Vi småsøsken fikk være med på skolen når det passet slik. Vi satt bakerst i klasserommet og fulgte med på undervisninga, forteller han til Utdanning.

Men akkurat denne dagen var han ikke med storebror på skolen, selv om han fikk være med på bildet. I stedet var Terje med far på arbeid ved hjørnesteinsbedriften Hedmark Treimpregnering.

– Det var vanlig på den tida. Og selv om vi ikke jobba, fikk vi får egen lønningspose av bestyreren, minnes han og ler.

FOTO STIFTELSEN DOMKIRKEODDEN TEKST HARALD F. WOLLEBÆK

Petit

Liv og røre

Ole Foss
skribent og lærer
FOTO PRIVAT

Av og til kommer dyr inn i klasserommet, eller enda verre; udyr. Elevene er gjerne lettskremte, og noen av de små krapylene er på sitt ekleste og mest innpåsiltne tidlig på høsten.

Spesielt veps har lite i et klasserom å gjøre. De har egentlig ingenting å gjøre noe som helst sted. Deres sommerjobb er over. Å være veps er svært sesongbetont, og de burde dødd som fluer sånn cirka 1. august. Men nei, heller ikke fluer dør da.

Hvordan jager vi ut vepsen? For hvem ønsker et slikt uromoment i klasserommet, som fullstendig tar brodden av undervisningen? Det blir den eller meg! Hvitt A4-ark mot vinduet er det vanligste og mest grise, om en da ikke får føysa'n ut samme veg som den kom inn. Forsøket mitt på å ha med en elektrisk racket feilet. Dette påfører flygende vesener elektrisk støt, men det slo feil en gang for mye. Høsten 2012, da bøllete Jack Rune påførte lille, bleke June et påstått brann-sår i nakken og masse svidd hår. Den ubetenksomme læreren, i dette tilfellet meg, måtte ta med racketen hjem igjen med uforrettet sak. Enda den hadde avgjort mange fryktelige slag på husets veranda samme sommer. Den store, bleke moren til lille, bleke June ble i siste liten forhindret fra å ringe til sin halvbror i Dagbladet-redaksjonen. Sikkert en veps, det òg.

Men flått er ikke så flott å få, selv om vi tilbringer tida i en skogsnær skole og dermed lar barna adoptere flått som var eslet til å plage hjort og rådyr. En slags fadderordning.
– Tenk, så snill du er! Nå tok du med denne fra skogen, så lille, søte Bambi kan gå i fred.

«Deres sommerjobb er over.»

Men læreren er ikke nådig med det lille, usøte krypet. Vi har stort dokumentkamera på kateteret, så barnet kan følge med i lærerens bestialske grusomheter. Fyrstikker er til for adventslys og flått, og det herlige, lille smellet og den intense lukta som følger...nytelsen gjør meg skamfull. Og barna må lære seg jaktteknikker og drapsmåter før alle krimseriene på NRK og TV2 distanserer dem fra «the real life», det vil si døden.

Edderkopper kommer i kategorien «mystiske besøkende». Min teknikk loser åttefotingen rundt på et A4-ark ... hva skulle vi gjort uten dem i skolen ... helt utgangsdøra eller vinduet. Ut i friheten og 15 minusgrader, og det er ingen bønn.

Bønn hører hjemme i livssynsfaget, i KRLE. Der vi òg lærer om liv og død, og om hvor gode vi menneskene er mot alt som lever.

Alt levende liv gleder oss, men en skolehverdag må også romme sine dødpunkter, ta vare på dem og foredle dem. Kan jo ikke bare la humla suse, vel?

ILL. SHOWVECTORSTUDIO/ISTOCKPHOTO

Tilbakeblikk

For 50 år siden
Marihuana

Mange spør om hvorfor så mange unge misbruker narkotika. Overlege Victor Borg sier det slik: – Vi er blitt så velferdet at det nå er dødsens kjedelig å være ung i Norge. Dette er den mentalitet som man tydelig merker bak disse negative utvalg av vår velferdssituasjon: Ungdommens trang til at noe må skje. For enhver pris! Jakten på opplevelser er et usvikkelig kjennetegn på situasjonen for dagens unge.

Norsk Skoleblad
nr. 35/1967

For 25 år siden
God høst!

I videregående skole står elevene i kø for å slippe inn – som i fjor og året før. I skrivende stund er det nesten 20000 ungdommer som ikke er kommet inn, og som det heller ikke er eller blir plass til uten de vanlige kunstgrepene. Departementet har stirret seg blind på nedgangen i ungdomskullene og TRODD at i år skulle det gå bra. Riktignok hører også trosspørsmål under vårt departement, men under en annen avdeling, om det må være tillatt å være litt uærbødig. Bente Heiberg Danbolt, leder i Nufo

Skoleforum
nr. 13/1992

– Jeg har heldigvis mitt eget testpublikum på lærerrommet, sier lærer og karikaturtegner Åge Eriksen. FOTO FELIX JAKOBSEN

Karikaturtiden

Åge Eriksen underviser i elektrofaget automatisering ved Hammerfest videregående skole, men på fritiden tegner han kommentartegninger i lokalavisen.

TEKST Hans Skjong | hs@utdanningsnytt.no

– Det begynte våren 2015, da jeg kom i snakk med ansatte i lokalavisen Hammerfestingen og sa at de burde ha kommentartegninger i avisen. Og siden har jeg tegnet hver uke, sier Eriksen, som har jobbet ved skolen siden 1999, med et tre års avbrekk som TV-reporter mellom 2006 og 2009.

Skuer personen på hårene

Han sier det mest utfordrende er å få karikaturen til å ligne på personen som karikeres.

– Jeg prøver å gjøre det mest færrest mulig streker. Det holder ofte å få til hårfasongen, så kjenner folk personen igjen, sier Eriksen.

Han prøver å skille seg litt fra tradisjonelle avistegnere som Finn Graff og andre, som ifølge Eriksen ofte bruker mer symbolikk som virkemidler i tegningene.

– Jeg prøver å holde tegningene til mer hverdagslige elementer, og ligger vel kanskje nærmere tegneteknikken i humorserier som Rocky og Pondus, sier Eriksen.

Han sier det vanskeligste er å komme på et humoristisk poeng som er brukbart.

– Jeg har heldigvis mitt eget testpublikum på lærerrommet. Der kan jeg sitte og fleipe litt og kaste ut poeng, og se hvilken respons jeg får. Er responsen god, kan det hende det blir en tegning ut av det, sier Eriksen.

Karikerer politikken

Han karikerer ofte de politiske debattene i Hammerfest og nabobyer i Finnmark.

– Det har jo vært en evig sykehusdebatt her oppe. Hammerfest har sykehus, og Alta vil ha det. Det er en utømmelig kilde til humor. Det er planlagt at Hammerfest sykehus skal fornyes. Da tegnet jeg et stort, flott sykehus og et bitte lite bygg ved siden av hvor det sto «Furtebu for Alta-væringene», sier Eriksen.

– Er det noen temaer du skygger unna?

– Ikke så langt. Selv om Hammerfest har vunnet en integreringspris, er det noen som er veldig skeptiske til frem-

medkulturen. Det har jeg tullet litt med i noen tegninger, sier Eriksen.

– Tegninger kan renske opp i debattene

– Kan det være en risiko for at man som avistegner banaliserer de politiske debattene?

– En god tegning tar tak i hovedpoenget i debatten og fremstiller det ofte med et sannferdig skråblikk. Sånn sett tror jeg at en god tegning kan bidra til å renske opp i debatten. Og jeg sørger for at jeg forstår hva saken handler om. Det er veldig pinlig hvis jeg hopper på et poeng, og så finner jeg ut at saken egentlig dreide seg om noe helt annet, sier Eriksen.

● Åge Eriksen (49)

Hvem

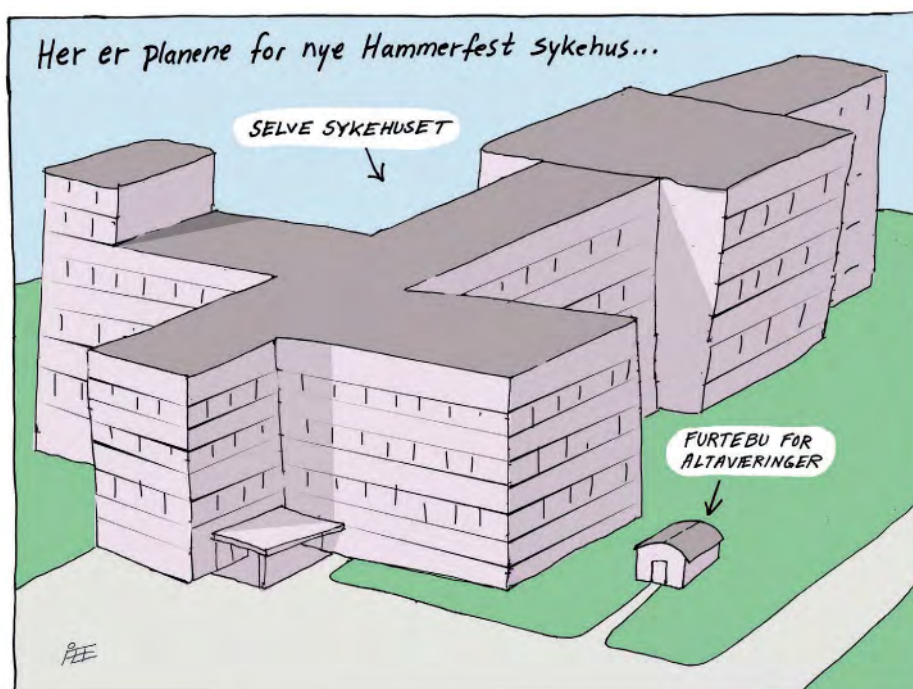
Underviser i elektrofaget automatisering ved Hammerfest videregående skole.

Hva

På fritiden tegner han ukentlig kommentartegninger i lokalavisen Hammerfestingen. De er også her: hammerfestlig.blogg.no/

Dette trenger du

Tegnesaker og eventuelt skanner for å fargelegge digitalt, samt interesse for det som rører seg i samfunnet.

En politisk ukorrekt klassiker:

Benoni – «en middels Mand og et godt Menne

● **Mette Elisabeth Nergård**
dosent ved
fakultet for grunnskole-
lærerutdanning og
internasjonale studier,
Høgskolen i Oslo og
Akershus

ARKIVFOTO MERETE BERG TOREG

Et møte med Knut Hamsuns karakter «Benoni Hartvigsen» kan være god avkopling.

Vi lærere fordyper oss flittig i klassikere som vi skal arbeide med i undervisning, men av og til har vi behov for å kople av. Da kan et møte med Hamsuns Benoni Hartvigsen være midt i blinken. Denne narraktige, men vellykkede oppkomlingen utfolder seg i de to romanene «Benoni» og «Rosa», begge utgitt i 1908.

Selv om Knut Hamsun var med i kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksens forslag til litteraturkanon med romanen «Mysterier», er dikteren fremdeles kontroversiell for enkelte. Han var som kjent nazist under siste verdenskrig, og i verkene hans er det ikke vanskelig å finne fascistoide trekk. De finnes også i romanene «Benoni» og «Rosa», for eksempel i omtalen av Gilbert lapp.

Handelsstedet Sirilund er sentret i den lille kystbygda i Nordland der fortellingen om Benoni og Rosa foregår. Handelsmann Ferdinand Mack spiller en viktig rolle. Som eier av handelshuset og flere fartøyer er han bygdas mektigste mann, en posisjon familien har hatt i generasjoner. Fiskeren Benoni er en traust og sympatisk kar, høyreist og flott, og han har den prestisjefylte oppgaven å gå med posten. Prestefamilien Barfod bor i nabosoknet, og på en av postrundene sine støter Benoni på prestedattera Rosa. De kommer i prat. Da det blir et fryktelig regnvær, søker de ly i en hule. Idet uværet letner og de to kommer ut av hula, står samene Gilbert plutselig der.

Jøder og samer blir konsekvent framstilt som undermennesker og kjeltringer hos Hamsun. «Lappen» Gilbert varsler alltid ubehag eller ulykke. Da Gilbert seinere spør Benoni hva han gjorde i hula med Rosa prestedatter, faller Benoni for fristelsen til å svare hemmelighetsfullt. Etter hvert som Gilbert sprer ryktet og Benoni blir konfrontert av flere, innrømmer han at jo, han hadde «annammet» Rosa da de var i hula. Benoni blir innkalt til Rosas far og må innrømme at han har spredt usanne rykter. Han må undertegne et dementi, og som offentlig postmann må han selv lese opp denne erklæringen på kirkebakken. Men det klarer han ikke. Benoni er knust. Han leverer tilbake postlura med den norske løven og postveska og blir plutselig ingen ting.

«Livet var ikke høflig mere. Det var Vaaren snart, Kraaken begyndte at trække Kvist; men hvor var Glæden og Sangen og Smilene og Herligheden? Og hva kjæret Benoni seg om det rike Sildefiske nu!» («Benoni», side 7).

Men nettopp sildefisket gir Benoni et godt utbytte siden han har part i tre nøter. Plutselig sitter han med en stor sum. Mack sender bud etter ham og trøster ham etter tapet av anseelse, samtidig som han råder Benoni til å kjøpe sild. Dette blir starten på Benonis økonomiske suksess som etter hvert gjør at han blir partneren til Mack. Macks sjel var både sort og hvit, står det, han var mektig til å hjelpe folk, men han kunne også være en kjeltring, og han levde så utsvevende at han hadde barn med ni ulike kvinner i bygda. Mack var enkemann, og datteren Edvarda, som var gift med en finsk baron, hadde for mange år siden forlatt Sirilund.

Benoni ble satt til å føre Macks skip til Bergen, og han var så stolt at han holdt på å sprekke. «Benoni var som en admiral i Hjærtet da han steg i land fra Galeasen en Tid før Jul.» («Benoni», side 12). Nå hadde han fått oppreisning, og folk begynte igjen å kalle ham 'Hartvigsen', ikke bare 'Benoni'. Han ble til og med innbudt til Mack på julaften. Alle tjenestefolkene var der, og det ble en storslagen feiring i et hjem med sølv, krystall, malerier og flygel.

Rosa er Macks guddatter, og han går hardt inn for å kople henne og Benoni. Hun har vært kjæreste med Nikolai Arentsen, klokkerens sønn, i mange år. Han er sørpå for å fullføre jusstudiene. Etter hvert blir Rosa og Benoni forlovet, men Rosa er tilbakeholden. Benoni må tvinge seg til et kyss, og noen dato for bryllup vil hun ikke bestemme.

I jula reiser hun hjem til foreldrene, mens Benoni feirer jul hos Mack. «Det var ikke større Julestemning i Macks vide Storstue, Benoni var vant til andet. Om han saa sat alene på en Julaften brukte han at synge en Salmestubb mellom Drammerne og at læse Andagten» («Benoni», side 39). Kirka er både et åndelig og sosialt sentrum i bygda, og Benoni er en flittig kirkegjenger, men også i enerom vender han seg til Gud.

Hos Hamsun har mange personer en religiøs tilnærming til naturen, og også gudfryktighet er et trekk hos flere. Ofte er det bare antydning som hos Benoni, andre steder er det eksplisitt uttrykt som hos student Parelius som har synsvinkelen i romanen «Rosa».

Komisk

Det som gjør disse romanene ustyrtelig morsomme, er Benonis narraktighet. «Der kom Benoni Hartvigsen til Kirke. Han var i to Trøier og Røiserter med lakkerte Kraver paa Skafterne. Han lutet ingenlunde med Ryggen, men var rank som et Mindesmærke, og naar han sang Saalmerne kjendte han ikke til Efterlatenhet. Talte han med Folk paa Kirkebakken da var han ingen

«Det uforlignelige språket med den nordnorske klangen gir særegne leseropplevelser.»

Nar som ikke kjendte Bygdens ringe Folk igjen, men han sto ikke og frøs seg blaa for en Passiars skyld. («Benoni», side 25). Benoni uttrykker seg i et komisk språk når han forsøker å heve seg over sin naturlige talemåte, og han bruker to trøyer for å vise hvor mye penger han har.

Da Nikolai Arentsen kommer tilbake, skjer det som kanskje er uunngåelig? Han og Rosa blir sammen igjen. Benoni er i Lofoten som skipper på et av Macks fartøyer da dette skjer. Benoni har gitt Rosa både gullring og gullkors, og han skriver brev til henne. Nikolai ler seg skakk av brevet og mener det må være skrevet av en underjordisk. Rosa er lei for å såre Benoni, men hun må gjøre det slutt.

I Hamsuns romaner går det dårlig med personer som tar akademisk utdanning, også med Nikolai. Han er en depressiv kyniker, men morsom og sjarmerende. En ideolog i «Benoni» og «Rosa» er fyrvokter Schøning. Han er kunnskapsrik og bereist, men bitter, og han lever i et ekteskap som er skildret som et helvete. Ikke fordi det skjer noe fryktelig, men fordi det ikke skjer noe. Fyrvokter Schøning har oppdaget at det er sølv i noen berg i bygda, og han overtaler Benoni til å kjøpe disse bergene. Etter hvert følger Benoni rådet, og historien om hvordan han siden selger bergene til engelskmannen Sir Hugh er et spennende innslag. Dermed blir Benoni styrtrik. Det er godt for ham å få annet enn Rosa å tenke på, for han blir så nedslått da hun hever forlovelsen. «Benoni går hjem, det er ikke meget Mands Mot i ham, han har aldrig hat det saa trist» («Benoni», side 84). Han gjennomgikk i tankene det utvalg av kvinner som fantes i bygda og lurte på om han skulle finne seg en annen, men nei, det var jo ingen som var på hans nivå, så rik som han var blitt.

«Benoni matte i sin store Nød bli religiøs eller drikkfædig. Det var et Valg paa Liv og Død. Aa, men han hadde saa smaa Ævner til Laster, han var jo en middels Mand og et godt Menneske» («Benoni», side 87). Ja, Benoni var et godt menneske. Han hjalp alle. Han ga dem kreditt på kramboden og husly hvis noen kom reisende til bygda.

Man får sjelden vite opphavet til Hamsuns personer, de dukker opp fra intet, som Nagel i «Mysterier» og August i trilogien om ham. Svend Vægter er en glad mann som kommer vandrende til Sirilund, blir venn med Benoni og får bo hos ham. Svend blir forelsket i Ellen, som er stuepike hos Mack, og de blir kjærester. Men Ellen har i likhet med andre kvinner i staben på Sirilund en spesiell oppgave, nemlig å gni Mack på ryggen når han tar sine karbad, og det gjør han flere ganger i uka. Dette nekter Ellen å slutte med. Litt etter at hun og Svend har giftet seg, føder hun en gutt med brune

øyne. Både Ellen og Svend har blå øyne, men Mack har selvfølgelig brune.

En dannet manns blikk på Benoni

I romanen «Rosa» er synsvinkelen lagt til student Parelus, en vandrer på 22 år som kommer sørfra. Som løytnant Glahn er Parelus jeger, og kjærligheten til naturen har de felles. Han framstilles som kunnskapsrik og kunstnerisk anlagt, men han er tander og er ikke så sikker på seg selv. Kameraten hans er Munken Vendt som han skal møte og vandre sammen med. Parelus er gudfryktig. Da han kommer til Sirilund og får bo hos Benoni, går han spontant ned i et naust og takker Gud.

Ved at synsvinkelen legges til Parelus som har en borgerlig bakgrunn, blir Benoni enda mer narraktig framstilt enn i den første romanen der synsvinkelen for det meste ligger hos Benoni. Parelus oppdager fort at Benoni er som et barn, forfengelig og pompøs. Han skryter av rikdommen sin i alle sammenhenger. Han vil ha Parelus til lærer. Han tok til seg kunnskap veldig fort, «fordi hans Hode kunne saa lite for og var næsten jomfruelig Jord». («Rosa», side 21)

Parelus forelsker seg i Rosa. Han synes at hun er så vakker med det tilbakeholdne vesenet. Før Benoni igjen blir sammen med Rosa, blir han forført av Edvarda, som nå har tittelen 'baronesse'. Hun er kommet hjem med sine to døtre etter at mannen er død. Benoni går inn i et seksuelt forhold til Edvarda med den største selvfølgelighet, men da blir Rosa blir sjalu, og det er sjalusien som fører henne tilbake til Benoni – på samme måte som det var Benonis interesse for Rosa som endelig fikk Nikolai Arentsen til å bestemme seg for giftermål. Men Nikolai blir fort lei av ekteskapet med Rosa, og som prokurator i bygda er han mislykket. Alkoholen blir hans flukt.

Det ender med at Mack betaler Nikolai for å dra sørover i hemmelighet. Siden gjør Mack og Benoni en avtale med ham om at han skal registrere seg som død. De kjøper rett og slett Rosa fri.

Benoni og Rosa blir på nytt et par, men knirkefritt er ikke forholdet. Parelus blir boende hos paret mens han maler bilder av huset som Benoni har bygd samt av fartøylene han har del i. Det er bygdas nest fineste hus med flere rom og en glassveranda med kulørte ruter samt et duehus. Paret tar til seg lille Martha som er datter til en av krambodsvennene. Gifter seg i stillhet gjør de også.

Kjærligheten er hard

Edvarda Mack får stor plass i romanen «Rosa», og hennes forhold til løytnant Glahn i romanen «Pan» blir gjenkalt i hennes opprevne sinn da hun

forteller historien til Parelus. Glahn var hennes store kjærlighet, men han er død. Hun er rastløs og ensom, på jakt etter erotiske opplevelser. Hun deltar i seksuelle orgier med Gilbert lapp. Som en blek parallellfortelling til kjærlighetshistorien mellom Edvarda og Glahn beskrives forholdet mellom Edvarda og Munken Vendt. Som Glahn er han maskulin og tiltrekkende, jeger og atlet, men i motsetning til Glahn er han gudløs. Løytnant Glahn hadde en panteistisk tilnærming til livet og naturen, og det var Edvarda blitt grepet av.

Parelus blir lærer for Edvardas to døtre, og de farter rundt i naturen og har det fint sammen, men Parelus er ensom. «Uker gaar, vi mærker allerede at Dagene blir længer, det velsignede Lys vender så smaat tilbake. For at bekjende alt var disse Vinteruker ganske tunge for mig at bære og jeg vilde ikke ha utholdt dem saa godt uten Guds gode Hjælp. Han være lovet! Og da jeg selv var Skyld i min Skjæbne har jeg ingen at laste». («Rosa», side 150).

Kvinnene i hamsunske univers får det ikke bra før de blir mødre. Også Rosa blir lykkelig når hun og Benoni får en sønn. Men Nikolai Arentsen er selsagt ikke død. Han dukker opp igjen for å få mer penger fra oppdragsgiverne sine før han til slutt drukner seg rett for øynene på Benoni og noen andre menn i bygda. Alt faller på plass. Student Parelus kontemplerer over livet og naturen. Han elsker Rosa, men det er ikke noe håp om gjengjeldelse.

Parelus skal vandre videre og tar farvel med menneskene i bygda. Rosa er nå strålende forelsket i Benoni, og sønnen deres er alt for henne. Vemodige Parelus har bare sin gudfryktighet og sin ungdom å sette sin lit til. Slik lyder nest siste avsnitt i romanen «Rosa»:

«Da jeg kom hjem, bad jeg varmt til Gud som alene kunde hjelpe meg fremdeles. Jeg sov ikke om Natten: Kjærligheden er haard. Men jeg talte Timerne og laa litt paa Sengen og satt paa en Stol til Dagen kom. Klokken var ikke mere end som tre om Morningen saa tok jeg min Børse og min Sæk og vandret Nord i Skogene» («Rosa», side 182).

Hos Hamsun kan menneskene være gudfryktige enten de er narraktige og enkle som Benoni eller sammensatte og kloke som Parelus. Det uforlignelige språket med den nordnorske klangen gir særegne leseropplevelser. At Knut Hamsun er én av tre norske forfattere som har fått Nobelprisen i litteratur, er ikke vanskelig å forstå.

Sitatene er hentet fra:

Knut Hamsun: Samlede Verker, 9 bind. København 1916: Gyldendalske Boghandel Nordisk Forlag.

Angrepene på lærerprofesjonen

● **Øyvind Andresen**

lektor Vågsbygd
videregående skole

FOTO PRIVAT

En allianse mellom politikere, skolebyråkrater, databransjen og lærernes arbeidsgivere i KS har i tiår arbeidet for å gjøre lærerne til statister i klasserommet.

Den store lærerstreiken sommeren og høsten 2014 var lærernes opprør for å forsvare sin profesjon. To år etter streiken vedtok Stortinget enstemmig at lærerne skal ha metodefrihet i sin undervisning. Dette vedtaket er viktig, men kan lett bli en midlertidig seier, i alle fall hvis Arbeiderpartiets Trond Giske blir ny kunnskapsminister etter høstens valg, slik siktemålet hans er ifølge Klassekampen 11. april.

Giske var kirke-, utdanning og forskningsminister under Stoltenbergs første regjering 2000–2001. Rundt årtusenskiftet ble IKT for alvor lansert i skolen. Han sa i 2000: «IKT ville revolusjonere

måten vi lærer og underviser på». Videre mente han: «Lærerne blir i hovedsak en veileder i stedet for en undervisningsforeleser».

I nesten to tiår er det pushet digitale løsninger inn i klasserommene uten å ta hensyn til de pedagogiske og psykologiske forutsetningene og aktuell forskning.

Giske fortsetter der han slapp i 2001 uten å ha endra en tomme på sine standpunkter. Han vil forsette digitaliseringa for fullt og spare penger på digitalt læremateriell framfor papirbøker. Hensikten er igjen å endre lærerrollen slik at lærerne skal veilede i stedet for å undervise klassen som helhet.

En allianse mellom politikere, skolebyråkrater, databransjen og lærernes arbeidsgivere i KS har i tiår arbeidet for å gjøre lærerne til statister i klasserommet. Virkemidlene har dels vært å gjennomføre en rigid testskole. Dette har Magnus Marsdal og Simon Malkenes skrevet gode bøker om. Men et annet virkemiddel har vært den omfattende digitaliseringa av norsk skole.

Kristin Clemet overtok som utdannings- og forskningsminister etter Giske i 2001. Hennes barn var reformen Kunnskapsløftet der de nye læreplanene skulle bygge på «globalisering, individualisering og pluralisme». Kunnskapsløftet ble iverksatt i 2006, under de «rødgrønne», og administrert og videreført av tre statsråder fra SV: Øystein Djupedal, Bård Vegar Solhjell og Kristin Halvorsen.

Kunnskapsløftet introduserte digitale ferdigheter som en grunnleggende ferdighet på lik linje med lesing, skriving, regning og muntlige ferdigheter.

I perioden 2006 til 2009 satsa norske kommuner tre milliarder kroner på investeringer i IKT. Hva skal all denne teknologien brukes til? I «Program for digital kompetanse 2004–2008» heter det at «IKT skal være en katalysator for omstillings- og endringsprosesser i utdanningen».

Satsinga på IKT er tenkt brukt strategisk for å skape en mer «flytende» skole, en nyliberal skole der lærerens rolle var svekka og individualiseringa økte. IKT-satsinga skulle fjerne lærerstillinger og skifte ut lærebøker med nettressurser, ikke minst med satsinga på det fylkeskommunalt eide NDLA (Nasjonal Digital Læringsarena) og det statlige Senter for IKT i utdanningen.

Digitaliseringa av skolen førte til at lærerne fikk en mindre sentral rolle i klasserommet. De mista kontroll og tillit, oppsummerte Geir Haugsbakk i sin bok «Digital skole på sviktende grunn» (2010). Han konkluderte: «Lærerne mister sin rolle som premissleverandør og aktiv tilrettelegger, og de skrives ut av plandokumentene.»

Problemets kjerne er det lite avklarende kunnskapssynet i skolen. Det skilles ikke mellom informasjon og kunnskap. Kunnskap er avleda av det norrøne verbet «å kunna» som betyr «ha i minne», «vite om», «ha lært» eller «være inne i». Informasjon er noe som er bare et tastetrykk unna på nettet. Uten å ha grunnleggende kunnskap som ramme vil informasjonsstrømmen på nettet bli kaotisk.

Kristin Halvorsen var den av SVs statsråder som klarest uttrykte troen på digitalisering. «Vi må ha en kulere skole», sa hun til Aftenposten 8. februar 2011. «Blogging, moderne musikk, Twitter og Facebook skal inn i ungdomsskolen». Det er blant annet dette som skal øke motivasjonen for fagene og forhindre frafallet i skolen.

Videre mente hun at pugging ikke er så viktig lenger, for kunnskapen er alltid der, «kun et tastetrykk unna.» Dette var en merkelig ytring fra en kunnskapsminister.

Mennesker uten reelle grunnleggende kunnskaper er lette å manipulere. De er «endringsvillige» og tilpasser seg lett et samfunn der konsumering er det lykkelige slutt punktet. Er det dette som egentlig ligger bak hele «Kunnskapsbløffen»?

Introduksjon av IKT i skolen var altså brekkstanga for å bryte ned lærerprofesjonen. Det er denne linja Trond Giske fortsetter på, uten å vise vilje til å lytte på lærernes og elevenes blandede erfaringer med bruk av datautstyr. Han vil frata lærerne mulighet til å variere undervisningen med papirbøker. Altså et klart brudd med vedtaket i Stortinget om metodefrihet.

Til og med Trond Giske må innrømme i sin bok «La læreren være lærer» at satsing på data i skolen ikke har gitt synlige læringsresultater (side 165). Men han mener at årsaken er at lærerne ikke har fått nok veiledning i å bruke IKT i skolen. Han frasier seg ansvaret for sin egen mislykkede politikk med å undergrave lærerautonomien og sløsing med store offentlige ressurser. Politikerne og databransjen har lagt premissene for utviklingen i skolen. Det er derfor det har gått galt. Og det blir ikke bedre med Giske!

Kilder:

Giske, Trond (2015): La læreren være lærer. Gyldendal.

Haugsbakk, Geir (2010): Digital skole på sviktende grunn. Gyldendal akademisk.

Marsdal, Magnus (2011): Kunnskapsbløffen. Manifest.

Vassnes, Bjørn (2015): Homo digitales. Margbok

«Uten å ha grunnleggende kunnskap som ramme vil informasjonsstrømmen på nettet bli kaotisk.»

Velferd uten profitt!

● Årsmøtet i Utdanningsforbundet Porsgrunn

Våre skattepenger til barnehage, barnevern, skole, sykehus og omsorg skal ikke gå til privat profitt.

Velferdsprofitørene er kommersielle selskap som først og fremst har som formål å tjene penger – og de gjør det på bekostning av våre skattefinansierte velferdstjenester.

De som har sluppet disse kommersielle aktørene inn i velferdstjenestene, mener at det ikke har noe å si hvem som leverer tjenestene, så lenge kvaliteten er god. Alle advarsler har blitt avfeid som skremselspropaganda. Nå vet vi bedre. Etter over 20 års erfaring med velferdsprofitørene, bør vi diskutere de reelle konsekvensene, ikke teoretiske lovnader.

Det er forskjell på å drive barnehage og butikk. Velferdstjenester er ikke egnet for et kommersielt marked.

Ideelt drevne barnevernsinstitusjoner skvises ut av kommersielle storkonsern. Tilbud kuttes fordi eiere skal ha sin profitt. Stabile, gode og trygge barnehager for barna våre har blitt fullstendig snudd på hodet fordi de styrende politikerne ville la kommersielle aktører overta barnehagedriften. Kostnadskutt og en autoritær lederstil ved kommersielle sykehjem har gått utover pasienttilbud og arbeidsmiljø. Eierne av en høyskole har forsøkt å lure unna 100 millioner kroner, mens alle har fått beskjed om å holde kjeft av hensyn til skolens omdømme og verdien på vitnemålet. Sentral informasjon om virksomheter tilbakeholdes som forretningshemmeligheter.

På fem år tjente sju kommersielle barnevernsaktører til sammen 550 millioner kroner på barnevernstjenester. Over en halv milliard som var satt av til omsorg for noen av de mest sårbare barna i samfunnet vårt, nådde altså aldri fram til barna. I stedet endte pengene opp hos det britiske oppkjøpsfondet Argan Capital, Sveriges rikeste og mektigste familie, Wallenberg, og Kristian og Roger Adolfsen, av Nettavisen omtalt som «Norges ukjente milliardærbrødre».

De samme «ukjente milliardærbrødrene» tok forresten ut 102 millioner kroner i rent utbytte på to år fra selskapet sitt Norlandia Care, som i tillegg

til barnevern driver stort innen blant annet barnehager og sykehjem. Samme år solgte medeierne Benn Eidissen og Even Carlsen seg ut av selskapet, og satt igjen med en samlet gevinst på 500 millioner kroner.

Alle velferdsprofitører er sluppet inn av politikere, og stort sett driver de innenfor rammene som politikerne har satt. Derfor er det gjennom politikken en må stanse velferdsprofitørene. Dette har de selv skjont for lenge siden og bruker store ressurser på å påvirke våre folkevalgte. Hver gang en politiker foreslår å begrense velferdsprofitørenes makt, markeder eller private profitt, mobiliserer de massivt gjennom lobbyvirksomhet, reklame og opinionskamp.

Men flertallet i befolkningen ønsker ikke velferdsprofitører. 88 prosent av velgerne som har tatt standpunkt, vil begrense eller forby kommersielle selskapers mulighet til å hente privat

profitt fra barnehager, barnevern, skole, sykehus og eldreomsorg.

Nå trengs det en folkelig motvekt til velferdsprofitørenes lobbyisme. Kampanjen «Velferd uten profitt», er en partipolitisk uavhengig kampanje der alle som vil kan delta.

Ett av kampanjens mål er å ansvarliggjøre alle politikerne som står på valg i høst. Velgerne må kunne få vite om de er enige i prinsippet om at «Våre skattepenger til barnehage, barnevern, skole, sykehus og omsorgstjenester bør gå til felles velferd, ikke til privat profitt.» På nettsiden www.velferd-uten-profitt.no kan du selv bidra til å finne ut hva de enkelte kandidatene mener om dette spørsmålet – og bli med i kampanjen.

Storingsvalget 2017 er vår sjans til å stanse velferdsprofitørene. Utdanningsforbundet er med på dette laget.

Din innsats kan bli avgjørende – bli med!

«Tilbud
kuttet fordi
eiere skal ha
sin profitt.»

NYSJERRIGER

5 kr per elev per år.*

Abonner nå!

nysgjerrigper.no/innmelding

*Minstepris 150 kr/år

● Nye læreplaner

Kart og kompass?

Vi les i Utdanning 9/2017 at skolen skal få nytt «kart», og sanneleg skal Røe Isaksen bruka «kompassen» også.

Ja, ja. Alle skjønar at det er talemåtar. Det gjeld jo sjølve grunnlaget for norsk skole; generell del av læreplanen er kartsaksa, og som overordna del skal ho gi retninga.

Greitt nok med bildespråk. No skulle eg likevel gjerne sjå for meg at planar og praksis i norsk grunnskole tok for seg også dei faktiske tilhøva når det gjeld nettopp kart og kompass.

Som grunnskolelærer i 37 år og tilsett i Norges Orienteringsforbund i 15 år har eg sett og røynt mykje. Oppsummert blir det at verken lærarstanden eller elevane i skolen dei seinaste 20-30 åra har nok kunnskap om, eller ferdigheit i, å kunne dette med kart og kompass. Og da er vi like langt. Eller kort, for å vere presis.

Heldigvis finst gode unntak rundt om i skolelandet Norge, der temaet er handsama på ein slik måte at kartlæra har starta tidleg nok til at formidlinga ikkje har fått utvikla seg: «Nei, kart, det skjønar eg ikkje noko av.» Men dessverre. Undersøkingar, mellom anna gjort av Høgskolen i Nesna for snart 10 år sidan, viste klårt at mellom ein tredel og halvparten av ungdomsskoleelevane i fleire kommunar på Helgeland ikkje hadde omgrep om kartbruk, og slett ikkje kompass. Skal det få vera slik

no i framhaldet? Og er tilstanden så mykje annleis i resten av landet?

I mi lærartid såg eg at kart er ein svært viktig del av «det tredje språket», etter tale-skrive og matematikken. Symbolspråk i form av kart gjer forståing av omverda mykje enklare, og kan slik sett bli formidla vidare like enkelt. Om eit bilete kan seia meir enn tusen ord, vil eit kart kunna erstatta millionar.

Så kvifor ikkje ta dette på alvor? Etter mi meining må kartopplæringa starta i første klasse og gå heilt ut grunnskolen, med spiralprinsippet som basis. Legg temaet dit det rettmessig høyrer heime: I matematikken. La det brukast tverrfagleg – geografi, historie, naturfag, kroppsøving. Ja, samfunnsfag også, sjølvsagt. Her skal utdannast mange byråkratar, teknologar og politikarar til oppgåver i det komande samfunnet. Vi skal ha skolefolk, ingeniørar, offiserar, folk i transport og politi og redningsteneste. Gi dei kunnskap og ferdigheit i kartbruk, så dei i alle høve har den bakgrunnen på stell.

Om leiarane i norsk skole skulle trenga hjelp til å få dette på plass, ta direkte kontakt med Norsk Orientering. Der finst det folk som både kan og vil. Ikkje vil det kosta all verda av midlar heller.

Jan Gaute Buvik
pensjonist

● Meininger på nettet

Redaksjonen i Utdanning tek imot langt fleire meningsytringar enn det er plass til i bladet. Men dei fleste vert publiserte i nettutgåva vår, Utdanningsnytt.no. Her følgjer presentasjon av nokre meningsytringar:

«Gir ulik nettilgang en rettferdig eksamen?»

Hvis åpent nett er en fordel, hvorfor er det ikke flere fylker som åpner nettet? Var det en slik løsning Utdanningsdirektoratet ønsket? spør Anne-Grete Teksum, leder i Nettverk for norsk i Nord-Trøndelag fylkeskommune. [07.06.]

Til norsklærere som er imot dagens sidemål i skolen

Partiet Høyre foreslår (igjen) å fjerne egen karakter og eksamen i sidemål i skolen. Sjansen for å få til noe slikt i Stortinget, er liten. Likevel kommer målfolket, inkludert ansatte i det statlige Språkrådet, som vanlig før stortingsvalg til å mobilisere med et arsenal av mer eller mindre udokumenterte påstander, skriver Knut Michelsen, tidligere norsklektor i videregående skole. [22.05.]

«Miljøterapeutisk kompetanse sikrer bedre kvalitet i skolen»

Fellesorganisasjonen (FO) Nordland viser til at vernepleiere, sosionomer og barnevernspedagoger innehar en særskilt kompetanse på miljøterapeutisk arbeid som sikrer en bedre kvalitet i skolen. Disse profesjonene må inn i skolen, heter det i en uttalelse fra representantskapet i FO Nordland, [04.04.]

● Ny generell/overordnet del av læreplanen

Hvor er leken i skolen?

Leken synes å være glemt i den nye overordnede delen av læreplanen, mener Roald Killingbergtrø.

ILL. FOTO MARIANNE RUUD

Til kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen. Etter å ha sett Margreth Olins fantastiske film «Barndom», er dette et viktig spørsmål. Læreplanen har i 24 år hatt en generell del. Den vil nå bli byttet ut med en ny «overordnet del», som er ute på høring med høringsfrist 12. juni.

Når en leser forslaget til overordnet del, blir en først slått av et knotete, knusktørt byråkratspråk. Dersom brukerne skal få noe ut av teksten og bli inspirert, må den utformes på en helt annen folkelig og livgivende måte. Videre ser leken ut til å være helt glemt. Da tenker jeg på den frie, spontane, selvinitierte leken som fremmer både fysisk form/helse, psykisk velvære, fabulering/kreativitet, sosial trening/kommunikasjon og opplevelsesrik læring. Hva skal

erstatte følgende tidligere formuleringer?

«Mestring gjennom strev, øvelse av følsomhet og evnen til å uttrykke følelser, kan oppnås både i lek og virke, i glede og alvor» og «Opplæringen må fremme glede over fysisk aktivitet og naturens storhet, over å leve i et vakkert land, over landskapets linjer og årstidenes vekslings» (Læreplanen fra 1997 / Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2006). «Leik er fantasi, utprøving, samhandling og eit naturleg grunnlag for fysiske, sosiale og intellektuelle utfordringar. Leiken gir røynsle i å meistre oppgåver og utfordringar til å ta ansvar for seg sjølv og andre. Leik er aktivitet ut frå eiga lyst og ei viktig kjelde til læring» (L 97).

Roald Killingbergtrø

Har du mykje på hjartet?

Det er du ikkje åleine om. Utdanning tek imot store mengder kortare og lengre debattinnlegg, innspel og kronikkar. Men det er trengt om plassen. Difor går det ofte lang tid før tekstane kjem på trykk, nokre gonger så lang tid at dei vert uaktuelle. Vårt tips er: Skriv kort! Held du debattinnlegget ditt på under 2500 teikn (tal på teikn inklusive mellomrom), er sjansen større for å få plass. Redaksjonen set retten til å kutte i innlegga som vilkår. For innlegg på innspelplass er lengda 3000–10.000 teikn, og kronikkar kan ha ei lengd på mellom 12.000 og 17.000 teikn.

Redaksjonen tek imot debattstoff på denne adressa: debatt@utdanningsnytt.no

● Demokratiopplæring

Å marsjere i takt

Under militærtjenesten lærte vi å marsjere i takt. De fleste av oss mestret øvelsen. Abstrakt mener man med å marsjere i takt at man gjør som man får beskjed om, uten å vurdere ordren kritisk. Dette er tidsbesparende i en virksomhet siden all energi kan brukes til å utføre ordren.

I en nasjon kan det være ok å marsjere i takt etter ordre fra lederen hvis lederen er god og moralsk høyverdig i sin politikk.

Hvis lederen derimot, som Adolf Hitler med sitt nazistiske budskap og gjennomføring av utslettelse av «Die Untermenschen», kommanderer sine innbyggere til å gjøre det, er det fare på ferde, og opposisjonen bør sette hardt mot ordren om

fremad marsj. Dette skjedde ikke i Tyskland under 2. verdenskrig, det var ingen opposisjon av betydning. Derfor ble Holocaust gjennomført for jøder, polakker, forbrytere og homoseksuelle. Nevnte grupper skulle utslettes, og Hitler var på god vei til å klare dette, men ble stoppet av de allierte fra 1944 og utover da de overtok krigføringen og tvang Hitler tilbake. Til slutt tok Føreren sitt liv etter å ha innsett sitt nederlag i forsøket på å skape tusenårsriket.

Med dette mener jeg å si: For at vi i framtida skal være sikret et demokrati som fungerer og stoppe uheldige utviklingsretninger, trenger vi selvstendige og selvrensende innbyggere, noe vi

bare får ved å la barn være barn lengst mulig fra null til seks-sju års alder. Etter sjuårsalderen kan den formelle opplæringen begynne. Dagens barnehageeiere bør ta inn over seg den kunnskap vi har og justere sitt opplegg.

Den samme justering bør skje i skolen, og seksåringene bør få leke fritt i størst mulig grad det første året i grunnskolen, slik det ble lovet da seksåringene ble overført fra barnehagen til grunnskolen. Vi trenger minst av alt mennesker som marsjerer i takt.

Bjørn Olsen
pensjonert adjunkt

Utdanningsdirektoratet

Søknadsfrist
1. september

Veilederkorpset søker nye krefter!

Veilederkorpset støtter kommuner og skoler med særskilte utfordringer over hele landet. Målet er å bidra til god organisasjonsutvikling for å bedre elevens læring.

Vi er på jakt etter nye krefter til Veilederkorpset, og søker deg som har erfaring med veiledning og ledelse av utviklingsarbeid. Du vil bli del av Veilederkorpset for en periode på inntil 2,5 år i et 20–80 % engasjement.

[Les mer og søk på udir.no/veilederkorps](http://udir.no/veilederkorps)

● Til «Skolepolitisk skivebom» på Utdanningsnytt.no

En ny og bedre lærerutdanning

Tiltakene vi har gjennomført, vil gjøre lærerne faglig sterkere og gi yrket høyere status, fastholder kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen.

ARKIVFOTO ERIK M. SUNDT

Fra høsten er en ny, femårig grunnskolelærerutdanning på plass. Fremtidens lærere får mer faglig fordypning – og mer praksis før de kommer ut i jobb i klasserommet. Dette er en av de mange «skivebommene» i regjeringens skolepolitikk – i hvert fall ifølge Bjørn Olsen. «Lønna må økes for å få flere til å søke [lærer]utdanning,» skriver han.

Men som nyutdannet lærer med mastergrad får du en solid grunnutdanning og god begynnerlønn. Faktisk vil begynnerlønnen være 70.000 kroner høyere enn den var før innføringen av mastergrad. Det er en betydelig økning.

I tillegg har regjeringen sammen med Venstre og KrF gått inn for at nyutdannede lærere skal få slettet inntil halvparten av studielånet sitt. Tar du grunnskolelærerutdanning på normert tid, får du slettet om lag 50.000 kroner. Tar du grunnskolelærerutdanning for trinn 1 til 7, kan du få rundt 50.000 kroner slettet i tillegg. Og tar du lærerjobb i Nord-Norge etterpå, kan du få slettet nesten halvparten av studielånet (ca. 150.000 kroner). Alt dette er ordninger som gjør lærerutdanningen mer attraktiv for studentene.

Olsen er også lite fornøyd med firerkravet i matematikk for lærerstudenter, og at lærere som underviser i norsk, engelsk og matematikk, må ha fordypning i fagene. «Nye koste i departementet

må legge om politikken til å bli mer framtidsrettet,» skriver han. Men er ikke det mest framtidsrettet vi kan gjøre for norsk skole å satse på faglig sterke lærere? For eksempel ved å stille høyere krav til alle som vil bli lærer. Nå må de ha karakteren fire i den enkleste matematikken fra videregående. Det handler om at vi ønsker at de flinkeste elevene skal søke seg til nettopp lærerutdanningen. Forskning viser at studenter med gode karakterer fra videregående skole har større sjanse for å fullføre studiet de starter på. Det er viktig for å sikre nok lærere i fremtiden. Dessuten gjennomfører vi den største satsingen på videreutdanning noensinne. Vi har tredoblet antallet studieplasser til videreutdanning siden 2013, og til høsten runder vi for første gang 6000 lærere som får tilbud om faglig påfyll.

Vi politikere beskyldes ofte for ikke å ha lenger tidshorisonter enn fire år. Men regjeringen har et mye lenger perspektiv i arbeidet med å heve statusen til læreryrket. Vi vet at de endringene vi har gjennomført, skaper noen utfordringer på kort sikt, men vi har grunn til å tro at vi på lengre sikt får faglig sterkere lærere og et yrke med høyere status.

Torbjørn Røe Isaksen (H)
kunnskapsminister

● Til «Lønnssystemet i grunnskole, videregående, universitet og høyskole må ses i sammenheng»

Lokal lønnsdannelse undergraver fellesskapet

Med sentral lønnsdannelse som bærebjelke og noen lokale tillegg på toppen ville en på lærerutdanningene oppleve et helt annet påtrykk av erfarne pedagoger på søkerlistene sine, skriver Roar Ulvestad i et debattinnlegg på Utdanningsnytt.no 15. mai.

Lokal lønnsdannelse er ideologisk motivert og bygger på en moral om at de såkalt beste skal oppnå den høyeste lønnen. I realiteten undergraver den solidariteten i samfunnet og

fremmer en moral om at det viktigste er å oppnå størst fordeler for seg selv. Og den store taperen i dette blir fellesskapet!

Magnus Skrunes

● Sykelønn

Seniorer i Oslo

I Oslo, som ellers i landet, arbeider mange skoleledere og lærere etter fylte 67 år. Skolen trenger deres kompetanse, de er glad i jobben, og de har fremdeles mye å bidra med.

I Oslo kan ikke en 68-åring være sykmeldt i mer enn arbeidsgiverperioden på 16 dager, selv om vedkommende ikke har tatt ut pensjon fra folketrygden. Da utbetaler arbeidsgiver kr 0,- i lønn. I KS-området gis full refusjon! Så urettferdig og så urimelig!

De av oss som velger å stå på, vil være henvist til sosialkontoret ved langvarig sykdom. Alle kan få kreft eller utsettes for et hoftebrudd. Hva gjør vår fagforening med dette? Og når

skal Oslo, som Staten og mange kommuner, innføre særlige tiltak som for eksempel fridager for seniorer? Det er vanskelig å skaffe gode skoleledere i dag, for ikke å snakke om lektorer i fysikk, matematikk og norsk. Selv er jeg relativt lite interessert i lønna, men jeg ønsker trygghet når jeg passerer 67 år. Jeg er ikke moden for bare hus, hytte, barnebarn, politiske møter, litteratur og reiser. Quo vadis, min kjære fagforening Utdanningsforbundet Oslo?

Terje Bjørø
medlem i 41 år, skoleleder og Venstre-politiker

Byrådet i Oslo driver ingen kampanje mot private barnehager

På Utdanningsnytt.no 11. juni hevder kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen at byrådet i Oslo driver en «kampanje mot private barnehager».

Det er i så fall nytt for meg. Byrådet har akkurat godkjent en ny privat barnehage i Oslo, og vi har akkurat inngått en samarbeidsavtale med Private Barnehagers Landsforening (PBL). Den eneste kampanjen som eventuelt måtte pågå, er regjeringens kampanje for sentralisering og statliggjøring. Det ser vi også i barnehagepolitikken, der kunnskapsministeren nå gjerne vil inn og overstyre lokalpolitiske beslutninger, stemt frem av velgerne i Oslo. Om statsråden har så sterke meninger om lokalpolitikken i Oslo, vil jeg spørre:

– Hva mener statsråden om at Høyre ga Oslo landets dårligste barnehagedekning mens de styrte byen?

– Hva mener statsråden om at Høyre innførte forbud mot å bygge offentlige barnehager i Oslo?

– Hvorfor grep ikke statsråden inn?

Mens Høyre altså forbød offentlig utbygging, tar byrådet og Arbeiderpartiet i bruk både offentlige og private krefter. Frem mot 2019 får Oslo 3000 flere barnehageplasser, både offentlige og private. Det står i sterk kontrast til Høyre, som bare klarte 1100 plasser de fire siste årene de styrte Oslo. Når Arbeiderpartiet etablerer tre ganger flere barnehageplasser enn hva Høyre klarte, sender det et viktig signal om hvilket

parti som setter barna først.

For mange barnefamilier vil den praktiske forskjellen på Høyre og Arbeiderpartiet være måneder i barnehagekø eller timer på reise for levering og henting hver eneste uke. Månedene og timene kan brukes bedre – til byens og barnas beste. Men friheten som flere barnehageplasser utløser, den kommer ikke med Torbjørn Røe Isaksens Høyre. Den kommer med Arbeiderpartiet og det rødgrønne byrådet.

Tone Tellevik Dahl (Ap)

byråd for oppvekst og kunnskap i Oslo kommune

Utdanningsforbundets husforsikring

Her ser du noen av de mange medlemmene som har Utdanningsforbundets husforsikring. Vår forsikring har unike dekninger og svært god pris. Når mange står sammen blir betingelsene bedre. Bruk fordelene dine. Les mer på tryg.no/udf

Fellesskap lønner seg

● Til « – Satsingen på praksis i ny lærerutdanningsstrategi er for svak»

Eit lyft innanfor praksisfeltet er ei viktig satsing fordi dette gjev ei alternativ karriere og ein utviklingsveg for lærarane, påpeikar Jan Magne Rinde.

ILL.FOTO ERIK M. SUNDT

Utdanningsforbundet har forsømt praksisrettleiinga

Utdanningsforbundet er positive til regjeringas nye strategi for tettare samarbeid mellom lærarutdanningar og skular, men meiner han er for svak på praksisopplæring for studentane, skriv Utdanningsnytt.no 8. juni. – Mykje er bra, men strategiplanen er for svak på praksisopplæringa til lærarstudentar i dei vanlege praksisskulane, seier Bjørn Christian Nilsen, sentralstyremedlem i Utdanningsforbundet til Utdanningsnytt.no.

Praksisfeltet og praksisrettleiinga har vore svært forsømt av Utdanningsforbundet sidan 1998, da lovverket om øvingslærarar vart endra. Fram til 2002 eksisterte Avdeling for lærarutdanning innan Norsk Lærarlag. På den tida var det praksislærarstillingar ved kvar enkelt høgskule i heile landet. Men dette vart fjerna i 2002, og lausarbeidarprinsippet vart innført av det nyoppretta Utdanningsforbundet.

Etter den tid har Utdanningsforbundet einseitig satsa på rekruttering av leiarar og administratorar innan skolesystemet. Praksisrettleiinga er no lærarstanden sine lausarbeidarar

med løn som spesialkonsulentar og tildeling etter rektors empati eller antipati. I eit feminisert læraryrke dei siste åra er det borgarskapet sine kvinner som har monopol. Eit lyft innanfor praksisfeltet er ei viktig satsing fordi dette gjev ei alternativ karriere og ein utviklingsveg for lærarane. Lærarstanden i dette landet har vorte meir og meir tause etter 2002, det er lite engasjement frå lærarstanden i samfunnsdebatten, den er berre for organisasjonsapparatet. Utdanningsforbundet sine medlemmar vert fort «knebla» både av system, politikarar og eigen fagforeining om dei tenkjer eit alternativt utviklingslaup for pedagogisk utviklingsarbeid som til dømes eit ryddigare praksisfelt. Kjempeflott at denne tanken om satsing på praksisfeltet atter får «vind i segla». Praksisfeltet er der, men det har vore lite utviklingspotensial etter at Avdeling for lærarutdanning vart lagt ned i 2002.

Jan Magne Rinde

● FUB/FUG flytter

Er ikke kvalitet viktig for regjeringen?

15. juni fikk vi vite at sekretariatet til Foreldreutvalget for barnehagen (FUB) og Foreldreutvalget for grunnopplæringen (FUG) skal flyttes fra Oslo til Bø i Telemark. For oss i sekretariatet innebærer avgjørelsen at vår mulighet til å opprettholde kvaliteten på arbeidet reduseres, og at fagmiljøet smuldres opp. Avgjørelsen er vanskelig å forstå, både ut fra FUB og FUGs mandat, og politiske mål for omlokalisering.

Kjernen i oppdragsbrevet fra Kunnskapsdepartementet er at foreldreutvalgene skal arbeide for et godt samarbeid mellom hjem og barnehage/skole. Både FUB og FUG får årlig mange henvendelser fra foreldre som sier at barna deres ekskluderes og mobbes, mens de som foreldre ikke blir lyttet til eller forstått av skolen/barnehagen. Vi vet fra tilknytnings-teori at det er viktig å høre til. Utenforskap er en trussel for samfunnet, og vi har den senere tid sett mange eksempler på hva det kan føre til. Vi arbeider for at alle barn og unge skal ha tilhørighet til fellesskapet.

FUB og FUG samarbeider med aktørene i sektoren, noe som er et sentralt mål i oppdraget vårt. De fleste samarbeidsparter holder til i hovedstaden. Samarbeid har best forutsetninger når man kjenner hverandre og relasjonen er god. Ved å flytte oss fem timers togtur t/r unna, blir dette betydelig vanskeligere å få til. Våre søsterorganisasjoner i Norden holder til i hovedstaden, kort fra fly-

plass. Det er neppe tilfeldig.

Sekretariatet består av fagpersoner med høy utdanning og mange års praksis fra ulike forvaltningsnivå. For å opprettholde kvaliteten på arbeidet og fylle mandatet må vi være oppdatert på forskning og hva som skjer i sektoren. Omlokaliseringen gjør at vi mister nærhet til kompetansemiljø i barnehage og grunnopplæring, samt at faglig påfyll som frokostseminar, konferanser og kontaktmøter blir lite tilgjengelig.

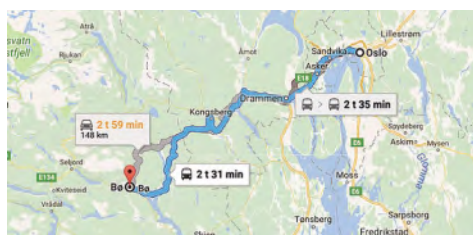
FUB og FUG har mer enn 100 oppdrag over hele landet i året. Oppdragene er viktige både i opplæringsøymed, for å støtte og å hente inn erfaringer fra hvordan samarbeid organiseres og oppleves. Med sete i Bø vil de fleste reisene bli betydelig lengre.

Vi undrer oss over hvilke argumenter og vurderinger som er gjort i denne prosessen. Kunnskapsministeren hevdet at FUB og FUG har medvirket, men verken utvalg eller sekretariat er blitt kontaktet for innspill.

FUB og FUG arbeider hardt for at alle i Norge skal oppleve å være en del av fellesskapet. Med denne avgjørelsen ofrer regjeringen vårt arbeid til fordel for politisk kabal.

Gøril B. Lyngstad, Joachim Majambere, Anne Føskerud, Lou Cathrin Norreen og Åse-Berit Hoffart (tillitsvalgt)

Utdanningsforbundets medlemmer i sekretariatet for FUB og FUG

Å flytte fra Oslo til Bø vil gjøre det mye vanskeligere å følge tett med på de politiske prosessene, advarer ansatte i sekretariatet for FUB og FUG.

ILLUSTRASJON GOOGLE MAPS

Rett på sak

● Uttalelse

Øvingslæreravtalen

Øvingslæreravtalen har ikke vært gjenstand for forhandling siden 2005, dette til tross for omfattende endringer i øvingslærerrollen og endringer i samarbeidet mellom skole og utdanningsinstitusjonene og barnehagene og utdanningsinstitusjonene. Det stilles nye og utvidede krav til skolene og barnehagene, til lederne og til studentene.

Det blir fra kunnskapsministerens og Kunnskapsdepartementets hold understreket viktigheten av kvalitet i lærerutdanningen som svar på mange av de utfordringene man ser i norsk skole og barnehage i dag.

Det å ta imot studenter er en tidkrevende oppgave, som gjør at øvingslærerne i perioder med studenter har en særdeles hektisk hverdag som gjenytelsene i øvingslæreravtalen ikke gjenspeiler.

Det å være øvingslærer må være en attraktiv funksjon som lærere skal ønske å fylle. Dette kan kun gjøres gjennom å revidere øvingslæreravtalen til å gjelde for den tiden vi lever i, med bedre betingelser for tid og økonomisk kompensasjon. Arbeidet med revisjon bør startes snarlig for å beholde og rekruttere gode øvingslærere.

Årsmøtet i Utdanningsforbundet Tromsø

Les mer debatt på
utdanningsnytt.no

● Pensjon

Valget og 0,75-reguleringen

● Bjørn L. Vaaland

medlem av det sentrale pensjonistrådet i Utdanningsforbundet

FOTO PRIVAT

Tre år med nedgang i kjøpekraft! Pensjonistene er svært skuffet over politisk behandling tredje året på rad.

Pensjonister forstår at vi må ta et felles økonomisk ansvar for landet. Vi blir mange pensjonister i landet, og det blir forholdsvis færre yrkesaktive som skal bidra til fellesskapet. En flat underregulering på -0,75 prosent oppleves urettferdig. Det slår ut i generell nedgang i kjøpekraft.

Pensjonene har økt i kroner, men prisøkningen har vært større de siste årene. I 2015 ble resultatet en nedgang på 0,5 prosent i kjøpekraft. I 2016 ble reduksjonen 1,9 prosent, og nå ser nedgangen ut til å bli ca 1,2 prosent etter Statistisk sentralbyrås beregninger våren 2017.

Vedtaket i Stortinget i 2009 var at pensjonen skulle ha en årlig regulering av snittet av lønnsutvikling og prisutvikling. Det er noe helt annet enn et fast tall på -0,75 prosent, som ble valgt for enkelthets skyld. Det kan være lønnsomt for pensjonister når lønnsveksten for yrkesaktive er stor, men det er det lite som tyder på det framover.

Pensjonistorganisasjonene, med Pensjonistforbundet i spissen, og yrkesorganisasjonene, hvor også Unio er en sentral aktør, ble heller ikke i år hørt da pensjonsregulering ble drøftet. Ministeren prøver å bagatellisere problemene ved å fortelle at noen pensjonister har fått tillegg og dessuten skattelette.

Det blir også sagt at politikerne er enige om at pensjonistene ikke skal ha samme lønnsutvikling som lønnstakere.

Aviser fokuserer på rike pensjonister. Det er sant at mange pensjonister har det bra, på linje med yrkesaktive i samfunnet, men det betyr ikke at pensjonistene skal ha nedgang i kjøpekraft når yrkesaktive får økt kjøpekraft.

Hvem kan gjøre noe? Primært er det politikerne på Stortinget som har et ansvar. Når regjeringen ikke har vist vilje til å gjøre noe med reguleringsprosenten på -0,75, begrunner den det med stortingsvedtaket i 2009.

Hvilke organisasjonsforhold kan hjelpe? Utdanningsforbundet sto gjennom Unio, sammen med flere, blant annet. LO, og krevde gjennom protokolltilførsel at Stortinget skal vurdere utviklingen på nytt ut fra konsekvensene av -0,75 prosent-politikken.

Så følg med på hva politikere lover. Vi er upolitiske, men skal vi få gjennomslag for det vi brenner for, er vi avhengig av hva politikerne lover og hva partiene står for. Valget til høsten kan være avgjørende for at saken kommer opp på Stortinget. Får vi inn politikere på Stortinget som vil gjøre noe med dette, er det muligheter for at pensjonene blir regulert i tråd med det Stortinget mente i 2009.

Derfor: Møt opp på valgkampmøter og oppfordre politikerne til å gjøre noe med dette. Press dem til å gi løfter, og ikke minst å gjennomføre stortingsvedtaket som ble gjort i 2009. Godt valg 11. september!

Lærere lærer mer – videreutdanning på rett vei

● **Mona E. Flognfeldt**
førstelektor i engelsk
språk og fagdidaktikk
ved Høgskolen i Oslo og
Akershus

FOTO PRIVAT

● **Ingebjørg Mellegård**
førstelektor i engelsk
språk og fagdidaktikk ved
Høgskolen i Østfold

FOTO PRIVAT

Målet med denne kronikken er å vise hva innholdet i Kompetanse for kvalitet-studiet i engelsk tilfører lærerne, og hvordan videreutdanningen gir inspirasjon og løft til deltakerne.

ILLUSTRASJON Tone Lileng | post@tonelileng.no

«Jeg jobber fortsatt som engelsklærer og får oftere enn før tilbakemeldinger på at jeg gjør en god jobb! Det hadde jeg ikke klart uten inspirasjon fra denne videreutdanningen.»

Tora, lærer på ungdomstrinnet

Enkelte land, som for eksempel Australia og Skottland, har utviklet profesjonsstandarder ikke bare for grunnutdanningsprogrammene innen lærerutdanning, men også for videreutdanning av lærere, i jakten på god pedagogisk praksis for å høyne elevenes læringsutbytte. Vi står foran en reform i lærerutdanningen i Norge. I kommende år vil mange nyutdannede lærere møte på skolene sine med mastergrad, og noen av dem vil ha valgt fordypning i engelsk. Samtidig vil det være lærere på skolene som allerede underviser i engelsk, men som mangler formell utdanning i faget. Desto viktigere er det å ta vare på disse lærerne og inspirere dem til å bli i jobben. Det er nå mange som tar videreutdanning for å møte de kompetansekravene som gjelder. Det er viktig at disse lærerne, som gjennom sin erfaring har utviklet en solid kompetanse, får støtte til også å styrke sin faglige og fagdidaktiske innsikt. Hensikten med denne kronikken er å vise hva innholdet i Kompetanse for kvalitet-studiet i engelsk tilfører lærerne, og hvordan videreutdanningen gir inspirasjon og løft til deltakerne:

«Jeg gikk på Engelsk 2 i fjor, og det var utrolig inspirerende og lærerikt, noe jeg ser resultatet av nå. Klassen min har oppnådd tidenes resultat på skolen her på nasjonale prøver. Dette er i aller største grad fordi jeg gikk på Engelsk 2, og ble inspirert til å legge om undervisningen min til det ugjenkjennelige. Heldigvis! Jeg har blitt en bedre engelsklærer.»

Rolf, lærer på barnetrinnet

Grunnlaget er allerede lagt for hvordan den nye femårige grunnskolelærerutdanningen som mastergradsstudium skal se ut. Læreplanene i skolens fag skal også fornyes for å sikre dybde og klar progresjon i elevenes læring, slik det beskrives i St.meld.nr. 28 (2015–2016), Fag – Fordypning – Forståelse – En fornyelse av Kunnskapsløftet. Samtidig med dette gjennomførte drøyt fem og et halvt tusen lærere videreutdanning i ulike fag i forrige studieår. De deltar i det nasjonale videreutdanningsprogrammet Kompetanse for kvalitet. Vi vet at behovet for nye lærere er stort framover. Det er derfor svært viktig at også de lærerne som allerede arbeider i skolen, blir motivert til å fortsette det viktige arbeidet de gjør.

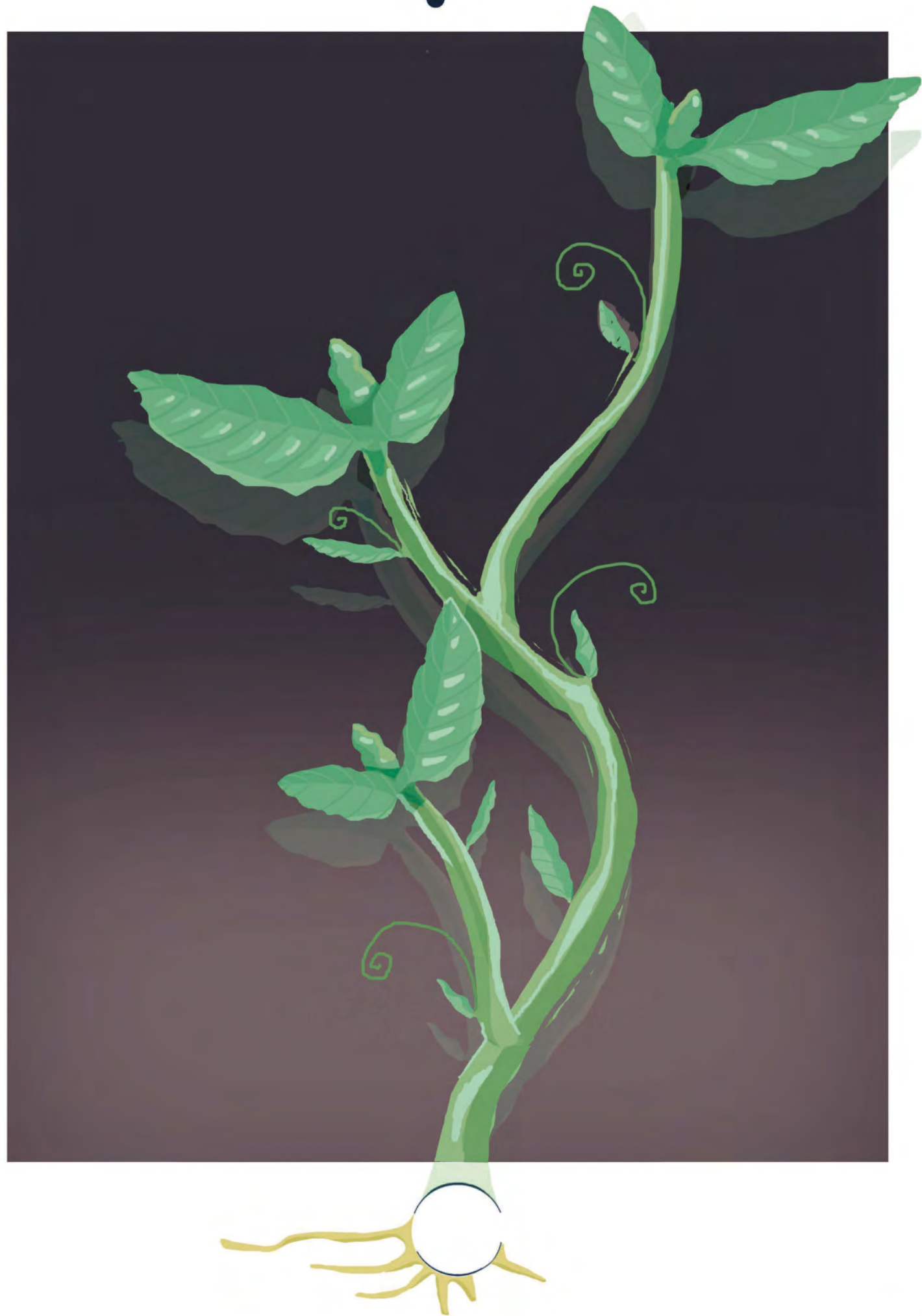
Manglende kompetanse i fag

I dag underviser mange lærere i fag de ikke har studert som en del av lærerutdanningen sin. Av de lærerne som underviser i engelsk i grunnskolen nå, har kun 57 prosent fordypning i faget, altså bare drøyt halvparten av engelsklærerne. Disse fordeler seg ganske forskjellig på de ulike trinnene; på ungdomstrinnet (8.–10. trinn) har 84 prosent faglig fordypning, mens på mellomtrinnet (5.–7. trinn) og i begynneropplæringen (1.–4. trinn) er tallene henholdsvis 54 prosent og 41 prosent. Opplysningene er hentet fra Lagerstrøm m.fl. sin rapport Kompetanseprofil i grunnskolen (2014). Å undervise i et fag du ikke føler deg tilstrekkelig kompetent i, er både krevende og lite tilfredsstillende. Lærerne vi møter, påpeker dette. De etterspør faglig påfyll og hjelp til å utvikle undervisningen sin.

Kompetansekrav

I 2014 ble det innført kompetansekrav i flere fag. Det innebærer at lærerne må ha minst 30 eller 60 studiepoeng for å kunne undervise i et fag, avhengig av om de arbeider på barnetrinnet eller ungdomstrinnet. Engelsk er ett av disse fagene. Søkningen til videreutdanning har økt betydelig de siste årene, og langt fra alle får plass. Vi vet at >

«Det er ingen tvil om at videreutdanningen bidrar til ny kunnskap og forståelse som utfordrer etablert undervisningspraksis.»

mange lærere i skolen i dag har et sterkt ønske om og vilje til å utvide sin kompetanse.

Strategi for videreutdanning

Det er politisk enighet om at satsing på lærerens kompetanse vil gi god faglig og pedagogisk kvalitet og styrke elevenes læring. Videreutdanningsstrategien Kompetanse for kvalitet, som Kunnskapsdepartementet satte i verk allerede i 2009, er nå forlenget til 2025. Det gir forutsigbarhet for alle involverte parter: lærerne, skoleeierne og institusjonene som gir lærerutdanning. Dette mener vi er en god utvikling.

Kompetanse for kvalitet gir lærere mulighet til å ta videreutdanning som en integrert del av sin undervisningsstilling. Dette signaliserer tydelig at skolemyndighetene ser videreutdanning og kompetanseheving for yrkesgruppen som viktig. Utdanningsmyndighetene har gjennom ulike ordninger lagt til rette for at videreutdanningen skal være gjennomførbar både for den enkelte lærer og skolen. Det er utfordrende å være student og yrkesutøver samtidig. Lærerens første prioritet er alltid elevene, og for mange går dermed mye av fritiden med til å studere. Lærerne gir tilbakemelding om krevende og lange arbeidsdager.

Som lærere i høyere utdanning har vi begge vært involvert i denne videreutdanningen siden starten. Vi har møtt dyktige, entusiastiske, kreative og reflekterte lærere, noen med lang undervisningserfaring, andre med få år bak seg i klasserommet. De bygger videre på sin kunnskap og erfaring, og de ønsker å bli mer kompetente engelsklærere. De avslutter ofte studieåret sitt med flagget til topps. Ikke sjelden hører vi kommentarer som «Jeg tenker helt nytt nå, jeg!» eller «Elevene mine liker veldig godt den nye måten jeg gir dem tilbakemelding på.» Den mestringsfølelsen som kommer til uttrykk, levner ingen tvil om at ny kunnskap oppleves som et reelt løft.

Hva menes med kompetanse?

Ordet kompetanse kan forstås på ulike måter. Utdanningsøkonomisk sett er kompetanse direkte knyttet til oppnådde studiepoeng, men innenfor lærerprofesjonen innebærer begrepet noe langt mer, slik vi ser det: Kompetanse står for lærerkyndighet, selve evnen til å anvende kunnskap og ferdigheter i praksis. I engelskstudiet får lærerne oppleve møtet mellom helt fersk, forskningsbasert kunnskap og egen erfaringskunnskap. Det betyr nytt driv til å prøve ut nye ideer sammen med egne elever.

Teori og praksis

I Kompetanse for kvalitet legges det til rette for at elevene og klasserommet blir en aktiv del av lærerens videreutdanning. Kombinasjonen som student og yrkesutøver knytter teori og praksis sammen. Ny kunnskap kan umiddelbart omsettes i klasserommet. Deltakerne tar de praktiske erfaringene sine fra klassen med tilbake til høgskolestudiet. Refleksjon og veiledning fra lærere og medstudenter gir dypere innsikt i egen undervisningspraksis. Verdien av læringsprosesser som kopler teori og praksis, har solid støtte i forskning. Dette er en fruktbar læringsspirale.

Hva lærer lærerne gjennom videreutdanningen?

Kunnskapsdepartementet har lagt klare føringer for studienes innhold og form. De skal være praksisrettede, og deltakernes yrkespraksis skal benyttes som en del av refleksjonsgrunnlaget. Her ligger tosidigheten i studienes innhold; både faglig kompetanse og undervisningspraksis skal styrkes. For engelskfaget innebærer dette utvikling av lærernes egne språkferdigheter, slik at de føler seg trygge nok til å bruke engelsk i kommunikasjon med elevene. Engelsk er både et redskapsfag og et dannelsesfag, slik det framheves i læreplanen i engelsk i Kunnskapsløftet. Målet med å lære seg engelsk er å kunne bruke språket i internasjonal kommunikasjon, om «personlige, sosiale, litterære og faglige emner». Lærerne får også kunnskap om hva som kjennetegner god språkopplæring. Dette hjelper dem til å gjøre strategiske valg når de skal tilpasse opplæringen for alle elevene, sørge for dypere læring og god elevvurdering. En funksjonell tilnærming til språkopplæringen vil blant annet få konsekvenser for ordinnlæring, fra tradisjonell ensidig vekt på enkeltord, såkalte gloser, til større vekt på ord, uttrykk og setningsmønstre anvendt i meningsfulle sammenhenger.

Økt bevissthet om bruk av målspåket i kommunikasjon med elevene, både i og utenfor klasserommet og fra første trinn, viser seg for mange lærere å være nærmest et paradigmeskifte i egen forståelse av engelskopplæringen. I studiene gis lærerne kunnskap om og erfaring med varierte muntlige kommunikasjonsaktiviteter som lett kan overføres til eget klasserom og tilpasses ulike elevgrupper. Engelsk læres best gjennom bruk av språket.

Variasjon er nøkkelordet i språkopplæringen. Gjennom ulike obligatoriske arbeidsoppgaver

utfordres lærerne til å ta i bruk ulike læringsressurser. Dette kan for eksempel være autentisk engelsk barnelitteratur som knyttes til engelsk som både redskapsfag og dannelsesfag. Med utgangspunkt i den grunnleggende ferdigheten «Å kunne lese» gjennomfører lærerne utviklingsprosjekt knyttet til barne- og ungdomslitteratur, som dokumenteres gjennom en logg hvor teori og praksis føres sammen, og som senere presenteres for kolleger ved egen arbeidsplass.

Studentene møter og bruker ulike digitale verktøy som en integrert del av studiet. De får erfaring med hvordan digitale ressurser kan stimulere til utforskning, kreativitet, tekstskaping og kommunikasjon på engelsk.

Lærebøker har ofte en sentral plass i undervisningen. I engelskstudiene legges det vekt på å gi lærerne verktøy for kritisk å kunne vurdere lærebokas kvalitet samt bli bevisst dens tilnærming til engelskopplæringen. Dette gir et godt grunnlag for å bruke læreboka som en læringsressurs og ikke som en tvangstrøye. Det er ingen tvil om at videreutdanningen bidrar til ny kunnskap og forståelse som utfordrer etablert undervisningspraksis.

Nytteverdi

Lærerne selv ser umiddelbart nytteverdien i engelskstudiet, og det er ikke bare i selve studiet at de får anledning til å knytte kunnskap direkte til arbeidet med elevene. Eksamensformene er også praksisnære, som for eksempel utviklingsprosjekt i egen klasse. Det gir lærerne mulighet til å se på sin egen praksis med et forskerblikk.

For at deltakernes nye innsikt ikke bare skal komme dem selv til gode, er de pålagt å dele sin nyervervede kunnskap med kolleger og ledelsen på skolen der de arbeider. Dette handler om noe langt mer enn å dele praktiske undervisningstips. Kunnskapsdelingen foregår innenfor en gitt ramme med få deltakere til stede. Læreren presenterer nye tilnærminger til engelskopplæringen som er begrunnet i teori og demonstrert gjennom undervisningsopplegg som de har prøvd ut i eget klasserom. Men kunnskapsdelingen stopper ikke ved presentasjonen; læreren er ansvarlig for å lede en faglig diskusjon med kollegene. Slik kan disse lærerne bli sentrale ressurspersoner i faget ved egen skole og bidra til hele skolens utvikling.

Som lærerutdannere og forskere er vi på vår side opptatt av å studere ulike sider ved Kompetanse for kvalitet. Vi ønsker å formidle resultatene fra vår forskning til nye lærerstudenter. Vi mener at

«Deltakerne gir også uttrykk for en sterk forpliktelse overfor arbeidsgiver når de har fått muligheten til å komme med i denne videreutdanningen.»

Kronikk

Hvis du emner på en kronikk, er det lurt å presentere ideen for redaktør Knut Hovland kh@utdanningsnytt.no.

Utgangspunktet er at temaet må være interessant og relevant, og språket godt og forståelig, for en bredt sammensatt lesergruppe. Stoff som bygger på forskning, må være popularisert. Det betyr blant annet at forskningsresultatet er det sentrale i teksten, og at det som handler om metode, har en svært beskjeden plass. Lengden kan være mellom 12.500 og 17.000 tegn inklusive mellomrom. Litteraturliste og henvisninger må være inkludert i antallet tegn. Eventuelle illustrasjoner må ikke sendes limt inn i wordfilen, men separat som jpg- eller pdf-filer.

dette kan bidra til å redusere den kløften mange studenter opplever mellom lærerutdanningen og praksis i skolen. Det er snakk om en svært viktig vekselvirkning; vi som lærerutdannere lærer av praktikerne i klasserommet.

Full blink

Studiene i Kompetanse for kvalitet evalueres hvert år. I siste deltakerundersøkelse fra NIFU (2016) kommer det fram at de aller fleste lærerne er tilfredse med kvaliteten på studiene. De opplever at studiet er relatert til deres praktiske hverdag. En høy andel av lærerne sier seg også godt fornøyd med hvordan arbeidsstedet legger til rette for at de kan studere.

Lærerne har med seg mye erfaring fra klasserommet og har mange knagger å henge ny kunnskap på. Vi ser at videreutdanningen bidrar til å gi dem motivasjon til å fortsette som lærere og videreutvikle sin undervisningspraksis. Delta-kerne gir også uttrykk for en sterk forpliktelse overfor arbeidsgiver når de har fått muligheten

til å komme med i denne videreutdanningen. De ønsker å fullføre på best mulig måte og «gi noe tilbake til skolen», som mange av dem sier.

Av de lærerne som tar videreutdanning i engelsk ved våre institusjoner, ser det ut som hovedtyngden ligger innenfor aldersspennet 30–45 år. Dette er lærere som har jobbet noen år i skolen. De har undervist i engelsk enten uten eller med begrenset formell utdanning i faget, og de har kjent på behovet for høyere kompetanse i engelsk. Denne gruppen er det viktig å prioritere i videreutdanningen; de har kommet seg igjennom de første krevende årene som nyutdannede lærere, erfart hvor viktig faglig og didaktisk kompetanse er, og sett hvilke fag de ønsker å spesialisere seg i.

Med Kompetanse for kvalitet har Kunnskapsdepartementet truffet blink. Tilbudet gir virkelig videre utdanning for lærere i jobb, til beste for elevenes læring. Denne ordningen bør opprettholdes og videreutvikles. Flere lærere bør få mulighet til å ta videreutdanning. Dette kan være et viktig grep å ta for å få flere lærere til å bli i skolen.

Referanser:

Gjerustad, Cay & Næss, Terje (2016): Deltakerundersøkelsen 2016. Resultater fra en spørreundersøkelse blant ansatte i skolen som har tatt videreutdanning innenfor strategien «Kompetanse for kvalitet». NIFU.

Lagerstrøm, Bengt Oscar; Moafi, Hossein & Killengreen Revold, Mathias (2014): Kompetanseprofil i grunnskolen. Oslo – Kongsvinger; Statistisk sentralbyrå.

Læreplanverket for Kunnskapsløftet (2013). Oslo: Utdanningsdirektoratet.

St.meld. nr. 28 (2015-2016): Fag – Fordypning – Forståelse. En fornyelse av Kunnskapsløftet. Oslo: Kunnskapsdepartementet.

Innholdsrike dager for lærere og ledere i barnehage og skole!

FRA PROGRAMMET:

ABDUL CHOHAN

Think Simple – The best way for efficiency in learning

KRISTIAN COLLIN BERGE

What if your teacher was a robot?

BARBRO HARDERSEN

Digital dømmekraft – alltid på agendaen!

MARTE BLIKSTAD-BALAS

Hvor skal elevene lære å "tenke sjæl" på internett?

SIMEN SPURKLAND

Fra konsument til produsent

GRAHAM BROWN-MARTIN

Why do we send our kids to school?

CAMILLA G. HAGEVOLD

Å anerkjenne ungdomskultur

ADAM PALMQUIST

Gamification – For å øke elevers engasjement og arbeidsglede

PELLE SANDSTRÅK

Mr Tourette unplugged

Meld deg på nå!

www.settdagene.no

Samarbeidspartnere

Oslo kommune
Utdanningssetaten

Kompetansepartnere

Arrangører

Metis Bemanning er et vikarbyrå som leverer personell til undervisningssektoren. Vi er en del av konsernet Metis Education; en komplett leverandør av tjenester innen utdanning i Oslo, Sandnes og Bergen.

VI SØKER REGNSKAPSPEDAGOG

Metis Privatistiskole Sandnes er i sterk vekst og vi søker etter en person som kan støtte daglig leder, være med på å videreutvikle skolen og bidra til å bygge opp en ny avdeling under Metis Økonomi i Sandnes.

Ønskede kvalifikasjoner:

- ✓ Relevant høyere utdanning innenfor økonomi
- ✓ Erfaring fra regnskapsføring
- ✓ Undervisningserfaring fra videregående skole
- ✓ Gründerhjerne

Vi tilbyr:

- ✓ Mulighet til aktivt å påvirke virksomhetens utvikling
- ✓ Delaktighet i et høykompetent miljø
- ✓ Mulighet til å skape din egen suksess

SØKNADSFRIST:
17.09.2017

KONTAKT:
Malin Eriksson: 905 35 783

LES MER PÅ:
www.metisbemanning.no

Kurs i nye Askiraski

Askiraski er et digitalt verktøy for lesetrening som nå lanseres i ny versjon. I høst arrangerer vi kurs for deg som jobber med å lære barn eller voksne å lese.

28. sept	Sandnes
04. okt	Bergen
19. okt	Oslo
25. okt	Trondheim

For pris og påmelding, gå til
askiraski.no/kurs

Ønsker du mer informasjon, kan du kontakte oss på askiraski@askiraski.no eller +47 415 01 046.

KURS for SKOLE, BARNEHAGE og PPT - HØSTEN 2017

KOKEBOK FOR IOP. Individuelle opplæringsplaner til daglig bruk.

Lag IO-planer som er nyttige for praksis, med mål som kan krysses av etter hvert som eleven lærer.
Oslo 1. september, Bergen 29. november **SKOLE**

GRUNNLAGET – BEGREPSUNDERVISNING. La barna erfare og gi dem språk som støtter læring.

Særlig aktuelt for **5-åringene** og i spesialundervisningen.
Bergen 3.-4. november, Oslo 7.-8. november **BARNEHAGE-SKOLE**

CAS2 RATINGSKALA. Å kartlegge for å støtte læring - ikke for å vurdere.

Forstå litt mer av hvorfor noen barn strever, og hvordan vi kan "komme rundt" spesifikke utfordringer.
Kristiansand 14.-15. september, Oslo 13.-14. november, Bergen 20.-21. november. **BARNEHAGE-SKOLE**

CAS/CAS2 SERTIFISERINGSKURS. Kurset er første steg i CAS-sertifiseringen. Kompetansekrav.
Oslo 18.-19. september og 15.-16. november. Lillehammer 23.-24. november for masterstudenter INN
CAS2 oppdatering Oslo 6. november. **PPT/BUP**

CAS/CAS2 TOLKNING OG TILTAK. Bli oppdatert på PASS-teorien, og hvordan den er basis for å tolke CAS og CAS2. Ta med case til drøfting. Trondheim 6.-7. september, Oslo 9.-10. november. **PPT/BUP**

TONI-4 – individuelt administrert evnetest. Oslo 8. november.
Kurset gir innføring i evnetesting basert på nonverbale oppgaver. **PPT/BUP**

Finn mer informasjon og meld deg på ved å gå til **www.pedverket.no** **BESTILL** **PÅMELDING.**

Kurs lokalt? Andre kurs? Ta kontakt: post@pedverket.no

PEDVERKET KOMPETANSE, Uttrågata 12, 5700 VOSS, tlf. 56 52 18 20 www.pedverket.no

UNDERVISER DU I DRAMA ELLER MUSIKK?

FLERE VIDEREUTDANNINGSTILBUD PÅ DELTID UTEN STUDIEAVGIFT

SAMLINGER PÅ CAMPUS KRISTIANSAND
OPPSTART HØSTEN 2017

WORLD MUSIC OG NYE MUSIKKTRADISJONER

Har du lyst til å lære om spennende musikktradisjoner og musikkulturer fra andre og fjerne land? Og om hvordan du som lærer kan bruke dette i din musikkundervisning? Da er dette kurset noe for deg!

Søknadsfrist: 15. september

MUSIKALSK KOMMUNIKASJON OG LEDELSE MED STORE OG SMÅ ELEVGRUPPER

Kurstilbudet retter seg primært mot lærere som underviser i musikk i kulturskolen eller grunnskolen og som ønsker å utvikle sine evner til å undervise både store og små musikkgrupper og øke sin kompetanse på kommunikasjon og ensembleledelse. Formålet med kurset er å bidra til dypere forståelse av gruppeundervisningens egenart

Søknadsfrist: 15. September

SAL OG SCENE

Kurset i Sal og Scene er et videreutdanningstilbud for lærere som underviser i skolen på trinn 5-10, og særlig de som underviser i valgfaget Sal og scene på 8-10 trinn, og har behov for påfyll eller oppgradering av sin kompetanse.

Emnet vil bestå av tre hoveddeler: dramaturgiske verktøy, scenekunstarbeid og kreative arbeidsformer for utvikling av scenisk materiale.

Søknadsfrist: medio oktober

Les mer om hvert av studiene på

UIA.NO/VIDEREUTDANNING

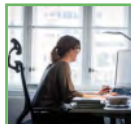
UNIVERSITETET I AGDER

UTDANNINGS
FORBUNDET

Kurs og konferanser høsten 2017

21. september Retten i skolen

Sted: Lærernes hus, Oslo
Pris: 750 (medlem), 1800 (ikke-medlem)
Kursholdere: Jorunn Møller og Eli Ottosen

Skoleledere må forholde seg til en økt rettsliggjøring av skoleverket. På hvilken måte får rettslige normer konsekvenser for skolens pedagogiske praksis? Hvordan håndterer du som skoleleder samspillet mellom rettslig regulering og profesjonelt skjønn i styring og ledelse av skolen?

25.–26. september Rakettfysikk i skole

Sted: Lærernes hus, Oslo
Pris: Kurset er gratis

I samarbeid med NAROM inviterer vi til et praktisk seminar om rakettfysikk. Formålet med seminaret er å gi realfagslærere et bedre grunnlag for å aktualisere undervisningen gjennom faglig oppdatering og innblikk i romrelaterte emner. Målgruppen for kurset er realfagslærere i videregående skole, men deler av opplegget kan også brukes av lærere i ungdomsskolen.

27. september Pedagogiske relasjoner i skolen

Sted: Scandic Ringsaker, Hamar
Pris: 750 (medlem), 1800 (ikke-medlem)
Kursholder: Mirjam Harkestad Olsen

Å lede et klassefelleskap innebærer en evne til å bygge gode, positive relasjoner. Klasselederen står i en relasjon til elevene, men også til kolleger og foreldre. En god relasjonskompetanse kommer ikke av seg selv eller som et resultat av en profesjons-utdanning. I mange tilfeller må en slik kompetanse læres og øves.

28. september Kvalitet i barnehagen

Sted: Victoria Hotel, Stavanger
Pris: 750 (medlem), 1800 (ikke-medlem)
Kursholder: May Britt Drugli

Kurset vil ta utgangspunkt i nyere forskning om barnehagekvalitet. På kurset løfter vi fram eksempler på gode pedagogiske praksiser og fremhever hvordan kvalitet i barnehagen er avgjørende for barns utvikling og læring. Dagen vil veksle mellom forelesninger og drøftinger.

5. oktober Profesjonell praksis – juridisk skjønn

Sted: Scandic Hell, Stjørdal
Pris: 750 (medlem), 1800 (ikke-medlem)
Kursholder: Ann Elisabeth Gunnulfsen og Jeffrey B. Hall

Kurs for skoleledere om muligheter og dilemmaer i skoleledelse. Kursleder vil bidra til at deltakerne opplever å få verktøy til å analysere egen praksis og finne mulighetsrom og strukturer for å møte komplekse situasjoner på en juridisk og profesjonell måte.

10. oktober Mellom krav og støtte. Lederen som balansekunstner

Sted: Scandic Sørlandet, Kristiansand
Pris: 750 (medlem), 1800 (ikke-medlem)
Kursholder: Kjell Ribert
Begrenset antall plasser.

Et relevant lederkurs som vil ta utgangspunkt i deltakernes egne erfaringer. På kurset vil kursleder hjelpe deg til å bli en trygg og tydelig leder ved å bevisstgjøre deg på sammenhengen mellom det å stille krav og det å respektere den enkelte medarbeider.

17. oktober Dybdelæring og vurdering for læring i norskfaget på ungdomstrinnet

Sted: Lærernes hus, Oslo
Pris: 750 (medlem), 1800 (ikke-medlem)
Kursholder: Mette Haustreis

Hva går dybdelæring i norskfaget ut på og hvordan få det til? Å lære noe grundig og med god forståelse forutsetter aktiv deltagelse i egne læringsprosesser, bruk av læringsstrategier og evne til å vurdere egen mestring og fremgang.

20. oktober Å utvikle vurderings- kompetanse i skolen

Sted: Lærernes hus, Oslo
Pris: 750 (medlem), 1800 (ikke-medlem)
Kursholdere: Henning Fjærtøft og Lise Vikan Sandvik

Hva vil det si å være en lærer med høy vurderingskompetanse? Kurset vil gi rike perspektiver og praktiske eksempler på hvordan lærere og ledere kan arbeide for å utvikle gode vurderingskulturer i og på tvers av fag.

20. oktober Musikklærernes dag

Sted: Scandic Hell, Stjørdal
Pris: 990 (medlem), 1890 (ikke-medlem)

Musikklærernes dag – en kilde til inspirasjon, glede og faglig påfyll for alle lærere som underviser i musikk i grunnskolen. Musikk-lærere fra hele landet får anledning til å møtes og ha fullt fokus på eget fag, få ny kompetanse, skape nye nettverk og utveksle erfaringer.

Arrangør: Musikk i skolen

For mer informasjon og påmelding: www.utoanningsforbundet.no/kurs
Kurspåmelding og spørsmål: kurs@udf.no – eller tlf.: 24 14 20 00

Kurs og konferanser høsten 2017, side 2

24. oktober Læringsfremmende tilbakemeldinger i engelsk

Sted: Lærernes hus, Oslo
Pris: 750 (medlem), 1800 (ikke-medlem)
Kursholder: Lisbeth M. Brevik

Vurdering for læring handler om å gi elevene læringsfremmende tilbakemeldinger både i og utenfor klasserommet. Denne dagen vil vi diskutere hva som kjennetegner læringsfremmende tilbakemeldinger i engelskundervisningen.

24. oktober Læreren som leder. Workshop om ledelse i praksis

Sted: Lærernes hus, Oslo
Pris: 750 (medlem), 1800 (ikke-medlem)
Kursholdere: Kristin Helstad, Per A. Øiestad

Hva innebærer ledelse i klasserommet, og hvordan kan lærere arbeide for å utvikle robuste læringskulturer? Ved å knytte utøvelse av klasseledelse tett til undervisning og elevenes læring, utforsker vi hvordan vi kan forstå og praktisere klasseledelse på nye og mer nyanserte måter.

24. oktober Mobbing i barnehagen, fleip eller fakta?

Sted: Radisson BLU, Bodø
Pris: 750 (medlem), 1800 (andre)
Kursholdere: Ingrid Lund og Marianne Godtfredsen

Kurset fokuserer på forebyggende tiltak i barnehagen med vekt på hvordan barnehagens ansatte gjennom konkrete tiltak kan legge til rette for mobbeforebyggende arbeid i barnehagen.

24. og 25. oktober Mellom krav og støtte. Lederen som balansekunstner

Sted: Radisson BLU, Tromsø
Pris: 750 (medlem), 1800 (ikke-medlem)
Kursholder: Kjell Ribert
Begrenset antall. Kurset 24. okt er fulltegnet.

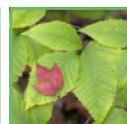
Et relevant lederkurs som vil ta utgangspunkt i deltakernes egne erfaringer. På kurset vil kursleder hjelpe deg til å bli en trygg og tydelig leder ved å bevisstgjøre deg på sammenhengen mellom det å stille krav og det å respektere den enkelte medarbeider.

27. oktober Faglig progresjon i kunst og håndverk

Sted: Lærernes hus, Oslo
Pris: 750 (medlem), 1800 (ikke-medlem)
Kursholder: Eva Lutnæs

I faget kunst og håndverk kan det være vanskelig for elevene å få øye på hva de kan ta med seg videre fra et verksted til det neste. Gjennom kursdagen blir du introdusert til ulike modeller du kan ta i bruk for å analysere egen vurderingspraksis og skape sammenhenger mellom verksteder for elevene.

30. oktober Klimaseminaret 2017

Sted: Lærernes hus
Pris: Konferansen er gratis
Møt: Steffen Handal, Jens Ulltveit-Moe, Bjørn H Samset, Astrid Sinnes m.fl.

Få de siste klimaoppdateringene og innsikt i hvor langt vi egentlig har kommet i det grønne skiftet. Du vil også få spennende presentasjoner av hvordan skoler driver god og motiverende klimaundervisning. Denne høsten bør hele skolenorge engasjere seg i prosessen med å lage et nytt læreplanverk.

31. oktober Ledelse i flerkulturelle skoler

Sted: Lærernes hus, Oslo
Pris: 750 (medlem), 1800 (ikke-medlem)
Kursholder: Gunn Vedøy

Kurset vil belyse ulike måter å forstå og beskrive ledelse av mangfold i en flerkulturell skolen. Sentrale temaer vil være: Hvordan forstå opplæringen for flerspråklige elever? Etniske begrunnelser. Hvordan påvirker skolekulturer mangfoldssamarbeidet? Rasisme, etnisk diskriminering og frykt i skolen.

6.–7. november Barn utsatt for seksuelle overgrep og vold

Sted: Lærernes hus, Oslo
Pris: 2800 (medlem), 3500 (andre)
Kursholdere: Siri Søftestad og Øivind Aschjem

Målsettingen med kurset er å gi deltakerne innsikt og forståelse for de utsatte barnas situasjon. Hva er det som bidrar til fortieelse av traumatiserende barndomsopplevelser? Hvordan vi kan motvirke hemmeligholdelse? Hvordan møte krenkede barn og deres foresatte?

7. november Elevaktiviserende metoder for muntlige ferdigheter i engelsk

Sted: Lærernes hus, Oslo
Pris: 750
Kursholdere: Renate Evjenth og Gini Lockhart-Pedersen

Det legges opp til en praktisk – pedagogisk kursdag med metoder og aktiviteter som har som mål å øke elevenes muntlige språkferdigheter og senke terskelen for å snakke engelsk. Kurset arrangeres i samarbeid med Fremmedspråksenteret.

For mer informasjon og påmelding: www.utoanningsforbundet.no/kurs
Kurspåmelding og spørsmål: kurs@udf.no – eller tlf.: 24 14 20 00

Kurs og konferanser høsten 2017, side 3

8. november Elevaktiverende metoder for muntlige ferdigheter i fremmedspråk

Sted: Lærernes hus, Oslo

Pris: 750

Kursholdere: Natali Seguí Schimpke og Solena Pradayrol

Det legges opp til en praktisk – pedagogisk kursdag med metoder og aktiviteter som har som mål å øke elevenes muntlige språkferdigheter og senke terskelen for å snakke målspråket. Kurset arrangeres i samarbeid med Fremmedspråksenteret.

9. november Pedagogiske relasjoner i skolen

Sted: Scandic Sørlandet, Kristiansand

Pris: 750 (medlem), 1800 (ikke-medlem)

Kursholder: Mirjam Harkestad Olsen

Å lede et klassefelleskap innebærer en evne til å bygge gode, positive relasjoner. Klasselederen står i en relasjon til elevene, men også til kolleger og foreldre. En god relasjonskompetanse kommer ikke av seg selv eller som et resultat av en profesjonsutdanning. I mange tilfeller må en slik kompetanse læres og øves.

14. november Alle skal med – i arbeidet med utvikling av den lærende barnehage

Sted: Lærernes hus, Oslo

Pris: 750 (medlem), 1800 (andre)

Kursholdere: Elin Ødegård

På dette kurset settes søkelyset på hvorfor kollektiv læring er vesentlig når vi skal utvikle en lærende barnehage. Ny rammeplan stiller tydelige krav og implementeringen krever igangsetting av prosesser der alle er med.

21. november Bli en bedre skoleleder

Sted: Lærernes hus, Oslo

Pris: 750 (medlem), 1800 (ikke-medlem)

Kursholdere: Marit Aas, Kirsten F. Vennebo

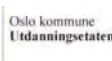
På dette kurset vil du få hjelp til å bli en bedre skoleleder ved at kursleiderne gir deg verktøy for å utvikle den personlige siden ved din ledelse. Hvordan forstå og håndtere motstand og kritikk fra lærere og andre ansatte? Hvordan bli kjent med sine personlige lederpreferanser?

29.–30. november, Norges Varemesse, Lillestrøm

SETT – Innholdsrike dager for lærere og ledere i barnehage og skole

Konferanseprogrammet på SETT gir inspirasjon direkte fra lærere i barnehage og skole, skoleledere og leverandører som har erfaring med å endre og utvikle skolens og barnehagens måte å lære på. Innholdet presenteres gjennom inspirerende seminarer, forelesninger og mer praktiske workshops. Hensikten med konferansen er å gi deg nye, interessante ideer til hvordan du praktisk og konkret kan utvikle både deg selv, skolen eller barnehagen i nye, spennende retninger.

settdagene.com

22.–23. november Pedagogikk og utdanningsrett i samspill

Sted: Lærernes hus, Oslo

Pris: 2800 (medlem), 3500 (andre)

Kursholder: Trond Welstad, Camilla Herlofsen

Forskning og tilsyn har vist at det er et sterkt behov for bedre kunnskap hos lærere, skoleledere og PP-tjenesten om lovverket. Kurset har som målsetting å gjøre deltakerne tryggere på anvendelsen av juss i sin praktiske hverdag. Kurset vil rette fokus mot anvendelse av sentrale bestemmelser i opplæringslov og forvaltningslov.

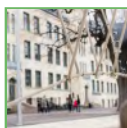
5. desember Juss i barnehagesektoren – Utfordringer og dilemmaer

Sted: Lærernes hus, Oslo

Pris: 750 (medlem), 1800 (ikke-medlem)

Kursholder: Anne Oline Haugen

På dette kurset vil vi løfte fram helt sentrale utfordringer og dilemmaer knyttet til juss i barnehagen. Vi kommer til å gjennomgå de mest sentrale rettsreglene som angår forholdet mellom foreldre og barnehage og barnehage og barnehagemyndighet

7. desember Kritikk, lojalitet og ytringsfrihet

Sted: Lærernes hus, Oslo

Pris: 750 (medlem), 1800 (ikke-medlem)

Kursholdere: Rasmus Willig, Anne Kristine Bergem, Paul Leer Salvesen, Bodil Haug, Arne Johan Vetlesen, Terje Skyvulstad.

Er lojalitet ensbetydende med lydighet? Bør man trofast følge leders bestemmelse eller er et kritisk blikk og i ytterste konsekvens varsling også en form for lojalitet? Fins det situasjoner hvor man kan være mest lojal ved å utvise ulydighet?

For mer informasjon og påmelding: www.utdanningsforbundet.no/kurs
Kurspåmelding og spørsmål: kurs@udf.no – eller tlf.: 24 14 20 00

Vilde B. Riiser | advokatfullmektig i Raugland Advokatene

FOTO BENEDICTE BELLE

Ny lov om statens tjenestemenn

1. juli 2017 trådte statsansatteloven i kraft. Den nye loven tilsvarer i stor grad den tidligere tjenestemannsloven, men likevel med enkelte endringer.

En av endringene i den nye statsansatteloven er at kvalifikasjonsprinsippet ved ansettelser nå er lovfestet i paragraf 3. Hvem som skal anses å være best kvalifisert, beror på en vurdering hvor det skal legges vekt på utdanning, erfaring og personlig egnethet, sammenholdt med de kvalifikasjonskrav som er fastsatt i utlysningen.

For å sikre en effektiv gjennomføring av prinsippet stilles det krav om at ledige stillinger utlyses eksternt, med mindre noe annet er bestemt i lov, forskrift eller tariffavtale.

Det er gjort unntak fra kvalifikasjonsprinsippet for ansettelser på inntil seks måneder, jf. paragraf 7 (1). Det kan også gjøres unntak fra prinsippet i personalreglementet for ansettelser på inntil ett år, jf. paragraf 7 (2).

Adgangen til å ansette midlertidig i staten strammes inn med den nye loven. Hovedregelen er at statsansatte skal ansettes fast, jf. paragraf 9 (1). Statsansatteloven paragraf 9 gir adgang til midlertidige ansettelser i visse tilfeller, jf. bokstav a-e og samsvarer i stor grad med arbeidsmiljølovens bestemmelser.

Den nye loven pålegger nå arbeidsgiver å drøfte bruken av midlertidige ansettelser med de tillitsvalgte, minst én gang per år, jf. paragraf 9 (2). Dersom en arbeidstaker har vært sammenhengende ansatt i midlertidig stilling i mer enn tre år, skal vedkommende anses som fast ansatt. Dette gjelder kun midlertidig ansatte etter bokstav a (når arbeidet er av midlertidig karakter), b (vikariat) eller e (for en periode på inntil seks måneder når det har oppstått et uforutsett behov). Den nye treårsregelen gjelder kun for arbeidsavtaler som er inngått etter 1. juli 2017.

En prøvetid på seks måneder er lovfestet i statsansatteloven paragraf 15, med mindre ansettelsesorganet bestemmer noe annet. Dersom arbeidstaker er fraværende i prøvetiden, kan arbeidsgiver forlenge prøvetiden tilsvarende fraværets lengde. Slik forlengelse kan imidlertid bare skje dersom den ansatte ved ansettelsen ble skriftlig orientert om dette, og arbeidsgiver skriftlig har orientert om forlengelsen innen utløpet av prøvetiden.

Etter prøvetiden er stillingsvernet det samme uavhengig av hvor lenge man har vært ansatt.

Statsansatteloven åpner for oppsigelse i tilfeller der arbeidstakeren gjentatte ganger har krenket sine tjenesteplikter, jf. paragraf 20 (1) d. Med dette siktes det til utilbørlig opptreden og atferd, eller forhold som gjelder varige og uløselige samarbeidsproblemer. Bestemmelsen medfører en utvidelse av adgangen til oppsigelse.

Det følger av paragraf 19 at arbeidstakere i staten kan sies opp når det er saklig begrunnet i virksomhetens forhold. Dersom arbeidsgiver har annet passende arbeid å tilby arbeidstaker, vil ikke oppsigelsen være saklig. Før oppsigelse besluttet må arbeidsgiver foreta en interesseavveining mellom virksomhetens behov for oppsigelse og ulempene for arbeidstaker.

Statsansatte som blir sagt opp på grunn av virksomhetens forhold, har fortrinnsrett til annen passende stilling i staten. Forutsetningen for utøvelse av fortrinnsrett er at den statsansatte har vært sammenhengende ansatt i virksomheten i minst 12 måneder de siste to årene, samt at vedkommende har de nødvendige faglige og personlige egenskaper for stillingen.

Det gjelder ikke lenger en ubetinget flytteplikt for statsansatte. En flytting som innebærer at den ansatte må endre bosted eller ukependle, vil ligge utenfor styringsretten, med mindre arbeidstakeren kan beordres eller har flytteplikt hjemlet i lov eller arbeidsavtale.

«Adgangen til å ansette midlertidig i staten strammes inn.»

Fra forbundet

● Utdanningsforbundet

Steffen Handal | leder

FOTO TOM-EGIL JENSEN

Bakdøra står på vidt gap

Kvaliteten på utdanningen i barnehage og skole er nært knyttet til lærernes kompetanse. Hva som er en kvalifisert lærer på de ulike trinn i utdanningssystemet, er derfor regulert i lov. Disse formelle bestemmelsene representerer et minstekrav.

Regjeringen har lagt stor vekt på å heve lærernes formelle kompetanse i takt med at de har skjerpet de formelle kompetansekravene. Disse tiltakene har det i hovedsak vært bred enighet om, bortsett fra vedtaket om å gi de nye kompetansekravene tilbakevirkende kraft. Det har ført til at nærmere 40.000 lærere som allerede jobber i skolen, må ta videreutdanning i større eller mindre omfang.

Det har vært nesten like bred enighet om å utvikle nesten all lærerutdanning for grunnskolen og videregående opplæring til utdanninger på masternivå. En naturlig konsekvens av en slik satsing på lærernes kompetanse burde etter vår mening være å arbeide aktivt for å gjøre det vanskeligere for arbeidsgiverne i utdanningssektoren å tilsette folk uten formell lærerutdanning i lærerstiller. Både i grunnskolen og i videregående opplæring gjennomføres omtrent 10 prosent av elevenes timer av ukvalifiserte.

Både GSI-statistikken for grunnskolen, som registrerer antall planlagte årsverk utført av ukvalifiserte pr. 1.10. hvert år, og KOSTRA, som teller antall ansatte med manglende kompetanse gjennom skoleåret, har sine klare svakheter. Men begge indikatorsett kan fange opp utviklingstrekk. Fasit er at mens regjeringen har satset på sterkt på lærernes kompetanse, har det vært en betydelig økning i andelen av ukvalifiserte i skolen. Det gjelder både de som mangler kompetanse for å bli tilsatt som lærer, og lærere som mangler kompetanse for å undervise i de fagene de får ansvar for. En skulle tro at dette bekymret

myndighetene som påstår at de er veldig opptatt av lærernes kompetanse. Det ser ikke ut til å være tilfelle, selv om Utdanningsforbundet en rekke ganger har etterlyst tiltak.

Det er for enkelt for arbeidsgiverne å tilsette ukvalifiserte. I tillegg er det økonomisk lønnsomt. Det er oppsiktsvekkende at en regjering som i så stor grad tror på markedsmekanismer, ser gjennom fingrene med at arbeidsgiverne i utdanningssystemet undergraver arbeidsmarkedet for lærere gjennom bruken av ukvalifiserte. Påstandene om at det ikke er nok personer med lærerutdanning verken til å fylle alle stillingene eller til å redusere antall elever pr. lærer, er rett og slett bare tull. Det er 40.000 lærerutdannede som ikke arbeider i skolen. Når disse ikke er tilgjengelig som lærerkrefter, handler det om lønns- og arbeidsvilkår og den arbeidshverdagen som tilbys lærere. Nesten fire av fem nyutdannede lærere tilbys minstelønn. Det trengs med andre ord mye kraftigere reguleringer mot bruken av ukvalifiserte slik at arbeidsgiverne må tilby konkurranse-dyktige vilkår for å få nok kvalifiserte lærere.

Den viktigste rettigheten for en elev, er retten til et visst antall undervisningstimer i de ulike fagene. Vi foreslår at bare undervisningstimer utført av formelt kompetente lærere skal regnes som undervisning for elevene. Det burde egentlig være selvsagt, men det er langt fra virkeligheten for veldig mange elever.

I andre yrker hvor myndighetene har regulert minstekompetansen til de som skal utøve det, er det helt selvsagt både for arbeidsgivere og publikum at man ikke blir møtt av noen som ikke fyller kompetansekravene. Når det gjelder læreryrket, er det ikke slik. Det kan ikke fortsette. Spar oss for festtalene, vis at dere mener alvor.

«Bare undervisningstimer utført av formelt kompetente lærere skal regnes som undervisning for elevene.»

– Norske lærere vil ikke angi elever

Utdanningsforbundet, med Steffen Handal i spissen, reagerer kraftig på Sylvi Listhaugs utspill om at norske lærere bør angi barn av flyktninger som drar til hjemlandet på ferie.

Sylvi Listhaug (Frp) oppfordret i begynnelsen av august vanlige folk til å kontakte Utlendingsdirektoratet (UDI) med informasjon om flyktninger som enten skal reise eller har reist på turer til hjemlandet.

Hun mener at voksne som er i kontakt med flyktningbarn, har et spesielt ansvar for å melde fra.

– Dersom en lærer får høre at et barn har vært på ferie i et land familien har flyktet fra, så ville nå i alle fall jeg reagert, sier hun til NRK. Listhaug er selv utdannet lærer.

Steffen Handal, derimot, reagerer på Listhaugs utspill:

– Vi rapporterer ikke til myndighetene om hva barn forteller på skolen, med mindre det er snakk om liv og helse.

Mistenkeligjørende forslag

– Forslaget er i seg selv mistenkeligjørende og diskriminerende. Å sette dette ut i praksis vil være helt ødeleggende for den tilliten vi er avhengige av å ha mellom barn/elever og lærer, og det strider mot taushetsplikten, sier han.

– Formålsparagrafen sier blant annet at «Skolen og lærebedrifta

skal møte elevane og lærlingane med tillit, respekt og krav og gi dei utfordringar som fremjar danning og lærelyst. Alle former for diskriminering skal motarbeidast.», påpeker Handal.

– Den praksisen Listhaug foreslår, vil også være i strid med vår egen profesjonsetiske plattform. At en minister velger å fronte dette forslaget er i seg selv svært uheldig. Det kan skape usikkerhet hos barn som mer enn noe trenger trygghet, sier han.

Mangler lovhjemmel

Det politiske forslaget til Listhaug er så inngripende at det vil måtte kreves en klar lovhjemmel for å kunne gjennomføre politikken.

Taushetsplikten er det klare lovhjemlede utgangspunktet, og det skal derfor svært mye til for at informasjon som er beskyttet av taushetsplikten skal kunne meddeles andre. Taushetsplikten gjelder det en lærer får vite om «noens personlige forhold». Barnet eller eleven skal trygt kunne fortelle sin lærer om hvor han/hun har vært på ferie uten at dette skal meldes videre til

– **Jeg har bare én melding til Sylvi Listhaug:** Norske lærere kommer ikke til å gjøre dette, sier Steffen Handal etter valgkamputspillet til integreringsministeren fra Frp.

FOTO STIG WESTON

Utlendingsdirektoratet.

Her er regelen at det bare er der liv og helse tilsier det at en lærer kan videreformidle informasjon.

– Dersom noen skulle forslå å lovhjemle slik rapportering, vil Utdanningsforbundet sterkt motsette seg dette. En slik rapportering vil være i strid med de grunnleggende hensynene bak taushetsplikten, grunnleggende læreretikk, og vil kunne komme i konflikt med menneskerettighetene, sier Handal.

Strider mot lærernes egen etiske plattform

I Lærerprofesjonens etiske plattform heter det:

«Vi har ansvaret for tillitsfull samhandling med dem vi jobber for og med. Vår lojalitet ligger hos barnehagebarn og elever for å fremme deres beste.»

Sitatet markerer to helt grunnleggende verdier for lærere: Elever og barnehagebarn skal kunne stole på at lærerne vil deres beste, og de skal være trygge på at det de forteller læreren ikke blir misbrukt.

– Sylvi Listhaug angriper dette etiske fundamentet for lærernes arbeid med sitt forslag. Hun bidrar med sitt utspill til å reise tvil om hva som er skolens mandat og hva som er god lærerpraksis, avslutter Handal.

Disse sidene er utarbeidet av kommunikasjonsavdelingen i Utdanningsforbundet.

Læreren ofte alene med 22 f

En av fem lærere har eneansvar for 22 førsteklasinger, viser en undersøkelse laget for Utdanningsforbundet.

Undersøkelsen som er gjengitt i VG 03.08. viser også at to av fem førsteklasse-lærere er alene med 18 elever.

Det siste landsmøtet til Utdanningsforbundet vedtok at man måtte kartlegge faktiske størrelser på elevgrupper og lærere i undervisningssituasjoner i skolen. Målet med undersøkelsen har derfor vært å skaffe en mer nyansert beskrivelse av forholdet mellom antall elever og ansatte i skolen enn hva som er mulig gjennom tilgjengelig statistikk. Undersøkelsen er gjort av analyseselskapet Rambøll på oppdrag for Utdanningsforbundet.

– Langt mellom ord og handling

I forbindelse med at seksåringer skulle begynne på skole i Reform 97, ble det lagt stor vekt på en myk overgang mellom barnehage og skole. Politikerne mente den gang at det var viktig at skolen skulle tilpasse undervisningen til fem- og seksåringer som kom rett fra barnehagen. Var det over 18 barn i klassen, skulle det være mer enn én lærer til stede.

For de to laveste trinnene, som de siste årene har vært gjenstand for mye politisk oppmerksomhet og tidlig innsats, viser undersøkelse at det er flere elever på hver lærer enn mange mener bør

være normtallet. Hver tiende førsteklasing opplever å måtte dele lærer med 23 andre elever. Undersøkelsen viser også at 36% av landets førsteklasinger er i klasser med en lærer på 19 elever. Dermed er forutsetningene for seksårsreformen langt unna dagens realiteter for førsteklasingene.

– Det er tydeligvis langt mellom ord og handling. Politikerne har sviktet de yngste i skolen, sier leder i Utdanningsforbundet Steffen Handal.

Kun nasjonal minstenorm er godt nok

Kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen sier til VG at tallene som kommer fram i rapporten stemmer ganske godt overens med tallene de har fra før. Men han viser til at regjeringen med støttepartiene KrF og Venstre bevilget 1,3 milliarder til flere lærere i 1.-4. klasse. Han erkjenner likevel at en del kommuner ikke har brukt disse pengene til å ansette flere lærere. Dette mener Utdanningsforbundet tydeliggjør behovet for en nasjonal minstenorm for lærertetthet.

– Det nytter ikke for kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen å skjule seg bak at det er brukt store summer på flere lærere til de minste, når midlene ikke når fram. En nasjonal minstenorm er det eneste vi med sikkerhet vet vil gi bedre lærertetthet, fastslår Handal.

Bekymringsfullt for foreldre

– Sett fra foreldrenes side må det være bekym-

ringsfullt at de etter sommerferien overleverer det kjæreste de har til en skolehverdag som for noen kan oppleves som utrygg. Det er paradoksalt at regjeringen nylig har fortalt at det viktigste de gjør i skolen er å forsterke tidlig innsats mens de samtidig er mot en minstenorm som kunne gi mindre klasser og tettere oppfølging, sier Handal til VG.

Han ønsker ikke å skremme foreldre med skolestartere til høsten, men mener de fortjener å kjenne til den reelle situasjonen i skole-Norge i dag.

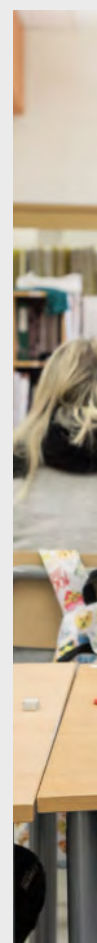
– Det er ikke meningen å skremme. Men samtidig må det være greit å fortelle åpent om hvor mange elever som må dele lærerens oppmerksomhet, svarer Handal.

I undersøkelsen er tallet på elever, ansatte og lærere i faktiske undervisningssituasjoner kartlagt på to tidspunkter i løpet av skoledagen.

Rambøll har også gjort nærmere intervjuer med 16 lærere som svarte på undersøkelsen. Den hyppigst nevnte utfordringen med store klasser i intervjuene er at lærerne ikke får mulighet til nivåddifferensiering og tilpasset opplæring i tilstrekkelig grad, verken for de sterke eller de svake elevene.

Det er mange som kjemper om lærerens oppmerksomhet i grunnskolen.

FOTO UTDANNINGSFORBUNDET

Kurs i Utdanningsforbundet

Gjør beregninger, bygg og skyt opp din egen modell-rakett! FOTO UTDANNINGSFORBUNDET/MARIANNE AAGEDAL

Rakettfysikk i skolen

25.-26. september blir det kurs om rakettfysikk i Lærernes hus. Formålet med seminaret er å gi realfagslærere et bedre grunnlag for å aktualisere undervisningen. Målgruppe er lærere i videregående skole, men deler av opplegget kan også brukes av lærere i ungdomsskolen. Kurset gratis og er et samarbeid mellom Utdanningsforbundet og NAROM med støtte fra Nordic ESERO. Begrenset antall plasser.

Les mer på www.udf.no/kurs

Pedagogiske relasjoner i skolen

27. september inviterer vi til kurs på Hamar om pedagogiske relasjoner i skolen. Å lede et klassefelleskap innebærer en evne til å bygge gode, positive relasjoner. Klasselederen står i en relasjon til elevene, men også til kolleger og foreldre. En god relasjonskompetanse kommer ikke av seg selv eller som et resultat av en profesjonsutdanning. I mange tilfeller må en slik kompetanse læres og øves. Kursleder er Mirjam Harketstad Olsen.

ørsteklassinger

I sommer truet den kontroversielle filippinske presidenten, Rodrigo Duterte med å bombe skoler som er drevet av urbefolkningen Lumad.

FOTO PRESIDENTIAL COMMUNICATIONS OPERATIONS OFFICE [PUBLIC DOMAIN], VIA WIKIMEDIA COMMONS

Stopp angrep på lærere, skoler og elever på Filippinene

Hittil i år har tre utdanningsaktivister blitt drept og 68 skoler har blitt angrepet siste året. Nå krever Utdanningsforbundet at president Duterte stopper overgrepene.

Ifølge den britiske avisen The Guardian anklager Duterte skolene drevet av urbefolkningen Lumad for å lære elevene til å bli kommunistiske opprørere og gå imot regjeringen.

I et brev til president Rodrigo Duterte uttrykker Utdanningsforbundet bekymring for angrepene på elever, lærere og menneskerettighetsforkjempere fra urbefolkningen Lumad på Mindanao, sør på Filippinene.

Militære og paramilitære styrker har de siste årene okkupert og ødelagt skoler, noe som hindrer tusener av barn fra Lumadstammen retten til utdanning.

Education International (EI) har nå bedt landet signere en avtale som skal beskytte skoler og universitet også under væpnede konflikter.

Utdanningsforbundet ber også den filippinske regjeringen om å stoppe angrepene og respektere rettighetene til urbefolkningen.

Rett og galt i utdanning? Utfordringer og dilemmaer for skoleledere

21. september arrangerer vi kurs for skoleledere i Lærernes hus. Skoleledere må forholde seg til en økt rettsliggjøring av skoleverket. På hvilken måte får rettslige normer konsekvenser for skolens pedagogiske praksis? Hvordan håndterer du som skoleleder samspillet mellom rettslig regulering og profesjonelt skjønn i styring og ledelse av skolen? Kursholder er Eli Ottesen og Jorunn Møller.

Innboforsikringen dekker barns hybel

Har du innboforsikring i Utdanningsforbundet, dekker den også barns hybel på studiested i Norden, så lenge de regnes som studenter. Forsikringen dekker brann, tyveri, vann- og naturskade på innbo og løsøre med inntil 2 millioner kr per skadetilfelle. Det er også dekning for plutselig skader. Det er ingen egenandel, med unntak av tyveri av uregistrert sykkel samt skade eller tyveri av PC, mobil og iPad hvor egenandelen vil være 2000 kr. I tillegg er det egne egenandelsatser ved rettshjelp og naturskade.

Les mer og bestill vår innboforsikring på udf.no/innboforsikring.

Studenter dekkes av innboforsikringen. FOTO ADOBE STOCK

Neste utgave av **UTDANNING** kommer 8. september

Imens kan du holde deg løpende oppdatert
på nyheter i utdanningssektoren
på **utdanningsnytt.no**

**UTDANNING
PÅ NETT >**

UTDANNINGSNYTT.NO

**FØRSTE
STEG**

BEDRE SKOLE

YRKE

spesialpedagogikk